

ԱՆԵՔՍԱՆԴԻ ԱԴԵՐՅԱՆ

ՅԵՐԵՔ ՊԻԵՍ

ՄԱՐՎՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ
ՄԿԻՃԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ
ՆԱՎԹԻ ՖԱՆՏԱՆ

ՊԵՏՂՐԱՍ

1930

ՅԵՐԵՐԱ

891. 981

1930

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԱՔԵԼՅԱՆ

ՅԵՐԵՔ ՊԻԵՍ

A $\frac{II}{20934}$

ՄԱՐՎՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ
ՄԿԻՃԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ
ՆԱՎԹԻ ՖԱՆՏԱՆ

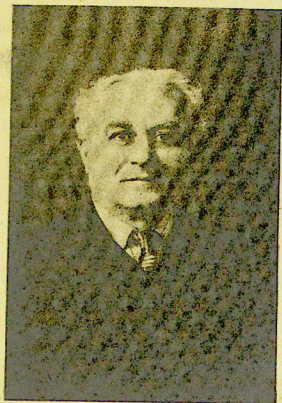
ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ. — ՅԵՐԵՎԱՆ. 1930

Հր. № 1533.

Դրամակազմար № 5258 (բ).

Տիրամ 3000.

Գեորգիոսի առաջին տպարան. Վաղարշապատում
Գառնիկ № 95.

ԱԼԵԺՍԱՆԴՐ ԱԲԵԼՅԱՆ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ՇԵՐՈՒՆԻ ՀԱՅՈՐ—65 տ. նախկին արծաթագործ.

ԱՆՆԱ—նրա կենը ուրիշների համար կար անող.

ՄԱՐԹԱ—նրանց աղջիկը նույնպես կար անող.

ՆԵՐՍԵՍ—նրանց մեծ վորդին 27 տ. ծխախոտի գործարանում բանող.

ՍԵՐՈՐ—նրանց յերկրորդ վորդին թափառաշրջիկ.

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ—նրանց հարուստ հարեանի վորդին.

ՄԻՆԱՍ—սափրիչ և ժողովրդական բժիշկ.

ԳՈՐԾՈՂ ՈՒԹՅՈՒՆ ԱՌԱՋԻՆ

Բեմը ներկայացնում և մի անշուք սենյակ: Մեջտեղ մի դուռ: Աջ կողմը յերկու դուռ, վորոնցից խորքինը տանում է խոհանոց, մյուսը բակը: Աջ անկյունում մի հասարակ չթի վարագույր, վորի յետեվում Մարթայի անկողինը: Զախ կողմը մի պատուհան, հնամաշ չթի վարագույրով: Պատուհանի առաջ մի անդուկ՝ մեջը թեյի սպաս: Նրանից քիչ հեռու պատրաստ սամավարը վրան դրած՝ մի սեղան: Մի այլ սեղանի վրա վառած լամպա: Մեջտեղի դռան մոտ կախված է ներսեսի վերարկուն յեվ գդակը: Այս ու այն կողմ հասարակ փայտե չներկած տաբուրետներ, վորոնցից մեկի վրա նոր կարած շորեր:

Տ Ե Ս Ի Լ 1

Աճճա յեվ Հակոբ

ԱՆՆԱ.—(Նստած ճրագի մոտ կար ե ասում). Որը լուսանալու վրա չե, իսկ նա չկա: Ախ, աստված, վորտեղ մնաց նա: (Խփում է բազաբայից զանգի վեցը). Ժամի վեցն է, դռնե շուտ լուսանար: (Նստում է). Մարթա, չկշտացմը քնից, վեր կաց:

ՀԱՅՈՐ.—(Մտնում է միջին գոցից). Յերևի դեռ նա քաղցր քնի մեջ է, Աննա. թող մի քիչ ել քնի յերեսան: Ես գիշեր ներսեսը շատ հազեց, դու լսեցի՞ր նրա ձայնը:

ԱՆՆԱ.—Յեա նրա ձայնից եմ փախել։ Վո՞ր մայրը կարող է տա-
նել ես ցավը։ Մեկը հիվանդութեան ձեռքին է տանջվում,
մյուսը գիշերը տուն չի գալիս։

ՀԱԿՈՒՅ.—Տեսնում ես։ Աննա, ինչպես լերես տվիր եղ անատակ
դավակին։

ԱՆՆԱ.—Ախ, քիչ հանգիմանիր ինձ։

ՀԱԿՈՒՅ.—Մի ասիլ, Աննա, մեղքը քեզանումն է։ Յերբ լես Ասա-
տուրի հետ գնում ելի ոտարութիւն, միշտ ասում ելի քեզ,
Աննա, ես լերեխան աչքիս լավ չի լերնում, լավ նայիր
սրան, քանի փոքր ե՛ հեռու պահիր վատ ընկերներից, թե
չե կծեծանա, հետո դժվար կլինի մեզ համար։ Ախր ինչո՞ւ
ելիր լես նրան ծեծելիս միշտ ճշտով մեջտեղ ընկնում ե
ձեռքիցս խլում։

ԱՆՆԱ.—Բայց չի՞ վոր Ներսեսին չելիր ծեծում, ինչո՞ւ նա լավ
դուրս չեկավ, Սերորը վոչ։

ՀԱԿՈՒՅ.—Ի՞նչ ես ասում, եղպե՛ս ես միտքդ պահել։ Ձեռ հիշում,
վոր են ժամանակ ամեն առափոտ լես նրան հետս տանում
ելի արհեստանոցս ե լերեկոներն ել վերադարձիս՝ լեկեղե-
ցի, մինչև վոր 8 տարեկան դառավ, տվինք արհեստի։

ԱՆՆԱ.—Յես մեղավոր ելի, վոր արհեստանոցդ հավաքեցիր։

ՀԱԿՈՒՅ.—Ի՞նչ անելի։ Քաղաքը փոխվեց, կնանիքը իրանց տվին
նոր-նոր շորերի, մեր շինածները դրին մի կողմ, նոր-նոր
վարպետներ դուրս չեկան, հին վարպետներին հացը կտրե-
ցին, լես ել ստիպված չեղա գնալ ոտարութիւն։

ԱՆՆԱ.—Յեթե դու գնացիր ոտարութիւն, լես ել տանը ուրիշ
կանանց նման։ Ծամոն ծամելով չելի նստած։

ՀԱԿՈՒՅ.—Հա, իհարկե, դու լել ժամանակ չունելիր։ (Ձեռքերը խճճ-
եայեռի վրա զաւացնելով)։ Եղպե՛ս ե, Աննայ ջան, անտեր-
անխնամ ֆիացած լերեխաները միշտ փշանում են։ Ո՞վ կա-
սեր, վոր արծաթազործ Հակոբը Սերորի նման անառակ
զավակ պետք է ունենար։ Ի՞նչ ասեմ, Աննա, կարիքը մի
կողմից, լերեխաների ես դրութիւնը մյուս կողմից ներսս ե
խորովում։

ԱՆՆԱ.—Գիշերը ցերեկ արած՝ 15 տարի չե գործում ենք, գոր-
ծում, աչք ենք քուռացնում, բայց ենքան չենք կարողա-
նում վաստակել, վոր գոնե մի որ կարողանանք մի կուշտ
փորով հաց ուտել։ Ժամը լերեքին եմ վեր կացել։

ՀԱԿՈՒՅ.—Աստված վողորմած է, Աննա, հուլիսը մի կտրիլ, գուցե

նա մի որ հիշի մեզ: չե՞ վոր լիս գիշեր ցերեկ աղոթում եմ նրա առաջ (ազոթք եւ աճում):

ԱՆՆԱ.—Ա՛խ, չեմ իմանում, վճի մեղքներիս համար նա ել ե խոռով կացել մեր գլխին: Մեղա ասածո:

ՀԱԿՈՒԲ.—(Առիկ): Հիվանդներին առողջութուն, զրկվածներին ոգնութուն...

ԱՆՆԱ.—(Պեր ե կեցում յեվ բառում պատուհանի վարագույրք, լուսացում ե): Փառք ասածո, լուսացավ, Մարթն, ներսես, վեր կացեք, արդեն լուսացել ե, վորդեք:

Տ Ե Ս Ի Լ 2

Հակոբ, Աճնա յեվ Մարթա

ՄԱՐԹԱ.—(Վարագույրի յեհվից): Հայրիկ:

ԱՆՆԱ.—Շնչաւ արա: (Պարագլում ե քնով):

ՄԱՐԹԱ.—(Վազում բռնում ե հոր կուռք):

ԱՆՆԱ.—Մի խանգարիլ նրան, տեսնում ես, վոր մարդը աղոթք ե տնում:

ՄԱՐԹԱ.—Ինձ համար ել աղոթիր, հայրիկ: (Հակաբը գլխով ե աճում): Նա գլխով արավ:

ԱՆՆԱ.—Շուտ արա դնա յերեսդ լվացիր: (Մարթան գնաց խոհանոց):

Տ Ե Ս Ի Լ 3

Աճնա յեվ Հակոբ

ԱՆՆԱ.—(Մի բանի աճում աճուկից հանում ե բաժակներ, հաց, օմբաւ յեվ ալլը): Զվերջացրի՛ր:

ՀԱԿՈՒԲ.—(Տեղեկու կողմերից գլուխ օտլով): Բարի լուս: Դու ինձ հիտ ելիր, Աննա, գուցե ուզում ես՝ ոգնեմ քեզ:

ԱՆՆԱ.—Վոչինչ հարկավոր չի, նստիր տաքացի՛ր:

ՀԱԿՈՒԲ.—Ամեն բան տեղն ե. Սերոբը բան-ման չի՞ թուցիլ:

ԱՆՆԱ.—Տես կարող ես, գնա ամենքին ել ասա, վոր մեր տղան գող ե:

ՀԱԿՈՒԲ.—(Ժպտալով): Առանց իմ ասելու լիլ ճանաչում են նրան

թե ինչ պտուղն է: Լսիր, Աննա, չերբ մենակ լինենք,
միտս գցեր, քեզ բան ունեմ ասելու:
ԱՆՆԱ.—Հը, ասա, ել մի վախեցնիր:
ՀԱԿՈԲ.—Ձե, նրա մասին չե. ուրիշ բան է:

Տ Ե Ս Ի Լ 4

Աճճա, Հակոբ յեղ Մարթա

ՄԱՐԹԱ.—Բարի լույս, հայրիկ: (Բռնում է ցրա ձեռքը): Տե՛ս
ինչպես ցուրտ է: Ո՛ր, եղ թի՛նչ է, քո ձեռքդ ավելի սառն է:
ՀԱԿՈԲ.—Եղպես ե աշխարհի բանը, Մարթան ջան. հիմա չես ինքս
մի ձեռն եմ:
ՄԱՐԹԱ.—Իսկ չես թի՛նչ եմ:
ՀԱԿՈԲ.—Դու մի նախշուն դարուն ես. դու իսկ վոր մեր տան
դարունն ես, մեր ուրախութիւնը:

Տ Ե Ս Ի Լ 5

Աճճա, Հակոբ, Մարթա յեղ Ներսես

ՆԵՐՍԵՍ.—(Փռնում է միջին դռնից): Բարի լույս: (Նա խոսում
է չոր-չոր, բայց արագ):
ՀԱԿՈԲ.—Դու իմ սիրելիս, լսի՛վ քնեցիր գիշերը:
ՆԵՐՍԵՍ.—Գիշերը չե, հայրիկ. բայց լույսի վրա շատ լավ: Յեթե
կարելի լիներ, չես ելի մի քիչ կքնելի... Բայց հազը խան-
գարում է:
ԱՆՆԱ.—Մարթա, թե՛ շինիր նրա համար: Յերեկ մըսե՛լ ես:
ՆԵՐՍԵՍ.—Ենքան ել տաք չեր իհարկե:
ՀԱԿՈԲ.—(Բռնում է ցրա ձեռքը): Վոչինչ, տաք է:
ՆԵՐՍԵՍ.—(Փայտալով): Այո, հայրիկ, տաք է. ամբողջ մարմինս
տաք է, չես ալրվում եմ եղ տաքից (Թե՛ն էն խմում):
ՀԱԿՈԲ.—Հույսդ ասածո վրա դիր, վորդի, մի վախի՛լ, կանցնի:
ՆԵՐՍԵՍ.—Յես եստեղ ինձ շատ լավ եմ զգում, բայց ենտեղ, են
անպիտան ծխախոտի դործարանը ինձ չի ընկնում:
ԱՆՆԱ.—Յերեկ ենտեղ յողը վատ է:
ՆԵՐՍԵՍ.—Հըմ, ող. թի՛նչ ող. ենտեղ ող չկա, մայրիկ: Ենտեղ կա
միայն ծխախոտի ծանր, թունավոր հոտ է ուրիշ վոչինչ:
Շատ եմ դոռ անում, բայց չեմ կարողանում տանել:

ԱՆՆԱ.—Գոնե պատուհանները բացելին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ո՛ր, եդ չի կարելի, վորովհետեւ տղերքը կարող են առանց բանդերովի ծխախոտ թռցնել:

ԱՆՆԱ.—Գոնե փոխվելիք մի ուրիշ բաժանմունք:

ՆԵՐՍԵՍ.—Եդ ել փորձեցի. խնդրեցի, վոր ինչ տանեն թղթի արկղներ շինելու բաժանմունք. բայց հետո լես ինքս ել տեսա, վոր բան չի դուրս գալ:

ԱՆՆԱ.—Եսքան տարի ծառայում ես, ի՞նչ կլինի, վոր խնդիրքդ կատարելին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Բանը եդ չի, մայրիկ, ես բաժնում լես ստանում եմ որական 90 կոպեկ, իսկ ենտեղ ինձ շատ տան 30—35 կոպեկ:

ԱՆՆԱ.—Դեղ նման մեծ տղին 35 կոպեկ

ՆԵՐՍԵՍ.—Բանը մեծության մեջ չե, մայրիկ: Ծխախոտի գործարանում ամեն գործ վարձատրվում ե կամ հատով կամ կշռով: Թղթի արկղ շինելու համար լես պետք ե նորից աշակերտ մտնեմ, այնինչ՝ եստեղ լես արդեն վարպետ եմ և որը մի քանի հազար ծխախոտ եմ շինում:

ՀԱՅՈՒՆ.—Ապա ինչ՞ա եդքան քիչ վարձ ես ստանում:

ՆԵՐՍԵՍ.—Հենց բանն ել եդ ե, հայրիկ: Առավորովանից շատ լավ եմ գործում. և որեկան լես կարող եյի մի ռուբլիից ել ավել վաստակել... բայց դեպի յերեկո ուժս քշանում ե, սկըսում եմ թուլանալ և ել հարբածի նման գլուխս չեմ կարողանում ուսերիս վրա ուղիղ պահել: Ստիպված եմ լինում մի քիչ վաղ տուն վերադառնալ: Յերեւի Սերոբը չի յեկել ևս գիշեր:

ՀԱՅՈՒՆ.—Թող կորչի նա. քիչ հիշեցեք նրա անունը:

ԱՆՆԱ.—Մի բարկանալ, նոր տղոթք արիր:

ՀԱՅՈՒՆ.—Խռով կենա իմ ազոթքը նրա գլխին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Հարեանիդ վորդուն չ՞ես տեսել, հայրիկ. լավ կլինի, ևս կիրակի լել մի քիչ գործ տար ինձ:

ՀԱՅՈՒՆ.—Ո՛ր, պարոն Սիքսանդրը շատ հավանել ե քո շինած ծխախոտը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յես հո նրա թամբաքուն չեմ փոխել: Մարթա, քո ձեռքիցդ ի՞նչ քաղցր եր թելը: Դու չ՞ես նեղանում, մայրիկ:

ԱՆՆԱ.—Ինչ՞ա պիտի նեղանամ, նա լել իմն ե:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ձե՞ վոր մի ժամանակ դու ելիր մեր թել շինողը: Են ժամանակ ել լես եսպես հիվանդոտ ելի, մայրիկ:

ԱՆՆԱ.—Եհ, ի՞նչ ես ասում, դու ենքան առողջ ելիր, վոր թփո-
լիկ ելինք հոշում:

ՀԱԿՈՒ.—Կարմիր ելիր վարդի նման. Ասատուրը միշտ կնմթում
եր թշրցդ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Իհարկե, վորովհետեւ մայրիկի կաթով ելի մեծացել:
Եհ, ես իմ կերած խմածը ինձ մինչեւ ճաշ բավական ե. ես
կտոր հացն ել մինչեւ չերեկս: (Մի կտոր հաց գնում ե գըր-
պանք, հոր ողբուքյամբ հագնվում ե, մոռեցում ե զուրա
սաճող զուռն): Ո՛ր, ի՞նչ լավ ձուռն ե չեկեկ (զնուամ ե):

ՀԱԿՈՒ.—Առողջութիւն տուր իմ տան սուռնին, Տէր:

ՄԱՐԹԱ.—(Ինքնայեւք սաճում ե խոհանոց):

Տ Ե Ս Ի Լ 6

Աճճա յեվ Հակոբ

ԱՆՆԱ.—(Շարեք կապելով կապոցի մեջ): Քիչ տրորվիր, ժա-
մանակ չունեմ: Ի՞նչ ելիր ուզում ասել:

ՀԱԿՈՒ.—Աննա, չես կամենում ելի քեզ ասել, վոր վարպետ
Մինասը շատ լավ աղա չե. Մարթան նրա հետ բախտավոր
կլինի. արի՛ չերեխային տանք նրան:

ԱՆՆԱ.—Մեր գլխից մի հարուստ փեսացուն կարգել ե, ի՞նչ ե
Առանց են ել մեր տան մեջ նա մի բախտավոր որ չի տե-
սել. ի՞նչն ե ստիպում մեզ վաղել: Փառք ասածո, մի աղ-
ջիկ ունեմ, վոր գեղեցկութիւնում հասար չկա:

ՀԱԿՈՒ.—Դիտես, Աննա, եղ բոլորը դու լավ ես ասում: Ընձա-
րիտ ե՛ վարպետ Մինասը հարուստ չե, բայց նա շատ բա-
րի ե քրիստոնյա. աղա չե: Մի ձեռքի ջուր ունի, վոր իսկի
չեղած: Պեսք ե տեսնել, թե չերես վերանկուռ նա ձեռքը
ինչպես քնքուլջ ե շարժում: Յերբեմն, հավատացի՛ր, Անուլջ
ջան, չես ել եմ դալթակղվում ե ուզում եմ միբուքս վեր
անել տամ:

ԱՆՆԱ.—Ե՛դ եր պակաս:

ՀԱԿՈՒ.—Բացի եղ մեկը. նա կարողանում ե բժշկութիւններ
անել: (Մոռեցալով): Նա շատ չերիտասարդների չե բժշկում
զանազան հիվանդութիւններից: Նա ասում ե, քաղաքի
չերիտասարդների մեջ մեկն ել չկա առողջ:

ԱՆՆԱ.—Թո՛ղ թեկուզ ինչ ուզում ե լինի, չես քաղցածի մեկին,
աղջիկ չունեմ տալու:

ՀԱԿՈՒՐ.—Բայց թնչ մեղք ե, լեթե նա քո ասած հարստութիւնը
չունի: ՁԵ վոր նա լել մեղ նման մի մարդ ե:

ԱՆՆԱ.—Յես չեմ ասում, թե նա մեղնից վատ ե: Բայց դե սափ-
րիչը թնչ ե, վոր նրա ապրուստը ինչ լինի: Հիմա տեսնում
ես, վոր ամենքը փողի լետեից են վաղ տալիս: Բո խելքդ
են առաջվա ժամանակներին չգնա: Են վաղ եր, վոր մեկի
աշխատանքով տասը մարդ եր ապրում: Փառք աստծո, հո
աչքիդ առաջն ենք, հո տեսնում ես, լեբեք հոգի գործում
ենք, գործում, իսկ չորսին բազական չի լինում:

ՀԱԿՈՒՐ.—Իհարկե:

ԱՆՆԱ.—Եդ թնչ ե մեր դրութիւնը: Մին տեղ դուրս գալու հա-
մար հագուստ չունենք, մի մարդ տուններս մտնի, առաջը
դնելու բան չունենք, տերը մի արասցե, մեկներս հիվան-
դանա, բժշկի փող չունենք: Սա կլմնք ե:

ՀԱԿՈՒՐ.—Եդ մեկը ճշմարիտ ե, Աննա. սե որի համար վոչինչ չու-
նենք, որ անում ենք, որ ուտում:

ԱՆՆԱ.—Իսկ դու դեռ ասում ես տանենք լերեխին մին սափրի-
չի տանք: Ինչ որ, թնչ քաղցրութիւն ե գտնելու նա նրա
տան: Շատ-շատ, նա լել մեղ նման քաղցածի մեկն ե, ելի:

ՀԱԿՈՒՐ.—Յես վոչինչ չեմ ասում, Աննա. բայց քո եդ ասածնե-
րիցդ ել մի ե մեղ վրա ուշք դարձնելու:

ԱՆՆԱ.—Ո՞վ ե իմանում. կարելի չե մի բախտի դուռ ել իմ լե-
րեխիս համար ե բացվելու:

ՀԱԿՈՒՐ.—Աստված տա, Աննա, լես միշտ նրան աղոթում եմ:

ԱՆՆԱ.—Մտի՛կ արա. լես ուշանում եմ. վոտքդ տնից դուրս չը-
դնես, մենակ չթողնես նրան: (Մտնուկ): Նրա մոտ բերան
չբացես: (Ուսերից ցալ փցելով, կապոցը գրեց գլխից ու
գնաց աջ գոնով):

Տ Ե Ս Ի Լ 7

Հակոբ յեկ Մարթա

ՄԱՐԹԱ.—(Մտնում ե խոհանոցից յեկ արագ բռնի սպասք հա-
վաքում յեկ զարսում սեղուկի մեջ): Եդ թնչ ելիք քչփը-
չում մալրիկի հետ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Վոչինչ, սիրելիս:

ՄԱՐԹԱ.—Ինձ խաբել չես կարող:

ՀԱԿՈՒՅ.—Դու բարկացած ես իմ վրա:

ՄԱՐԹԱ.—Իհարկե, վոչ:

ՀԱԿՈՒՅ.—Ապա թնչ ես ուզում ասել:

ՄԱՐԹԱ.—Այն, վոր ինչ վոր մտքումդ դրել ես, հանի՛ր:

ՀԱԿՈՒՅ.—Ի՞նչ ասացիր:

ՄԱՐԹԱ.—Այո, հանի՛ր և դեն քցիր, ափելորդ ե:

ՀԱԿՈՒՅ.—Բայց դու հո գիտես, վոր յես միմիայն քո բախտավորութեան մասին եմ մտածում:

ՄԱՐԹԱ.—Հարկավոր չե: Խնդրում եմ, հալրիկ, թող եղ բանը: Բախտավորութունը մեզ համար չի գրված:

ՀԱԿՈՒՅ.—Բայց դու դեռ լսի՛ր ինչ եմ ասում: Դու ճանաչում ես սափրիչ Մինասին:

ՄԱՐԹԱ.—Ձեմ ճանաչում ե անունն ել չեմ ուզում լսել:

ՀԱԿՈՒՅ.—Դե լավ: Ձեա ուզում՝ մի՛ ուզիր: Ավելի լավ ե, զնոմ անանեմ վորտեղ ե մնացել ես գիշեր չեղրալը:

ՄԱՐԹԱ.—Լավ մտիկ տրա, ինձ մենակ ես թողնում. հետո մայրիկի ձեռքից չես պրծնիլ:

ՀԱԿՈՒՅ.—Բայց յես իսկույն կվերադառնամ. նայի՛ր, հետո նրան չհայտնես, սիրելիս: (Գնում ե մուսֆի զոնով):

ՄԱՐԹԱ.—(Գնացից զուրա նայելով): Ախ աստված, ելի նա յե. (Փախչում նստում ե յեվ սկսում կար անել):

Տ Ե Ս Ի Լ 8

Մարթա յեվ Ալիսանդր

ԱԼԵՔՍ.—(Մտնում ե մուսֆի զոնից Չ արկղերի ձեռքի): Վոսկի հարեանուհի, կարելի չե շաքաթ ե, տուն եք հավաքում, յես ձեզ կխանդարեմ:

ՄԱՐԹԱ.—Վոչ. մենք չերեկոյան ենք տուն հավաքում: Համեցեք:

ԱԼԵՔՍ.—(Սյգ սեղանի վրա յե զոնով արկղերը): Վոչ վոք չկա:

ՄԱՐԹԱ.—Վոչ:

ԱԼԵՔՍ.—(Մոտենալով): Ձեռք չես տալիս. (Ձեռք եմ տալիս): Շատ ես վաստակում կար անելով:

ՄԱՐԹԱ.—Ենքան, վոր ապրում ենք:

ԱԼԵՔՍ.—Դեղ համար ես կարում:

ՄԱՐԹԱ.—Վոչ, ուրիշի համար:

ԱԼԵՔՍ.—Բայց մի ձեռք շքեղ զգեստ քեզ ինչպէս կսագեր: Դու
չես նեղանալ, յեթե լես քեզ համար մի շորացու ընծա
բերեմ:

ՄԱՐԹԱ.—Եդ ի՞նչ բան ե ինչո՞ւ համար դուք ինձ համար շո-
րացու առնեք:

ԱԼԵՔՍ.—Ի՞նչ բան ե վոր: Այնքան ալգպես տնողներ կան: Ի՞նչ
գույն ես սիրում:

ՄԱՐԹԱ.—Յես վոչինչ չեմ ուզում: Շնորհակալ եմ:

ԱԼԵՔՍ.—Ի՞նչ ե նշանակում անփորձութուն:

ՄԱՐԹԱ.—Յես հո չեմ կարող ծածուկ պահել, միևնույն ե, կի-
մանան:

ԱԼԵՔՍ.—Իսկ մենք ալդ բանը հո ծածուկ չենք անի: Մի որ... ալ,
յերբ սրբոցն Աննայի ե Մարթայի տոնը կլինի, լես կմտնեմ
ե կշնորհավորեմ ձեր տոնը:

ՄԱՐԹԱ.—Վոչ. իսեր աստծո վոչինչ հարկավոր չե: Ինչպես լե-
րեւում ե, դուք դեռ չեք ճանաչում իմ լեղբորը:

ԱԼԵՔՍ.—Վորի՞ն, հն մյուսի՞ն: Եհ. նրա նմաններին բավական ե
մի լերկու ուղբի գինու փող տաս, ե նրանք իրանց ծնող-
ներին ել կծախեն:

ՄԱՐԹԱ.—Ախ, աստված մի արասցե նա եդ բաները լսի: Ավելի
լավ ե, ուրիշ բաներ խոսեցեք: Ծխախոտներդ վերջացե՞լ ե:

ԱԼԵՔՍ.—Յես չեմ ծխում:

ՄԱՐԹԱ.—Ձեք ծխում: Ապա ինչո՞ւ չեք լեղբորս ծխախոտ շինել
տալիս:

ԱԼԵՔՍ.—Ասում եմ հարևանիս վորդին ե, գործ տամ:

ՄԱՐԹԱ.—Յերևի դուք վախենում եք ծնողներից, վոր չեք ծը-
խում:

ԱԼԵՔՍ.—Յես նրանց միակ վորդին եմ. նրանք լերբեք չեն հա-
մարձկվում կպչել իմ քեֆին: Յես ապրում եմ իմ զվարճու-
թյան համար: Ձե՞ս ուղիլ մի անգամ քեզ ինձ հետ ցիրկ-
տանեմ:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ եք ասում: Ինձ Ով կթողնի, վոր լես վոտքս տը-
նից դուրս դնեմ:

ԱԼԵՔՍ.—Բայց միթե հիմա հին ժամանակներն ե: Հիմա աղջիկն
ել պետք ե ազատ լինի, ինչպես ե տղամարդը:

ՄԱՐԹԱ.—Ձեզ համար իհարկե եղպես ե. դուք ազատ եք:

ԱԼԵՔՍ.—Իմ ազատութունը իմ գթութուններն են: Դու չես
հարցնում, թե ի՞նչն ե սախում ինձ գթութուններ անել:

ՄԱՐԹԱ.—Ասացեք, ելի:

ԱԼԵՔՍ.—Դու կարծում ես հեշտ ե ասելը:

ՄԱՐԹԱ.—Դժվար ե:

ԱԼԵՔՍ.—Այ, դու ինքդ ասա: Այս մարդը չի ծխում. թո՛ղ դուք ունի նա մեր տանը, թո՛ղ ուժ ե քաշում նրան ալստեղ: Տեսնո՞ւմ ես. դու այդ գիտես. բայց չես ասիլ: Իմ սրտիս մեջ ել շատ բան կա քեզ ասելու: Բայց չեմ կարողանում: Տանջվում եմ, համբերությունս կտրվում ե... Գալիս ե լեզվիս ծայրին կանգնում, ե այնուհետե լես համրի նման մնում եմ լեզուս կապված: Տեսնում եմ մի բան, հիանում եմ նրանով. նայում եմ նրա պատկերին ե չեմ կշտանում: Յեղ վորովհետե լեզուս կապվում ե, լես սկսում եմ դժուր լուսներ անել ե հարբել:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ բաներ եք ասում. մինչե անգամ հարբում ել եք:

ԱԼԵՔՍ.—Ինչո՞ւ համար ես զարմանում: Հեշտ ե, վոր ինձ նման լերիտասարդը մի սրտի ընկեր չունենա:

ՄԱՐԹԱ.—Բայց կարծեմ ասացիք. «կա մի բան, վորով հիանում եք»:

ԱԼԵՔՍ.—Այո, կա:

ՄԱՐԹԱ.—Իսկ թո՛ղ ե նա:

ԱԼԵՔՍ.—Այդ դու ինքդ ել գիտես: Յեթե իմ վոսկի հարեանուհուս հետաքրքրում ե այդ բանը, ապա լես նրա առաջ կբացեմ իմ սիրտը:

ՄԱՐԹԱ.—Բացեցեք ելի, մվ ե խանգարում:

ԱԼԵՔՍ.—Բացե՞մ: Դու ինձից չես նեղանալ, լեթե լես քեզ մի ճշմարիտ բան ասեմ:

ՄԱՐԹԱ.—Ճշմարիտ բանից ինչո՞ւ պիտի նեղանամ:

ԱԼԵՔՍ.—Իմ թանգագին Մարթա, լես քեզ սիրում եմ:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ ասացիք:

ԱԼԵՔՍ.—Դու չեյթր սպասում:

ՄԱՐԹԱ.—Այո. լես չեյի սպասում, վոր դուք լեկել եք մեզ ծաղրելու:

ԱԼԵՔՍ.—Ծաղրելո՞ւ. քեզ նման գեղեցիկ արարածին ծաղրելո՞ւ:

ՄԱՐԹԱ.—Իհարկե՞ս Մթթե կարելի լե հավատալ:

ԱԼԵՔՍ.—Փորձե՛լ ես ինձ, վոր չհավատաս:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ փորձել:

ԱԼԵՔՍ.—Իհարկե, քո աչքում մի սափրիչ Մինաս ավելի լավ ե, քան թե լես: Ձե՛ վոր հայրդ նրան լերկինք ե բարձրացնում:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ եք ասում: ինչ բան չեմ հասկանում:

ԱԼԵՔՍ.—Վնաս չունի: Գնահ նրան: Հ'մ, շատ լավ ապրուստ, բախտավորութիւն և պատիվ և սպասում քեզ նրա տանը: Կիրակի առավոտները նրա գլխին ջուր կածես, վոտները կլվանաս, շորերը կլվանաս... մի խոսքով, Բ'նչ խոսք, վոր սրանից հազար անգամ լավ կապրես:

ՄԱՐԹԱ.—Դուք շատ բան ասացիք, իսկ ինչ վոչինչ չհասկացա: ԱԼԵՔՍ.—Իհարկե, չհասկանալու դեր քեզ: Սճառ ե, վոր քեզ սափրիչ Մինասին են տալու:

ՄԱՐԹԱ.—Յեթե ուզվողը ինչ էմ, ինչ բան չեմ իմանում:

ԱԼԵՔՍ.—Իսկ յեթե քեզ հարցնելին, մեր յերկուսից վորն են ավելի հավանում, Բ'նչ կպատասխանելիր:

ՄԱՐԹԱ.—Յես վոչինչ չգիտեմ, ինչ կհարցնեմ իմ մորս:

ԱԼԵՔՍ.—(Պաղմ): Սա բոլորովին յերեխա ինչ: Բայց չե՞ վոր մինչև մեր ծնողները, մենք պետք և իրար հետ ծանոթ լինենք, իրար հետ ծածուկ տեսութիւններ անենք: Մենք հո ժամանակից լիտ մնալ չենք կարող: Այ, յեթե դու ինձ սիրելիր, ինչ քեզ կասելի, թե ինչ պետք և անենք: Սիրում ես ինձ:

ՄԱՐԹԱ.—Ասացեք ելի:

ԱԼԵՔՍ.—Մարթա, խոսք տո՛ւր, վոր յերբ կլսես իմ ձայնը, կգաս ինձ հետ ծածուկ տեսութիւն: Ախ, աշտեղ ինչ կբացեմ իմ յեղուն, աշտեղ դու կիմանաս, թե ինչքան եմ տանջվել քո սիրով:

ՄԱՐԹԱ.—Հետո, ըհետո:

ԱԼԵՔՍ.—Խոսք տո՛ւր, վոր կմերժես ալդ սափրիչին: Թե չե յերդվում եմ քո սիրով, ալդ նրան եժան չի նստի, ինչ նրան կվոչնչացնեմ:

ՄԱՐԹԱ.—Լավ, լավ, բավական ե, խոսք եմ տալիս:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

Ալեքսանդր, Մարթա յեվ Հակոբ

ՀԱԿՈԲ.—(Մօնում և մուտքի գալից): Ախ, պարոն Ալեքսանդր, եղ դժւ էք եք: Յերեկ ծխախոտներդ վերջացել ե:

ԱԼԵՔՍ.—Այո. թող վարպետ ներսեսը ինձ համար վազը ծխախոտ պատրաստի:

ՀԱԿՈՒՐ.—Շատ լավ: Վերջացնի, լես կբերեմ:

ԱԼԵՔՍ.—Ի՞նչ հարկավոր է ձեզ նեղութիւն տալ, վարպետ Հա-
կո՞ւր, լես ինքս կգամ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Աստված որհնի ձեզ ձեր բարութեան փոխարեն, վորդի:

ԱԼԵՔՍ.—Մշուս արկղն էլ կանֆետներ են որիորդ Մարթայի հա-
մար Մենք բարեւ: (Գնաց աջ):

ՀԱԿՈՒՐ.—Գնեք բարեւ Տեսնում ես, Մարթա. բարի մարդիկ պա-
կաս չեն աշխարհում:

Տ Ե Ս Ի Լ 10

Հակոբ յիվ Մարթա

ՀԱԿՈՒՐ.—Շալդ ուսերիդ դցիր, Մարթա:

ՄԱՐԹԱ.—Ինձ համար տաք ե. լես չեմ մրսում: (Կարում է):

ՀԱԿՈՒՐ.—Իսկ լես սուսնց վերարկվի մրսում եմ: Կուզես, Մար-
թա, քանի մալրդ տանը չե, լես քեզ համար կարդամ բա-
նին աստծո խոսքը:

ՄԱՐԹԱ.— Կարդա:

ՀԱԿՈՒՐ.— Իմ թանգադին Մարթա. լես քեզ շատ եմ սիրում. դու
սիրում ես ինձ ականջ դնել:

ՄԱՐԹԱ.— Հենց դրան համար ես սիրում:

ՀԱԿՈՒՐ.— Ձե հոգիս. ե նրա համար, վոր դու լել ես տան աշ-
խատավորներից մեկն ես: Գուցե ես ամառը լես ել կարո-
ղանամ մի գործի կպչել: Ձեմ հասկանում, ինչեւ լեմ եսքան
թույլ:

ՄԱՐԹԱ.— Յերեկ շատ ես չարչարվել կլանքումդ:

ՀԱԿՈՒՐ.— Ենքան: Մի անգամ ձիախառն գետն ե քշել ինձ, մի
անգամ ել Ասատուրի հետ ձյունի տակ եմ գիշերել:

ՄԱՐԹԱ.— Ավելի լավ ե եղպես բաներ պատմես, հալրիկ. թե
չե կարդացածիցդ լես վոչինչ չեմ հասկանում:

ՀԱԿՈՒՐ.— Ասենք լես ել ենքան չեմ հասկանում: Պետք ե ասել,
շատ խրթին են գրում: Որինակ, մի տեղ ասված ե. «Դշխույն
հաբավու հարիցե հավուրն դատաստանի»: Բայց լես չեմ
հասկանում եդ դշխոները թնչ գործ ունեն սրա մեջ: Իսկ
եստեղ (ցուլց ե օալիս գիրքը) պարզ ասված ե. «Սավուդ,
Սավուդ, զի հալածես դիս»: Շատ քաղցր խոսքեր են, Մար-
թա: Իսկ դու ինչեւ չես մեջքդ ծածկում, դու կարող ես
մրսել: Ուր ե շալդ. լերեկ անզգամն ե տարել: Իսկ դուք

ինձանից ծածկում . եք: Սպասե՛ք, լես կհալտնեմ պալի-
ցիային, թե չե նա մեզ բոլորովին կքանդի:

ՄԱՐԹԱ.— Մի բարկանալ, հայրիկ: Ապա դու ասում եյիր, վոր
սիրում ես քաջ մարդկանց. չե՞ վոր Սերոբն ել քաջ ե:

ՀԱՅՈՒՆ.— Բայց իմ ինչի՞ն ե պետք նրա քաջութիւնն: Քաջ ե,
թող նա իր քաջութիւնը տանի մի ուրիշ լավ բանի մեջ
ցույց տա և վոչ թե մեզ պես զրկվածի վերջին պատառը
գողանա: (Վերկենալով): Ախ փշացած, ախ անպղամ, լես
քեզ ցույց կտամ:

Տ Ե Ս Ի Լ 11

Հակոբ, Մարթա յեւ Սերոբ

ՍԵՐՈՐ.— (Պ. 2 գլխից շալը ուսերին մտալ): Կեցցե հայրիկ,
կեցցե: Տաք-տաք խոսի՛ր, վոր չմրսես, թե չե դրսում փա-
փուկ ցուրտ ե:

ՀԱՅՈՒՆ.— Ի՞նչու՞նչես նրա շալը վերցրել. տուր ես ըոպելիս, տո՛ւր,
ասում եմ:

ՍԵՐՈՐ.— (Հրեւով ցրտի): Սպասի՛ր, ծերուկ: Դու տեսնում ես,
վոր լես խղճացել եմ նրան և լես բերել: (Շալը գցում ե
Մարթայի վրա):

ՀԱՅՈՒՆ.— Մարթա, դու տեսմը, նա ինձ վրա ձեռք բարձրաց-
րեց:

ՄԱՐԹԱ.— Ինչպե՞ս ես համարձակվում հայրիկի վրա ձեռք բարձ-
րացնել:

ՍԵՐՈՐ.— Վոչինչ, նա ճիպոտի տակ ինձ շատ ե ճղճղացրել:
Ինչպե՞ս ե. տեսնո՞ւմ ես: Բանը վոր ուժի ընկալ, ինձ վոչինչ
չես կարող անել: Չի՞ս իմանում, վոր պառավը լերեխա-
յացել ե, իսկ լերեխան (կրծքին խփելով) տղամարդ ե
դառել:

ՀԱՅՈՒՆ.— Մի պարծենալ կրծքովդ, քեզնից պակաս տղամարդ
չեմ լեղել լես: Հարցրո՛ւ Ասատուրին: Պարծեցի՛ր մի լավ
բանով: Ավելի լավ ե ամաչես, տափը մտնես: Ո՞վ ե տեսել,
վոր քեզ նման տղամարդը անգործ թափառի:

ՍԵՐՈՐ.— Ինչո՞ւ ուսում չտվիր, վոր լես ել խելոք տղա դուրս
գալի:

ՀԱՅՈՒՆ.— Մի՞թե ամենքը ուսում ունեն: Մի՞թե ներսեսը ուսում

ունի: Գոնե մի ձիու չափ ել չկաս: Զին բանում ե ե
ուտում, իսկ դժւ:

ՍԵՐՈՒՔ.— Ա՛, ուրեմն դու ուզում ես, վոր լես մի ձի դառնամ:
ՀԱՅՈՒՔ.— Ուզում եմ, վոր մարդ դառնաս:

ՍԵՐՈՒՔ.— Պարզ ասա, կուզեցիր ինձնից լինել լինել քեզ համար:
ՀԱՅՈՒՔ.— Յես ինձ համար չեմ ասում, այլ քեզ համար: Միեւնույնն
ե, մենք վաղը մյուս որը գնելովման ենք մտնելու, ով պետք
ե վառ պահի մեր տան կրակը, (հուզված) ես մարվող ճը-
բագը:

ՍԵՐՈՒՔ.— Դու կարծում ես իմ նմանները նամուս չունեն, վո-
չինչ չեն մտածում:

ՀԱՅՈՒՔ.— Ասա ինձ, լինչ են մտածում նրանք:

ՍԵՐՈՒՔ.— Բաց դուք կարծում եք, վոր լեթե լես ել ներսեսի
պես մի կտոր ցամաք հացի համար գնալի մի թամբաքուրի
Ֆարբիկում վոսկու փթեցնելի, կյանք մաշեցնելի, լես
ել լավ մարդ կդառնալի: Բաց եղ սխալ ե:

ՀԱՅՈՒՔ.— Յես հո քեզ անպատճառ թամբաքուրի գործարան չեմ
ասում:

ՍԵՐՈՒՔ.— Բաց չե՞ վոր, ուր ել գնաս, ինչ վոր ել անես, ելի
մի կտոր հացի համար ես անելու: Վերջապես չե՞ վոր քո
ասած եղ ձի ե մարդի մեջ մի զանազանութուն պետք ե
լինի:

ՀԱՅՈՒՔ.— Հետո:

ՍԵՐՈՒՔ.— Հետո են, վոր դու ուզում ես, լես մի ձի դառնամ,
իսկ լես եղ բանը չեմ կարող:

ՀԱՅՈՒՔ.— Ուրեմն մենք վոր բան ենք անում, մարդ չենք:

ՍԵՐՈՒՔ.— Հենց բանն ել եղ ե, վոր մարդ ենք, բաց միմյանց
նման չենք: Սրա համար ել դու բանին աստո խոսքի մեջ
ես հանգստութուն գտնում. մեկչ ձիու նման բան անելու
մեջ, իսկ լես մի ուրիշ բանի մեջ:

ՀԱՅՈՒՔ.— Իսկ դու, պարզ ասա, շարլատանության մեջ:

ՍԵՐՈՒՔ.— Վնաս չունի. թող քո ասածդ լինի: Զե՛ս ուզում շար-
լատաններ լինեն, փոխի կյանքը: Թող ամենքը ձի դառ-
նան, աչքիս վրա, լես ել ձի կդառնամ: Բաց վոր լես ձի
դառնամ ուրիշները իմ մեջքին նստելու համար, եղ մեկը
կներես, լես չեմ կարող:

ՀԱՅՈՒՔ.— Բաց միթե մենք կարող ենք կյանքը փոխել: Ամեն
ինչ նրա ձեռքին ե, նա լե տնորինում մեր վիճակը:

ՍԵՐՈՒՐ.— Սուտ ե: Նա վաչինչ բանից տեղեկութիւնն չունի: Մենք ինքներս ենք ամեն բան մեր սրտի ուղածի պես ծռում:

ՀԱԿՈՒՐ.— Ծռում, մէնք: Մարթա, լսում ես, ինչպես նա մեղանչում ե:

ՍԵՐՈՒՐ.— Այ, դուք ամենքդ ել եղպես եք: Յերբ մարդս ուղում ե մի ճշմարիտ բան անել, ծուռը ուղղել, դուք իսկույն ձայներդ գլխներդ եք գցում, թե «շառլատան ե նա, խառնակիչ ե նա»: Բայց չե՞ վոր պետք ե մի նրան ել լսել, թե ինչու չե նա եղպես:

ՀԱԿՈՒՐ.— Ի՞նչ ասեմ: (Մօքի գնալով): Ինձ թվում ե թե քո ասածներդ մեջ միտք կա, թվում ե վոր ե դատարկ խոսքեր են:

ՍԵՐՈՒՐ.— Իսկ ինչ վոր քեզ թվում ե միայն, ինձ համար պարզ ե աստծո լույսի պես:

ՀԱԿՈՒՐ.— Յես միայն մի բան կուգեի, աղոթելով զարթնելիք քնից, առավոտից մինչև լերեկո քրտինք թափելիք, և անկողին մտնելիք աղոթելուց հետո, վորպեսզի իմանալիք ինչի մեջն ե կյանքի քաղցրութիւնը:

ՍԵՐՈՒՐ.— Հնացած բաներ... Յես քեզ տուում եմ չեմ կարող, չեմ կարող:

ՀԱԿՈՒՐ.— Փուչ անպիտան. դու միայն են կարող ես, վոր տան մեջ վռչինչ չես թողնում, ամեն ինչ գողանում ես: Սպասի՛ր, տես չես ինչպես կհալտնեմ պալիցիականներին:

ՍԵՐՈՒՐ.— Իզուր նեղութիւնն կքաշես. նրանք առանց քո ասելու չել ինձ լսվ են ճանաչում:

ՄԱՐԹԱ.— Վորտեղի՞ց են ճանաչում, ապեր:

ՍԵՐՈՒՐ.— Վռչինչ, մի քանի գիշեր նրանց մոտ հլուր եմ լեղել հրավիրված: Ավելի լավ ե բանին աստծո խոսքերից կարդա, ականջ դնենք:

ՀԱԿՈՒՐ.— Յեթե դու ուզում ես աստծո ճանապարհին գալ, չես կկարդամ:

ՍԵՐՈՒՐ.— (Միեւ չափաբը գիւրջ կրեքի). Չա՛յ խմել վերջացրել եք:

ՄԱՐԹԱ.— Նոր հավաքեցինք:

ՍԵՐՈՒՐ.— Մալրիկը տանը չէ:

ՄԱՐԹԱ.— Շորեր ե տարել: Վորտեղ ես լեղել գիշերը, ապեր:

ՍԵՐՈՒՐ.— Գարմոն շինող Գավրուշի խանութի յետեւում: Պետք

ե ասել ենտեղ ել շատ տաք չեր: Հա, հետո, հայրիկ, Կոռ-
նելիոս հաղուլւրապետը գնաց Յերուսաղեմ... (Մեքում ե
վարագուլի յեհեվը):

ՀԱԿՈՒ.— Մի մտնիլ ենտեղ:

ՄԱՐԹԱ.— (Պաճուկ): Մի վախիլ, ենտեղ վոչինչ չկա:

ՀԱԿՈՒ.— Դուքս լիկ ենտեղից: (Հարձակվում ե վրան, վարա-
գուլի յեհեվում յերեվում ե, վոր իրար հրում եմ): Դու
իրավունք չունես:

ՍԵՐՈՒ.— Ա՛, թող տեսնեմ, լիս հաց եմ ուզում: (Յերեվում ե
իցպես գցեց մի կողմ բարձը):

ՀԱԿՈՒ.— Հեռու, ասում եմ:

ՍԵՐՈՒ.— Յես քաղցած եմ, լսում ես:

ՄԱՐԹԱ.— Ենտեղ հաց չկա:

ՍԵՐՈՒ.— (Դուրս գալով): Վորա՞նք ե հացը:

ՀԱԿՈՒ.— (Նույնպես): Քեղ հաց չկա: (Նստում ե սեզուկի
վրա), Կարող ես գնալ ինքդ աշխատիլ ե ուտիլ:

ՍԵՐՈՒ.— Իսկ... քեզ... կո՛ւ:

ՀԱԿՈՒ.— Դու ճշմարիտ ես ասում: Բայց չե՛ վոր մի ժամանակ
ձեզ ամենքիդ լիս ելի պահում:

ՍԵՐՈՒ.— Վնաս չունի. ետոր լիս ծով կպահեմ: Դե կարդա:

ՀԱԿՈՒ.— Յես վոչինչ չեմ կարդալ:

ՄԱՐԹԱ.— Հայրիկ, խնդրում եմ. վերկաց. թող նա ուտի իմ
բաժինը:

ՀԱԿՈՒ.— (Զգացված), Ձեռքիս կոշտուկները դեռ նոր եմ փափ-
կել, իսկ նա ինձ մի ափելորդ բեռն ե համարում: Տերը ի-
րեն լիցիցի, թող ուտի: (Վեր ե կեցում յեվ ցրվում մի
կողմ):

ՍԵՐՈՒ.— Ուրեմն ետեղ ե ամեն ինչ: Լավ խելք եք բանեց-
րիլ լիս ու իմ աստվածը: (Մի կտր բան գցում ե բերանը
յեվ ծածկում սեզուկը): Նախիր, ծերուկ, Սա ինձ բավա-
կան ե: (Մարքայի՞ն ծածուկ): Բարձիդ տակին վոչինչ չկար.
հըր եմ փողերդ:

ՄԱՐԹԱ.— Յես փող չունեմ, ապեր:

ՍԵՐՈՒ.— Սուտ ես ասում. փող տուր, թե չե ամեն ինչ կփշրեմ,
տակն ու վրա կանեմ:

ՄԱՐԹԱ.— Ի՞նչ ես անելու փողը:

ՍԵՐՈՒ.— Ես լերեկո Դավրուշի մոտ մեծ խաղ կա:

ՄԱՐԹԱ.— Թող եդ բանը. քո վարմունքով դու կապանես սրանց:

ՍԵՐՈՒՅ.— Խրատը քեզ համար պահիր, Մարթա. շուտ արա:

ՄԱՐԹԱ.— Յես վոչինչ չունեմ, ապեր:

ՍԵՐՈՒՅ.— Ա՛, մի լերկարացնիլ: Ասում եմ քեզ, շուտ արա:

ՄԱՐԹԱ.— (Գրպանից հանում ե քաօկիմակ բչկաճ, վորը ուս-
գում ե բացել): Կեսը քեզ, կեսը ինձ:

ՍԵՐՈՒՅ.— Դէս տո՛ւր, ասում եմ:

ՄԱՐԹԱ.— Հայրիկ, ա՛...

ՀԱԿՈՒՅ.— Ձեռք մի տալ նրան, գաղան:

ՍԵՐՈՒՅ.— Ա՛... բաց թող: (Խլում ե յեվ ուզում ե փախչել):

ՀԱԿՈՒՅ.— Չհամարձակվես... լիբբ անդգամ... (Բռնում ե ճրագ):

ՍԵՐՈՒՅ.— Հեռացիր: (Հրում ե. Հակոբն քնկնում ե, ճա փախ-
չում ե մուօփի գոնով):

ՄԱՐԹԱ.— (ձշում ե)... Հայրիկ... հայրիկ:

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում ե Հակոբի բնակարանի բակը: Աջ կողմ
տնակ իր դռնով: Մեջտեղ նեղ դռնով տախտակի մի պատ, վո-
րի յետեվ պարտեզ: Մեջտեղ մի մեծ ծառ, վորի տակ սեղան
յեվ նույն աթոռները: Ձախ կողմ ծառերով տարածություն:
Աջ կողմ տան մոտ ջրհոր յեվ դույլ թոկով: Գարուն ե:

Տ Ե Ս Ի Լ 1

Մարթա յեվ Ալեքսանդր

ՄԱՐԹԱ.— Յերեկ դու ուրիշների մոտ մի բան ասել ես:

ԱԼԵՔՍ.— Միթե կարելի չե այսպիսի բաները ուրիշներին պատ-
մել:

ՄԱՐԹԱ.— Ապա ինչո՞ւ չես սկսել ինձ կասկածով մտիկ անել:

ԱԼԵՔՍ.— Այդ քո լերկչոտ լերկակալությունդ ե, Մարթա: Դու
հո ինձ հավատում ես:

ՄԱՐԹԱ.— Իհարկե, բաց մինչև լիբբ պետք ե հսպես շարու-
նակվի:

ԱԼԵՔՍ.— Յես զարմանում եմ, ել ի՞նչ ես ուզում, չես քեզ եմ
սիրում, դու ինձ:

ՄԱՐԹԱ.— Դու ասացիր մորդ կասես, ի՞նչ լեղավ, ինչո՞ւ չես
ուշացնում:

ԱՆԵՔՍ.— Ի՞նչ ե պատահել քեզ, վոր այդքան շտապում ես:

Մոր առաջ լերես բացելը հեշտ ես իմանում:

ՄԱՐԹԱ.— Ապա լես ի՞նչ պիտի անեմ, լեթե իմ մայրս իմանա:

ԱՆԵՔՍ.— Յեթե դու չասես, վերտեղից պիտի իմանա:

ՄԱՐԹԱ.— Վերջը մի որ բացվելու լե ելի. հո եղպես չի մնալու:

ԱՆԵՔՍ.— Եհ, մի վախի՛ր, Մարթա, բացվելուց հետո հեշտ ե. գիտես ինչ. լեթե բանը միայն մայրս լիներ, վոչինչ: Բայց լես անպիտան հորիցս եմ վախենում. ախ, ինչո՞ւ մի կաթված չի խփում, վոր տեղն ու տեղը սպանի նրան:

ՄԱՐԹԱ.— Ինչէր ես ասում դու քո հոր մասին:

ԱՆԵՔՍ.— Ախ, Մարթա, այն ժամանակ լեթե մայրս չուզի լել լես քեզ կփախցնեմ:

ՄԱՐԹԱ.— Դու բոլորովին փոխվել ես. դու ել առաջվանը չես:

ԱՆԵՔՍ.— Եհ, ճանաչում եմ կանանց: Դուք բոլորդ ել այդպես եք. մի ամիս, լերկու ամիս, և հետո տղամարդը ձեզ համար փոխված ե: Մի հարցնող լինի, ի՞նչն ե իմ մեջ փոխվել:

ՄԱՐԹԱ.— Բայց չե՞ վոր առաջ դու եղպես չեյիր խոսում: Ձե՞ վոր դու ամեն բան վճռել ելիր իսկի՞նչն կատարել:

ԱՆԵՔՍ.— Ի՞նչ անեմ, քո կարծիքով գնամ նրանց առաջ ամեն բան պարզ ասեմ, վոր քո պատճառով ի՞նչ ել տնից դուրս գցեն:

ՄԱՐԹԱ.— Ապա ինչո՞ւ դու ասում ելիր, քո գլխի վրա տեր չկա, և վոր դու ապրում ես միայն քո զվարճութունների համար:

ԱՆԵՔՍ.— Իհարկե, լեթե լես մի անխելք բան չանեմ, միշտ կապրեմ իմ զվարճութունների համար:

ՄԱՐԹԱ.— Յես հասկանում եմ... իհարկե, նրանք կուզեն, վոր դու մի հարուստ աղջիկ ուզես:

ԱՆԵՔՍ.— Այ, տեսնում ես. դու ալդ գիտես, բայց ասում ես, շտապիր: (Մաքրա՞ն լալիս ե): Ինչո՞ւ լես լաց լինում:

ՄԱՐԹԱ.— Հիմա լես բոլորը հասկացա: Յես չեմ կարող... դու ինձ խաբում ես, լես ալդ տեսնում եմ և լես ամեն բան կասեմ իմ մորս:

ԱՆԵՔՍ.— Խելքդ գլուխդ հավաքիր, Մարթա:

ՄԱՐԹԱ.— Ինչ ուզում ե, թող լինի...

ԱՆԵՔՍ.— Մարթա, հավատացիր, դու դեռ անփորձ ես: Դեռ ժամանակ շատ կա, սրբի՛ր աչքերդ, թե չե կտեսնեն: Եհ, (Գլուխը և ձախ կողմ):

Տ Ե Ս Ի Լ 2

Մարթա յեղ Աճճա

ԱՆՆԱ.—(Մտում է միջի գուճից կապոց ձեռքի)։ Եղ ի՞նչ եր, հը՞,
ասա, եղ ի՞նչ եր։ Դու լաց ես լինում։

ՄԱՐԹԱ.—Ո՞վ է լաց լինում. յես հենց հնալես։

ԱՆՆԱ.—Նա ի՞նչ բան ունեւր քեզ հետ։

ՄԱՐԹԱ.—Յես ի՞նչ գիտեմ։

ԱՆՆԱ.—Լավ է լեթե վոչինչ չես իմացել. բայց աստված մի արաս-
ցե մի բան պատահած լինի։ Շուտ արա, ասա ինձ։ Սիրտս
կճաքի, լեթե չիմանամ ինչ է պատահել։

ՄԱՐԹԱ.—Նա ինձ սիրում է։

ԱՆՆԱ.—Նա քեզ սիրո՞ւմ է։

ՄԱՐԹԱ.—Նա եղպես է ասում։

ԱՆՆԱ.—Ապա ել եղ արտասուքդ ի՞նչ է նշանակում։

ՄԱՐԹԱ.—Վոչինչ։

ԱՆՆԱ.—Մարթա, աչքիս լավ մտիկ արա։ Յես չեքեքս չեմ, եստեղ
մի բան կա, վոր դու ինձնից թագցնում ես։

ՄԱՐԹԱ.—Հավատացի՛ր վոչինչ չկա. նա խոստացել եր իմ վրա
պահպել։

ԱՆՆԱ.—Խոստացել եր։ Ապա ինչո՞ւ նշան չի բերում. մենք վո-
չինչ ընդդեմ չուենք։

ՄԱՐԹԱ.—Նա վախենում է ծնողներից։

ԱՆՆԱ.—Տղամարդը վախենում է ծնողներից. իսկ դ՞ու. իհարկե,
դու չեղ ինչպես աղջիկարմատ, ասած կլինես նրան, վոր
դու չեղ ծնողներ ունես, վոր նրանց կհարցնես ... Յես քեզ
եմ հարցնում, Մարթա։

ՄԱՐԹԱ.—Ոխ, մի՛ք տանջիլ ինձ։

ԱՆՆԱ.—Մարթա, աստված մի արասցե դու խաբված լինես,
յես կրակ կբռնեմ և տեղովս-մեկ կալրվեմ։

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ անեմ։

ԱՆՆԱ.—Աչքերդ լավ բացիր, սիրելիս։ Գիշեր-ցերեկ աշխատու-
թյան ձեռքին քեզ համար ենք չարչարվում։ Աչքս մինակ
քեզ է տեսնում. ախ տան բախտը դու պետք ե բացես. դու
հո ամենքիս տեսնում ես. լեթե քեզ ել մի բան պատահի,
ել են ժամանակ ավելի լավ է մի քար կապեմ ես չորացած
կրծքիս ու ջուրը դցեմ ինձ խեղդեմ։

ՄԱՐԹԱ.—Ինչո՞ւ չես ինձ վախեցնում:

ԱՆՆԱ.—Յես ուզում եմ քո անքդ բացեմ, իսկ դու ասում ես չես քեզ վախեցնում եմ:

ՄԱՐԹԱ.— Ի՞նչ մեղք, չեթե նա չերդվում ե, վոր ինձ սիրում ե:

ԱՆՆԱ.—Իսկ դո՞ւ:

ՄԱՐԹԱ.—Ինչո՞ւ չես բարկանում:

ԱՆՆԱ.—Ուրեմն դու հավատացե՛լ ես նրա սուտ չերդումներին:

ՄԱՐԹԱ.—Ի՞նչ էես ուզում ինձնից:

ԱՆՆԱ.—Բորոտ ընկներ մարմնիդ մեջ, ալ թե ինչ եմ ուզում:

Տ Ե Ս Ի Լ 3

Մարթա, Աճճա յեվ Հակոբ

ՀԱԿՈԲ.—(Մտնում ե աջ դռնից): Ա՛, դուք եստեղ եք, ինչ աստժո որհնած բան ե դարուներ: Յես ինձ ենպես եմ զգում, կարծես թե նորից 30 տարեկան եմ դառել: Դեռ ամառը ավելի լավ ե, փորձեմ մեկ շուր քաշեմ: (Ջուր ե քաշում):

ԱՆՆԱ.—(Յած): Թ՛ող կրակ մաղվի իմ սպիտակած գլխին. թող պատուվի գետինը և կուլ տա մեզ ամենքիս: Սրա համար եր նա եղքան քսքսվում, սրա համար եր նա բարերար ձևանում: Յես նրան ցույց կտամ:

ՀԱԿՈԲ.—(Քաշեց): Ահա, տեսնո՞ք: Չե, հավատացե՛ք, ես ամառը չես անպատճառ մի դործի պեսք ե մտնեմ: Մինչև չես մի դործի չմտնեմ, ներսեսս չի կարող հանգստանալ: Բայց դուք ինչ՞ի չեք փոխված: Մարթա, Աննա, ի՞նչ ե պատահել, ասացե՛ք ինձ: (Փողոցի գուռը ծեծում եմ): Նդ ի՞նչ ե, փողոցի դուռը հո բաց ե Գնամ տեսնեմ ո՞վ ե ծեծողը: (Քնաց միջի գուռով):

Տ Ե Ս Ի Լ 4

Մարթա յեվ Աճճա

ԱՆՆԱ.—Ի՞նչ պատասխան տամ ես խեղճին, դեռ ի՞նչ պետք ե պատասխանեմ են մյուսներին: Լավ սևացրի՛ր որներս:

ՄԱՐԹԱ.—Ո՛ր, մի սպանեք ինձ:

ԱՆՆԱ.—Կորի՛ր աչքիցս, անզգամ. ել այսուհետև չհամարձակվես վոտքդ տանից դուրս դնել: Տեսնում եմ,—ամոթ պատկառանքը վոտքի տակ ես տվել, ել քեզ ասնը պահել չի կա-

բելի. առաջի պատահած կեղտոտ մշակ ել լինի, պետք է տալ տանի կորցնի քեզ եստեղից: Սև լինե՛ր են ո՛րը, վո՛ր քեզ ծնեցի:

ՄԱՐԹԱ.—Մայրիկ, ինչե՛ր ես ասում:

ԱՆՆԱ.—Ձայնդ, անզգամ:

Տ Ե Ս Ի Լ 5

Մարթա, Աննա, Հակոբ յեվ Ներսես

ՀԱԿՈԲ.—(Ոգնելով Ներսեսից ներս ե բերում միջի զոնով):

Աննա, Ներսեսն է:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մի վախենալ, մայրիկ: Դռան մոտ մի քիչ ինձ վատ զգացի, սրա համար ել դուռը ծեծեցի: Դարու՛նը լավ է, յերբ մարդ ծառերի տակ է ... իսկ ենտե՛ղ ... ճիս, մեկ հնար լինե՛ր ազատվել ենտեղից: Ենտեղ կուրծքս բռնվում է, հազը սպանում է ինձ: Կարծես տաքությունս սաստկացել է. մեկ տես, մայրիկ:

ԱՆՆԱ.—(Բռնելով ձեռքը): Կրակի մեջ արվում է յերեխաս:

ՀԱԿՈԲ.—Տունս քանդվում է. լես կգնամ Մինասին կկանչեմ:

ԱՆՆԱ.—Ո՛ւր ես գնում:

ՀԱԿՈԲ.—Յես իսկույն: Յերեք ըոպե չի քաշիլ (Գնաց մեջից զոնով):

Տ Ե Ս Ի Լ 6

Մարթա, Աննա յեվ Ներսես

ՆԵՐՍԵՍ.—Մի լաց լինի, մայրիկ. լես դեռ ենքան ել վատ չեմ:

ԱՆՆԱ.—(Մարթայից): Գնա անկողին պատրաստիր: Կորբի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ո՛չ. սպասիր, հարկավոր չի, թո՛ղ նա ինձ մոտ նստի: Նրա քաղցը դեմքին մտիկ անելուս իմ հոգիս հանգստանում է: Յես ցերեկով քիչ եմ տեսնում նրա յերեսը, իսկ գիշերը շուտ ենք պառկում քնելու: Նստիր ինձ մոտ, Մարթա (Մարթան նստեց): Բայց դու գու՛նատ ես. թե՛ իմ աչքերս են խառնվել: Ի՞նչ է պատահել սրան: Ձլինք ինձ համար եք վախեցել: Վոչինչ, հոգս մի անեք, թու՛քս դեռ չի կարմրել, սա կանցնի: Շատ անգամ է պատահում, կարծում ես հիվանդ ես, բայց դուրս է գալիս, վոր բարորովին առողջ ես:

Ո՛ր, ինչպես ներսիս կրակը խոսեցնել ե տալիս ինձ: (Պի. ծաղում ե, վոր փոխվում ե չոր հագի):

ԱՆՆԱ.—Քար կարվելի լես, եղ ցավերը չտեսնելի, վորդի:

ՄԱՐԹԱ.—Քիչ խոսիր, ապեր, տեսնում ես, վոր վնասում ե:

ՆԵՐՍԵՍ.—Բայց ինչպե՞ս լռեմ: Յես սիրում եմ խոսել, հանաք-
ներ անել ... Յեթե կարողութուն ունենալինք, կքաշվելի
մի գլուղ տեղ, կհանգստանալի ե ... կարելի չե լավանալի
ել: Եհ, ավելի լավ եր մի հովիվ լինելի, չերկրադործ, կա-
ռապան ... Խնչ եմ ասում, մայրիկ: Դեռ, փառք աստուծո,
չես 27 տարեկան եմ, բայց մեր գործարանում չերեխանե-
րից շատերը 20 տարուց ավելի չեն ապրում: Խեղճերը կար-
միր-կարմիր թշերով գալիս են, իսկ հետո, մնաք բարե
խեղճ մայրեր: Մարթա, մի սառը ջուր: (Մարթան գնաց աջ
դռնից բաժակ բերելու): Մայրիկ, ինչո՞ւ չե նա փոխված:
Դո՛ւն նրան լավ պահեցեք. նա մի գեղեցիկ վարդ ե ես թա-
ռամածներիս մեջ: Խնչ եմք մենք, մարվող ճրագներ:

ՄԱՐԹԱ.—(Դուլից ջուր առավ բերավ): Չի՞ վնասիլ, ապեր:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ներսույն կրակ կա, պետք ե հանդցնել եղ կրակը:
Վորտեղ ե մնացել Սերոբը: Ինչ լավ կլիներ մի որ ես մեր
ծառի տակ մի ուրախութուն անելինք: Յերևի շուտով կգա
ե թուրթի ժամանակը: Չե, մայրիկ, ինչո՞ւ չեք խոսում:

ԱՆՆԱ.—Իհարկե, մի քանի որից հետո թուրթն ել կհասնի:

ՆԵՐՍԵՍ.—(Խափեց): Հիանալի չե. առայժմ մարեց կրակը:

Տ Ե Ս Ի Լ 7

Մարթա, Աճճա, Ներսես, Հակոբ յիվ Միճաս

ՀԱԿՈԲ.—(Մտնում եմ միջի դռնից): Համեցեք: Աննա, վարպետ
Մինասն ե. իմ լավ բարեկամը: Մոտեցիր, Մինաս. մի ա-
մաչի:

ՄԻՆԱՍ.—Բարի որ ձեզ: (Առանձնապես զգուշում ե Մարթայից.
ձեռ. ե օալիս ամենքից, վերջում՝ Ներսեսից): Քեզ հետ
հո լավ ծանոթ եմք, Ներսես ջան: Ձեռքդ տաք ե չերևում,
ինչպե՞ս ես զգում քեզ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Տաք՝ ենպես, վոր վերմակ հարկավոր չե:

ՄԻՆԱՍ.—Լավ ես, մի վախիլ:

ՄԱՐԹԱ.—Սառը ջուրը մնաս չի՞ նրան:

ՄԻՆԱՍ.—Ձե, վարպետի աղջիկ. քանի վոր քրտնած չի, մնաս

չունի: Նրա ճարձը հենց ես քաղցր ողն ե, վոր կա: Ի՞նչ
տես, թամբաքու հնարողի հերն անիծվի: Մն զխկումից
դժւ լի ես քաշում, Ներսես:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ձե:

ՄԻՆԱՍ.—Վատն ել հենց եղ ե, լի: Բաշողի վրա ենքան ներգոր-
ծութիւն չունի, ինչքան չքաշողի վրա: Մնպես չի, Ներսես
ջան:

ՆԵՐՍԵՍ.—Լնվ ես նկատել:

ՄԻՆԱՍ.—Նկատելն ել խոսք ե: Յես ինձ վերա լեմ փորձել: Զըխ-
կումը մոտիս վոր քաշում են, կամ գլուխս ե պտտվում,
կամ ներսս շուռ գալիս:

ՀԱԿՈԲ.—Աննա, նա ծխողներից չե:

ԱՆՆԱ.—Յերևի ժամանակ չի ունենում:

ՄԻՆԱՍ.—Ժամանակ չունենալն ել խոսք ե: Յերես խուզելու մա-
շինը մեր տունն ե քանդել: Մնպես որ ե լինում, առավո-
տից մինչ լերեկո գործ չի լինում: Պարապ չմնալու համար
սկսում ես ածելիդ սրել, վոր իսկի չի լի մտածել ըթանա-
լու: Մին-մին կանֆետ ուտողների փթած ատամ քաշելն ել
վոր չլինի, որերով պետք ե ճանձ քշես:

ՄԱՐԹԱ.—(Մեզգզուտությամբ փոքկացնում ե ու փախուտւմ աջ,
ուսկից հետո բերում ե ինքնայեռը յեվ զնում ե սեղանի
վրա, հետո նորից յեզ զնում):

ՄԻՆԱՍ.—(Մածուկ Հակոբին, Մարթայի հասցեյին): Դուր եկավ:
ՀԱԿՈԲ.—(Նույնպես): Ձի վոր լերեխա լի:

ՄԻՆԱՍ.—Ձե, Ներսես, վոր դոխտուրին կուզես հարցրու. դու
պետք ե դուրս գաս եղ անիծված թամբաքվի ֆարրիկից:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յես ել եմ նույնը մտածում, վարպետ Մինաս, բայց
վորտեղից հաց ճարենք ես պարոնների համար:

ՀԱԿՈԲ.—Ձե, Ներսես, որերը մի քիչ ել տաքացան թե չե, լես
անպատճառ մի գործի կմտնեմ. թող թեկուզ փողոցներ
սրբել տան ինձ: Յեղած չեղածներս կծախեմ, պարտքի տակ
կմտնեմ, բայց քեզ եղ որի չեմ թողնիլ: (Մինասին ծա-
ծուկ): Դու հարցրու, մի քաշվիլ, լերիտասարդ ե, ձվ գիտե.
կարելի լի նա մեզնից ծածկում ե իրա իսկական ցավը:

ՄԻՆԱՍ.—(Նույնպես): Խելքս բան չի կտրում, Ներսեսն ենպես
տղա չի. բայց կարելի լի փորձել: Ներսես ջան, լես քեզ
հետ մի լերկու ծածուկ խոսք ունեմ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ի՞նչ հետ. համեցե՛ք: (Գնում եմ միջի զոնով):

Տ Ե Ս Ի Լ 8.

Աճճա յեկ Հաղոր

ՀԱԿՈՒՐ.—Աննա, դու ինձ վախեցնում ես, եդ թնչ աչք ունք ե քեզանում:

ԱՆՆԱ.—Վոչինչ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Ձե. մի ասիլ. տեսնում եմ, վոր մի ծակուկ միտք ուտում ե ներսդ: Ասա ինձ:

ԱՆՆԱ.—Դու ասում ես եդ Մինասը լսվ տղա չե:

ՀԱԿՈՒՐ.—Հա, Աննա, մի նեղանալի Յես ուզում եմ, վոր առաջինը նա մի լավ զննի մեր Ներսեսի հիվանդութունը՝ լերկորդ, նա ուզում եր փոքր լավ ծանոթանալ Մարթայի հետ: Նա իրա վարպետութունով ենպես որ ե լինում, 3 ռուբլի չե աշխատում, հանաք չիմանաս. Բացի եդ մեկը, գլուղում նրանք հայտնի տուն են, չեմ իմանում քանի հատ հենց գութան ունեն, քանի հատ լեղը ե մեղրաճանձ: Տարեկան քանի բեռն հենց գինի չեն ուղարկում Նիժնի:

ԱՆՆԱ.—Յեթե դու լավ ես ճանաչում, ել չես թնչ ասեմ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Աննա, լերեի քեզ ել ե դուր եկել: Արբի լերեխին տանք նրան: Յես քեզ հավատացնում եմ, վոր նա իմ աչքում հաղար անգամ բարձր ե մեր ես քաղաքի լսող, խաղացող ե վատ հիվանդութունների տեր տղերքից:

ԱՆՆԱ.—Ի՞նչ ասեմ, չես ասացի մի կարգին մարդ լիներ, վոր նա չել մի լավ որ տեսներ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Բայց դու ինձանից մի բան ծածկում ես, ասա ... թնչ ե պատահել:

ԱՆՆԱ.—Բերանս խոսք չի գալիս, մտրդ:

Տ Ե Ս Ի Լ 9

Աճճա, Հաղոր, Ներսես, Մարթա յեկ Ալեքսանդր

ՆԵՐՍԵՍ.—(Միծաղելով մտնում ե միջի գռեցով): Շատ հանաք-չի չե վարպետ Մինասը, հալրիկ: (Մտնում ե Մարթա աջից յեկ քեյի մոտ գտնում):

ՀԱԿՈՒՐ.—Ո՛ր, նա շատ լավ տղա չե, ի՞նչ ե, ո՛ւր գնաց նա, դու նրան չալի չկանչեցիր:

ՆԵՐՍԵՍ.—Նա իմ ասելուս չսպասեց ել: Նա ասաց՝ ես բոլորիս

կգամ և դոխտորական վարձիս տեղ մի լավ չալ կխմեմ
ձեզ մոտ:

ՀԱԿՈՐ.—Եղպես ե, նա չուենորներէց փող չի վերցնում, միշտ
ասում ե, «Ջրաս չունի, ֆին, լերբ կհարստանաք, կվճարեք»:

ԱԼԵՔՍ.—(Մտնում ե ձախ կողմից): Վոսկի հարեաններ, հյուր
չէք ընդունիր:

ՀԱԿՈՐ.—Հյուրն ասածունն ե, ինչձ չենք ընդունիր:

ԱԼԵՔՍ.—(Ձեռք բռնելով Հակոբի ետը): Ձե, դեռ պինդ ես, ծե-
րուկ:

ՀԱԿՈՐ.—Լավ եմ: Ամառը մտադիր եմ մի գործի մտնել:

ԱԼԵՔՍ.—Այո՞. ադ լավ կլինի:

ՀԱԿՈՐ.—Խոչ պետք ե անես, մեր ճակատին եղպես ե գրված.
քանի ուլժ կա, պետք ե գործես:

ԱԼԵՔՍ.—Աստված պահի, դու դեռ աշխատող ձեռքեր ունես:

ՀԱԿՈՐ.—Բայց ծալրը ծալրին դժվար ենք հասցնում: Ուրիշ բան
ե ձեր գործը:

ԱԼԵՔՍ.—Եհ, ադ ճշմարիտ կլինեք, լեթե սանձս ծնողներին ձե-
ռին չլինեք:

ՀԱԿՈՐ.—Յես ձեզ կասեմ, լավ ե, լերբ վորդին ծնողի խոսքից
չի դուրս գալիս:

ԱԼԵՔՍ.—Դե ախ ժամանակ թող լես կույր ծնվելի, խոլ ծնվե-
լի, քանի վոր լես իրավունք չունեմ ասելու, վոր սա ավե-
լի գեղեցիկ, ե քան թե մյուսը, վոր սա ավելի լե ինձ դուր
գալիս, քան ձեր ասածը:

ՀԱԿՈՐ.—Ձե, պարոն: Վորդին լերբեք հոր ցույց տված ճանա-
պարհից չպետք ե դուրս գա: Խոչ ե լերիտասարդը. լեթե
ներա արլունի մեջ մի քիչ բնական ազնվութիւն կա, եդ ու-
րիշ բան. բայց լեթե չկա, ուղղակի պետք ե գլուխը կա-
պած պահես. վորովհետեւ թոչ դանազանութիւն կա նրա՝
կամ թե մի շան մեջ: Իսկ թոչ ե շունը. բայց թող փո-
ղոց և կտեսնես, վոր իսկույն նա իրա շնութիւնն արավ:

ԱԼԵՔՍ.—Բայց լեթե մի հարուստի վորդի,—լես, իհարկե,՝որինա-
կի համար եմ ասում,—լեթե նա սիրել ե մի աղքատի աղ-
ջիկ, իսկ հայրը նրան ասում ե, «Կորիք, շուն, չհամարձակ-
վես. և լեթե դու իմ կամքին հակառակ կգնաս, լես քեզ
կզրկեմ հայրական ժառանգութիւնից և տանից դուրս կը-
վանդեմ»:

ՀԱԿՈՐ.—Յեթե լես իմանալի, թե իմ ե ես հարուստը, լես նրա

ճակատին կասելի, վոր ինքը աստծո վորդին վոչ վորքից չեր քաշվում և միշտ աղքատներն հետ եր նստում վեր կենում:
ԱԼԵՔՍ.—Ուրեմն:

ՀԱԿՈՒՐ.—Ուրեմն են, վոր խոսքը աղքատութիւնի մասին չպետք է լինի, այլ անարատ անունի մասին: Դուք ասացիք որինսակի համար, լես ել կասեմ: Իմացած լեղէք, պարոն, վոր վոչ մեկ մարդից չեմ ամաչիլ, վոր լես աղքատ եմ. բայց թող վալ լինի մեր գլխին են որը, չերը վոր իմ ընտանիքից մեկնումեկը փողի համար իրա պատիվը կծախի:

ԱԼԵՔՍ.—Կարեմ գուք մի վորդի ունեք:

ՀԱԿՈՒՐ.—Յերեսո՞վս մի տաք, վոր իմ պատառիս մեջ ել կեղտ ե դուրս լեկել: Բայց նրան փչացնողը լեղիլ ե փողոցը, և վոչ թե իմ տունը: Իմ տանս մեջ, ահա, դուք տեսնում եք, ամենքը ձեր աչքի առաջ են. սրանք բացի աստծո խոսքը, ուրիշ բան չեն լսել:

ԱՆՆԱ.—(Պաշտօնագրի՞ն ծածուկ): Յես ձեզ հետ ծածուկ խոսք ունեմ:

ԱԼԵՔՍ.—Ի՞նչ հետ, խնդրեմ:

ՄԱՐԹԱ.—(Պաշտօն): Մայրիկ, խնայի՛ր ինձ ի սեր ...

ԱՆՆԱ.—(Նուլճապես): Ձայնդ, անղգամ: (Գնացի՞ն ձախ կողմ):

ՆԵՐՍԵՍ.—(Հարը ծածուկ): Նստեղ մի բան կա ...

ՀԱԿՈՒՐ.—Մեկ ևս կողմ քաշվենք: (Գնացի՞ն աջ կողմ):

ՄԱՐԹԱ.—(Պեճակ): Ա՛հ. բավական ե. պետք ե վերջ դնել եդ խալտառակութիւն, պետք ե ազատել ինձ ալդ կրակից ... ել ամեն ինչ կորալ ինձ համար ... Թող խալաւի իմ կլանքիս արեւ ... (Ջրհորի մոտ) ... Ներքի ինձ, աստված ... լես իմ արածս չեմ հասկացել ... Միայն քեզ ե հալտնի իմ անմեղութիւնը: Մնաք բարով իմ կլանք և չերիտասարդութիւն, մնաք բարով իմ լերեխալական լերադներ: (Նայեց ջրհորի՞ն): Ա՛հ ... լես արդեն այնտեղ եմ ... Նա ինձ քաշում ե ... նա ինձ ուզում ե կլանել ... փրկեցէք ինձ ... լես չեմ կարող ... չեմ կարող ... Յես չեմ կամենում մեռնել ... Յես կամենում եմ ապրել ...:

Տ Ե Ս Ի Լ 10

Մարթա յեվ Միմա

ՄԻՆԱԱ.—(Միջին զանգով, քաօկիճակի մեջ մեղր ու բազարձ ձեռի՞ն): Վարպետ Հակոբի աղջիկ:

ՄԱՐԹԱ.—(Պոռպես փրկության հաճողպատ)։ Ա՛ ...

ՄԻՆԱՍ.—Ի՞նչ է. վախեցած ինձնից։ Մի՛ վախիլ. լես քեզ չեմ ուտիլ։ Ձիս նեղանալ, լեթե քեզ մեղր ու բաղադր համեցեք անեմ։

ՄԱՐԹԱ.—Դրեք սեղանի վրա։

ՄԻՆԱՍ.—(Թափափեալք ասամենեով բանալով, խոսելով)։ Հաբուստը ազելորդից, իսկ մենք աստու տվածից։ Մնդրեմ ներողութիւն։

ՄԱՐԹԱ.—Շնորհակալ եմ։

ՄԻՆԱՍ.—Յես քեզ հետ թեև մոտ չեմ, բայց հայրդ ենքան եպատմել, վոր հենց իմանաս շատ հին ծանոթներ ենք։ Աորթը ասա, իմ մասին նա քեզ բան-ման չի՞ ասել։

ՄԱՐԹԱ.—Ասել է։

ՄԻՆԱՍ.—Հա, թի՛չ է ասել։

ՄԱՐԹԱ.—Վոր դուք շատ ուժեղ եք. վոր կարողանում եք գոմեշների հետ կուշտի կպչել և վոր շատ բարի սիրտ ունեք։

ՄԻՆԱՍ.—Հա։ Մորս կաթը վկա, շատ լավ է ասել։ Սրանք ինձնում կան։ Բայց լեթե խելքս կրունկուժան չի, ալլ գլխիս մեջ, կարծեմ ինձնից քիչ նեղացած լինես, վորովհետև քիչ առաջ ձեռքդ պի՛նդ հուպ տվի։

ՄԱՐԹԱ.—Այո. սուտ չեք ասում։ Կիմա լել մատերս դեռ ցավում են։

ՄԻՆԱՍ.—Ներողութիւն. եղպես արի, վոր ինձ չմոռանաս։ Ծշմարիտ է, քեզ դուր չի գալ կուշտութիւնս, բայց սիրտս ուղիղ է։ Իսկ ուղիղ սիրտը քաղցր լեզվի հարկավորութիւն չունի։ Սուտ եմ ասում։

ՄԱՐԹԱ.—Իհարկե չե։

ՄԻՆԱՍ.—Ձասես թե անամոթի մեկն եմ, վոր մտել եմ ենտեղ, վորտեղ իմ չափս չեմ հասկանում։ Իհարկե, լերեխան ել է իմանում, վոր վոսկին ազելի լավ է, քան թե լերկաթը, և վոր սոխից շաքարը քաղցր է։ Քո տեղ լինելի, լես ել կասելի։—Ո՛վ է սա. ունեցած-չունեցածը մին մկրատ է, մին ածիլի։ Սուտ եմ ասում։

ՄԱՐԹԱ.—Հայրս ասում է, դուք լերեք սուտ չեք ասում։

ՄԻՆԱՍ.—Հա. եզ մեկը դորթ է։ Մերուկն ամեն տեղ ինձ գողում է։ Բայց դե սրանից իմ փորն ի՞նչ է ընկնում։ Վոչի՛նչ։ Ինձ պետք է աղջիկը հավանի, և վոչ թե հայրը։

ՄԱՐԹԱ.—Հո լես ձեզ վատ մարդ չեմ ասում։

ՄԻՆԱՍ.— Ե՛, մի ասիլ Միթե չե՞մ նկատում: Այ, դու ինձ չա՛հ համեցեք անհիշու տեղ, քիչ է մնում բերած ամանս ել գլխիս կոտրես:

ՄԱՐԹԱ.— Ախ. աստված մի արասցե: Ի՞նչպես կհամարձակվեմ:

ՄԻՆԱՍ.— Դե չեթե եղպես ե, դու լինես են սուրբ մեռունը, արե՛ք ճշմարիտը ասա. ինչի՞ չե սիրող եղպես կոտրված չերևում:

ՄԱՐԹԱ.— Ախ. մի հարցնեք: Այս բոլորիս գլխիս մին ենպիսի բան չեկավ, վոր քիչ մնաց խելքս կորցնի. հոգիս դժոխքի բաժին անելի: Ներեք, վոր վոչ ասածս եմ հասկանում, վոչ արածս:

ՄԻՆԱՍ.— Ձե. մի ասիլ: Յես իմանում եմ ... բայց ... չեթե Սե-
րորի համար ե, հոգս մի անիլ. մին կերպ ճանապարհի կբե-
րենք: Յեթե հորդ ու մորդ համար ե, դե ծեր մարդկանց հա-
մար թի՛նչ գլուխ կոտրենք: Յեթե ներսեսի համար ե, միամիտ
չեղիր. չես նրան ել կլավացնեմ: Բայց չես վախենում եմ
թի՛նձ համար լինի:

ՄԱՐԹԱ.— Ձեզ համար թի՛նչ պետք ե լինի:

ՄԻՆԱՍ.— Ի՞նչ գիտեմ: Կարելի չե դու չե մտքումդ փոխված լի-
նես ու ասես.— խեղճ տղա, չեկել ե առաջիս սաղաթի նման
կանգնել, մոմի նման հավում ե, ամոթից ճաքճաքին ե
դալիս, բայց մի բերան չի կարողանում ասել, ալ աղջիկ,
չես մին խեղճ տղա քեզ սիրելուց մեռա, մեռա, մեռա:

ՄԱՐԹԱ.— (Յեցվելով): Ահ ...

ՄԻՆԱՍ.— Ի՞նչ ե, դու չե կեցիվ քեզ իմ պարզիպարզո խոստովա-
նութունը:

ՄԱՐԹԱ.— Ախ ... չգիտեմ ինչ պատասխանեմ ... Թողեք մի քիչ
լավ մտածեմ:

ՄԻՆԱՍ.— Մտածիր, քույրս. մտածիր: Հավատո՞ւ ինձ, չես ել շատ
եմ մտածել ...

ՄԱՐԹԱ.— Ի՞նչ ...

ՄԻՆԱՍ.— Վոչինչ, վարպետի աղջիկ: Այդ մասին չես կասեմ մի-
միայն ներսեսին: (Յեջվեց):

ՄԱՐԹԱ.— (Նուզով): Ախ, սա թի՛նչ տանջանք ե: Ի՞նչպես բանամ
չերեսս ... Ախ, չեթե չես արժանի լինիլ նրան ...

(Խորհրդավոր լռությամբ):

Մարթա, Մինաս, Հակոբ յեւ Ներսես, հետ Աննա յեւ Ալեքսանդր

ՀԱԿՈԲ.—(Պօղոսից)։ Ա՛, վարպետ Մինաս, դու արդեն չեկե՛լ
ես. եղ լավ լեղավ։ Դո ասածիդ պես չեղավ, Ներսես, կ'նստենք
մեր մեծ ծառի տակ և ուրախ-ուրախ թեյ կ'խմենք։

ՆԵՐՍԵՍ.—Համեցե՛ք, վարպետ։ Եղ ի՞նչ է, մեղը ու բաղաբը։ Ինձ
վնաս չե՛, վարպետ։

ՄԻՆԱՍ.—Վոչ թե քեզ, քրո՛ղդ ել վնաս չե՛։

ՆԵՐՍԵՍ.—Ի՞նչ է ասում, Մարթա։

ՀԱԿՈԲ.—Մի խանգարիլ նրանց։ (Ալեքսանդրից, վոր Պ. Աննայի
հետ մտավ ձախից)։ Ա՛, համեցե՛ք, Աննա, ի՞նչ իյիք խոսում
պարոնի հետ։

ԱՆՆԱ.—Վոչ ինչ, դու թելդ խմիր։

ՀԱԿՈԲ.—(Ալեքսանդրից)։ Չե՛ք կամենում մի բաժակ թեյ։ Համե-
ցե՛ք։ Աստծո տոյածից անուշ արե՛ք։ Բայց վորովհետեւ լավ
տանտիրով պարտավորութիւնն է սեղանի պատրաս-
տութիւնը քաղցր խոսքերով լրացնի, յես ել ձեզ համար
կ'խոսեմ բանին աստծո խոսքը։

ՄԻՆԱՍ.—Եղ մեկը լավ է. յես ուրախութիւնով ականջ կդնեմ։

ՀԱԿՈԲ.—Սրա համար ել յես քեզ հավանում եմ, Մինաս։ Իսկ
դուք, պարոն, կարելի չէ ձեզ ձանձրալի թլա. գիտե՛ք, հա-
րուսաները մի քիչ դեպի աստծո խոսքը սառն են լինում։

ՆԵՐՍԵՍ.—Շատ հասկանալի չե, հայրիկ, ի՞նչ խնդրեն, իբրեւ ամեն
բան ունեն։

ՀԱԿՈԲ.—Իսկ արքայութիւնը։ Մի՞թե հանդերձյալ կլանք չկա։

ՄԻՆԱՍ.—Սրա համար ել ասված է, «ուղտն ասեղի ծակով անց
կկենա, իսկ հարուստն արքայութիւն դռնով՝ վոչ»։

ԱՆՆԱ.—Ավելի լավ է ուրիշ բան խոսեք։

ՆԵՐՍԵՍ.—Մի նեղանալ. թող խոսի հայրիկը։

ՀԱԿՈԲ.—(Գրիբ մեծ ցուլց օտլով)։ Տեսե՛ք ետեղ ինչ լավ է
ասված։ Յերբ կկանգնես նրա առաջ, նա քեզ չի ասի, կուշտ
ես չեղել, թե քաղցած։ Նա քեզ կասի, «ձր է քո գործը,
ձր է քո գործը։ Յես տսում եմ քեզ, մարդ, կդողաս նրա
առաջ, կդողաս։ Յերանի նրան, վոր կխնամե բանտում լի-
նողին, վոր ջուր կտա ծարավին։

ԱՆՆԱ.—Հերիք է. քիչ տաքացիր, կվնասի քեզ։

ՀԱԿՈՒՅ.—Նա կպատժի չարին, իսկ բարիին կասի. լեկ ինձ մոտ, ով
ընտրյալ, նա, վորի ձեռքին և արդարության կշիռը: Ո՛ր,
որհնեցեք տերի անունը հավիտենից հավիտյան:

ԱՆՆԱ.—Վերջացրու մարդ, բավական է:

ՀԱԿՈՒՅ.—Զարհուրելի չե, քարոզիչը բերան և բացում թե չե, մեկ
եւ տեսնես՝ մենակ և մնացել: Աննա, սա լավ բան չե, դու
վոչ աղոթք ես սիրում, վոչ աստծո խոսքը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մայրիկը գործի ձեռքից լճրը և աղատ շունչ քաշում,
վոր աղոթքի մասին մտածի:

ՀԱԿՈՒՅ.—Դե լես մեղա աստծո, դժւք խոսեցեք:

Տ Ե Ս Ի Լ 12

ԱՆՆԱ, ՄԱՐԻԱ, ՄԻՆԱՍ, ՀԱԿՈՒՅ, ԱԼԵՍԱՆԴՐ, ՆԵՐՍԵՍ յեւ ՍԵՐՈՐ

ՍԵՐՈՐ.—(Մտնում և միջի գոճից): Եստեղ մեկը ավելորդ է:

ՀԱԿՈՒՅ.—Եստեղ վոչ վոք ավելորդ չկա. եստեղ ավելորդը միայն
դու լես: Կորիւր, հեռացիւր եստեղից:

ՍԵՐՈՐ.—Եստեղ մեկն ավելորդ է, ասում եմ:

ՄԻՆԱՍ.—Կարելի չե լես եմ ավելորդը, լես իսկույն (ուզում և
վերկեցաւ):

ՀԱԿՈՒՅ.—Քնդրում եմ, նստիւր: Նա թնչ իրավուք ունի: Դու ի՞նչ
իրավունք ունես:

ՍԵՐՈՐ.—Իմ իրավունքիս վկայականը եստեղ է: (Յուլց և օալիս
պիջակի օակ):

ՀԱԿՈՒՅ.—Սուր առնողը սրով կսպանվի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Հանգստացիւր, հայրիկ. թող նա նստի մեղ հետ. մոռա-
ցա՛ր քարոզդ:

ՀԱԿՈՒՅ.—Տերը ձեզ լեղիցի. նստում ե, թող նստի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մարթա, Սերորի համար չա՛յ ածա:

ՍԵՐՈՐ.—Նեղութուն միք քաշիւ: Դուք կարծում եք իմ կոկոր-
դով ետը չա՛յ կգնա: Դեհ, եւ թվ ինչ ունի ասելու, թող
վերջացնի:

ԱԼԵՔՍ.—Եհ. ինձ ներեցեք: (Աւզում և գնաւ):

ՍԵՐՈՐ.—Սպասեցեք, պարոն, լես ձեզ հետ խոսք ունեմ:

ԱԼԵՔՍ.—Հետո կտեսնվենք:

ՍԵՐՈՐ.—Զե. լես «հետո» սիրողներից չեմ: Պարոն դոխտուր,
չվերջացրի՞ր եղ դեղին ջուրը:

ՄԻՆԱՍ.—Ըհը՛. վերջացրի:

ՍԵՐՈՒՐ.—Ել խոսք չունենա ասելու:

ՄԻՆԱՍ.—Շատ ել ունեմ, քանի վոր դանակը կոկորդիս ես դրել,
հետո:

ՍԵՐՈՒՐ.—Դեհ, ցույց տուր քաղաքավարութիւնդ:

ՄԻՆԱՍ.—Յես իմ քաղաքավարութիւնս ցույց կտամ, բայց քու-
նը մին քաղաքավարութիւն չեր: (Գնաց միջիմ գոնով):

Տ Ե Ս Ի Լ 13

Աճճա, Հակոբ, Ներսես, Ալեքսանդր, Մարթա յեղ Սերոբ

ՀԱԿՈՒՐ.—Քեզ ո՞վ իրավուք տվա՞վ իմ հյուրիս փախցնել:

ՍԵՐՈՒՐ.—Ինձ իրավունք տվողը մեր ընտանիքի պատիւնն է, ծե-
րուկ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Ի՞նչ:

ՍԵՐՈՒՐ.—Այո՛. չես անառակ եմ, չես շաղկատան եմ, բայց տես-
նում ես ես մուշտին: Քիչ ատամներ չի թափել նա, չերբ
նրանց յետևում մի չար լեզու համարձակվել է հիշոցներով
կաշի՛ ձեզանից մեկնումեկի անունին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Եստեղ մի վատ բան է կատարվել, վորը չես չեմ ի-
մանում:

ՍԵՐՈՒՐ.—Լսի՛ր, ապեր, կատարվել է, թե չի կատարվել, ես-
տեղ պետք է պարզվի, վորովհետեւ ես որ դատաստանի
որ ե: Քանի վոր քո գլուխդ գործով է խառն չեղել, կամ
թե կարելի չէ հիվանդութիւնդ խնայել են, քեզ բան չեն
տասել, քանի վոր ես ծերուկը բանին ասած խոսքի վրա չե
ցնորվել, քանի վոր ես խեղճ պառաւը մի կտոր հա-
ցի համար սրա-նրա դռներն ընկած տան պահպանութիւնը
հանձնել է սրան, ես անլեզու գառնին, մեր բակի մեջ, ա-
սում են, գող է դարան մտել... և գողացել է մեր տան
պատիւը:

ՀԱԿՈՒՐ.—Ո՞վ է հնարել եղ սուտը... սո՛ւտ է:

ՍԵՐՈՒՐ.—Յեղ եղ գողը ինքը ուրիշներէ մոտ պարծեցել է, վոր
ինքը մեծ տղամարդութիւն է արել: Հիմի մենք կտեսնենք,
թե ո՞վ է տղամարդը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մալրիկ, եղ ի՞նչ եմ լսում:

ԱՆՆԱ.—Խնայի՛ր նրան, նա չի կարող դիմանալ:

ՍԵՐՈՐ.— Իսկ դժւ, դու կարճդ ես դիմանալ: Իսկ լե՞ս, իսկ մենք
ամենքս կարճդ ենք դիմանալ:

ՀԱԿՈՐ.— Անա, Անա, սա ի՞նչ խոսակցութիւնն է, վոր լես
լսում եմ:

ԱՆՆԱ.— Յես վոչինչ չեմ իմացել, վկա լե աստված:

ՍԵՐՈՐ.— Յե՛վ հետո, լերբ վոր ի՞նչ նման շառլատանը մին ծակ
ու ծուկում շնութիւնն անողի կեղտոտ գլուխն և թուցնում,
թքում են նրա յերեսին, ձայն են աւլիս՝ ավաղակ և նա,
արլուն խմող դադան և նա: Յես ձեզ եմ հարցնում, պարոն,
ի՞նչ կանելիք դո՛ւք իմ տեղ:

ԱԼԵՔՍ.— Յես նոր եմ իմացել, վոր պատիվը գողանալու բան և:
ՆԵՐՍԵՍ.— Վերջ դրեք ես խոսակցութիւն:

ԱՆՆԱ.— (Բապեայաբար ծածուկ Մարքայից). Հեռացի՛ր, կորբի՛ր ելի:
(Մարքան իսկույն գնում է աջ):

Տ Ե Ս Ի Լ 14

Հակոբ, Աննա, Ներսես, Սերոբ յե՛վ Ալեքսանդր

ԱՆՆԱ.— Տղամարդ եք դուք, բայց ի՞նչ խոսակցութիւն՝ եք անում
աղջիկարմատի մոտ:

ՍԵՐՈՐ.— Շարունակեցեք, պարոն. ի՞նչ ասացիք, թե պատիվն
ի՞նչ է լեզու:

ԱԼԵՔՍ.— Յես ասում եմ, լես նոր եմ իմացել, վոր պատիվը կա-
րելի լե գողանալ:

ՍԵՐՈՐ.— Ուրեմն ձեր ասելով մեր տունը մի պոռնկանոց եր ձեզ
համար:

ԱԼԵՔՍ.— Յեթե լես իմանալի, վոր դու լես այս տան տերը, գու-
ցե լես իսկի վոտս ել չդնելի ալատեղ:

ՍԵՐՈՐ.— Ա՛ ... դուք լսով եք ճանաչել ձեր մարդին. թողե՛ք, վոր
մենք ել ձեզ լսով ճանաչենք: Ի՞նչ է ձեր միտքը հիմա:

ԱԼԵՔՍ.— Բայց միթե այս րոպելիս և ալդպես վաղ կտրելի լե
պատասխան պահանջել, առանց թողնելու, վոր մարդ մի
լսով մտածի:

ՍԵՐՈՐ.— Ան, բայց միթե նոր պիտի մտածեք: Իսկ ես տան
պատիվը վոտնակոխ անելուց առաջ:

ԱԼԵՔՍ.— Զգիտեմ ի՞նչ ես ուզում ինձանից: Շատ կստիպես, լես
ել կասեմ...

ՍԵՐՈՐ.— Ի՞նչ կասես:

ԱԼԵՔՍ.—Ինչ վոր կուզես, հասկացիր:

ՍԵՐՈՒՅ.—Պարզ ասա:

ԱԼԵՔՍ.—Յես արդեն ասացի:

ՍԵՐՈՒՅ.—Ուրեմն դու մերժում ես: Ձե, դու ել մերժել չես կարող, խելքդ գլուխդ հալածիր, չես ասացի, վոր եսոր դատաստանի որ ե:

ԱԼԵՔՍ.—Ինչպե՞ս, ուրեմն դու կարծում ես, վոր ինձ կստիպես զոռով:

ՍԵՐՈՒՅ.—Այո, չես քեզ կստիպեմ զոռով: Յերդվում եմ սրա կաթով, վոր դու իմ ձեռքիցս չես պրծնիլ: Խելքի լեկ և ամենքիս առաջ յերդումն արն:

ԱԼԵՔՍ.—Ի՞նչ ե, ինձ սպառնալի՞ք ես տալիս: Դու գիտես՝ ում հետ ես խոսում: Բավական ե ձայն տամ, և ամբողջ քաղաքը վոտքի կկանգնի:

(Հեռեվյալը կատարվում է բոլորեղբայր):

ՍԵՐՈՒՅ.—Դե ձայն տուր, շուն շան վորդի...

ԱԼԵՔՍ.—Ապա մի համարձակվիր:

ԱՆՆԱ.—Աստծո սիրուն խնայեցեք:

ՍԵՐՈՒՅ.—Թողնք, ասում եմ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Սերոր, Սերոր:

ՀԱԿՈՒՅ.—(Փախստեղծ): Հեռացնք, հեռացնք:

(Մին, այդ Մարթան գոմից օեսով այդ յեվ հչաց):

ԴՈՐԺՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐՐՈՐԴ

Բեմը ներկայացնում է յերկրորդ գործողության տեսարանը: Ազգողմ ավելացրած է մի հասարակ մահճակալ, մի բարձ վրան:

Տ Ե Ս Ի Լ 1

Մարթա յեվ Հակոբ

ՀԱԿՈՒՅ.—Ինչի՞ չես հավատում մարդիկ, վոր մեզ ամեն նեղութունից, ամեն վատ բանից, ամեն մոլորութունից փրկողը բանին աստծո խոսքն ե: Տեսնո՞ւմ ես ինձ. կզցեմ ինձ կտուրից և անմեա կմնամ, վորովհետեւ հավատը պիտի ե իմ մեջ: Ը՛ր... իսկ դու... լեթե դու հավատով լսած լինելիք

ասածներս, դու մեղքի մեջ չեյիր ընկնիլ: Ասո՛ղմ եյի քեզ.
«Մարթն, սիրբի ասածո խոսքը»:

ՄԱՐԹԱ.—Յես կսիրեմ:

ՀԱԿՈԲ.—Կսիրես... Դու խալտառակեցիր ինձ, խեղդեցիր ինձ.
Բա՛վական ե:

ՄԱՐԹԱ.—Ո՛ւր ես գնում: (ՅԱՏՈՒՄ Ե ՏՐԱՏ):

ՀԱԿՈԲ.—Ո՛ւր եմ գնում: Գնում եմ դորժ պտուեմ, պարտք առ-
նեմ, տանը հաց չկա: Գնում եմ Մինասին կանչեմ, վորդիս
ձեռքիցս գնում ե:

ՄԱՐԹԱ.—Ձե, չես լսեցի, յես իմանում եմ վորտեղ ես գնում:
Ասածո սիրուն, թողեք եզ բանը... մի՛ գնալ:

ՀԱԿՈԲ.—Ա՛ա, հիմի չեյ դռան լեռեից ականջ դնե՛լն ես սկսել:
Դե վոր իմանում ես, իմացիր: Այո, չես գնում եմ նրանց
մոտ. չես նրանց դժուր կկոտրեմ. չես կըռնեմ նրա շառլա-
տան հոր ոձիքից ե կասեմ. «քո լիբբ ե անդգամ վորդիդ
չեկել ե գլխից տարել ե իմ աղջկանս. լեթե նա նրա վրա չի
պսակվիլ, չես ամենքիդ քաշ կտամ դատարանի առաջ»:
Այո, նրան ել, վորդուն ել, մորն ել: Որ ծերութիւն, մի
վոտս գերեզմանի մեջ, չես չեմ կարող տանել ես անպատ-
վութիւնը: Դեն կաց, ել դանակը վոսկրին ես հասցրել
չեաացիր:

ՄԱՐԹԱ.—Մի գնալ, ինձ մենակ մի թողնիլ եստեղ:

ՀԱԿՈԲ.—Ձայնդ, ձայնդ: (ՊՅՈՒՄ Ե ՄԻՋԻ ԳՈՏՈՎ):

Տ Ե Ս Ի Լ 2

Մարթա յեկ Ալեքսանդր

ԱԼԵՔՍ.—(Ձախ կողմից): Մարթն:

ՄԱՐԹԱ.—Ո՛հ. հեռացե՛ք եստեղից: Յեթե մեկը ես բռնեմ չես
եստեղ տեղնուտեղը ինձ շանսատակ աներ, հավատացնում
եմ, նա մի բարի գործ կլինիր արած:

ԱԼԵՔՍ.—Յերեխա մի լինիլ: Դու առաջինը չես ե վերջինն ել
չես լինիլ: Միայն ձեք ընտանիքն ե, վոր ալդ դատարկ բանը
ալդքան մեծացնում ե: Մալրեր կան, վոր իրենց ձեռքովն են
ծախում իրենց աղջկան, իսկ դու հո, վրա՛ք աստծո, քո
կամքովդ ես չեկել:

ՄԱՐԹԱ.—Յես կարծում եյի, վոր սերը կարող ե միայն սուրբ
լինել: Յես աշխարհից ավելի մեծ բախտ չեյի սպասում

Դուք իմացաք, վոր յես մի անփորձ աղջիկ եմ, չեկաք և ինձնից գողացաք իմ սիրտը: Հիմի չեմ չեմ իմանում, ել թնչ եք ուզում ինձնից:

Ա.Լ.ԲՍ.—Բայց չեթե քո ալն սրիկա չեղբայրդ մեջտեղ չմտներ, ով եր իմանալու, թե դու իմ սիրեկանն ես:

ՄԱՐԹԱ.—Բայց միթե նրան չես ելի ասել:

Ա.Լ.ԲՍ.—Յերևի հարբած ժամանակս բերանիցս խոսք եմ բաց թողել ընկերներիս մոտ, անպիտանները նախանձից տա-
րածել են: Ներքի ինձ:

ՄԱՐԹԱ.—Յերևի ձեզ համար մի դատարկ բան ե չեղել խաբել, անբախտացնել, դեն շարտել ե հետո անամոթի պես ներդուլիլուն խնդրել:

Ա.Լ.ԲՍ.—Դու թնչ գիտես, վոր յես քեզ առաջվանից ել ավելի չեմ սիրում:

ՄԱՐԹԱ.—Միթե դուք կամենում եք, վոր յես հիմարս ելի հավատամ ձեզ: Թե դուք կարծում եք, վոր յես վերջի ամոթն ել կմոռանամ և կշարտեմ ինձ փողոցի մեջ տեղը:

Ա.Լ.ԲՍ.—Լսիր, թե յես ինչ եմ մտածում: Ահա մի աղքատ աղ-
ջիկ. յես սիրահարվել եմ նրա վրա, պսակվել և բերել մեր տուն: Շատ լավ: Հիմա դու ինքդ չերեափայլիր, թնչ կլինեիր քո դրուլիլունը մեր տան մեջ: Ծնողներս կտեսնեցին, վոր դու վոչ քաղաքավարի նստել գիտես, վոչ խոսել. հ'մ, մինչև անգամ դու պարել չգիտես: Մայրս քեզ հետ վոչ մի տեղ չեր գուրս գալ, հայրս ամեն որ չերեսովդ կտար, վոր դու մի քաղցածի աղջիկ ես, և վոր մի սրիկա չեղբայր ունես:

ՄԱՐԹԱ.—Իսկ դժեք ինչ կանելիք:

Ա.Լ.ԲՍ.—Վոչինչ. կարող ելի ծպտուն հանել, վոր վաղվան ուրը չերկուսիս ել տանից դուրս հանելին: Սրա համար ել ասում եմ քեզ, ապրենք ծածուկ, մինչև վոր նրանք գլուխները գետնին կդնեն:

ՄԱՐԹԱ.—Վոչ ամոթ կա ձեր չերեսին և վոչ ել աստվածանից եք վախենում: Թող յես խաբված լինեմ, թող յես անպատ-
ված լինեմ, բայց իմանալով, խելքս գլխիս յես ինձ ծախել չեմ թուլ տալ,—թեկուզ թագավորուլիլուն խոստանաք ինձ: Յես ավելի շուտ ինձ կախ կտամ, բայց ձեզ նման մի մոլորեց-
նողի չետեից ել չեմ գալ: Յես հավատացի ձեր սուտ չեր-
դուլներին, վորովհետև յես կարծում ելի՝ ձեզ ել մայր ե ծնել, ես կարծում ելի, վոր դժեք ել մի քույր ունեք, յես

կարծում ելի, վոր դժւք ել մի մարդ եք: Սրանից հետո ինձ համար բոլորը անցավ: Յես ձեզ տեսնել անգամ չեմ ուզում: Յես զգլում եմ ձեր լիբը անամոթ դեմքից:

ԱԼԵՔՍ.—Իմացիւր, լեթե առաջվա պես իմ ձայնը լսելուս գաղտնի տեսութիւն չեա գալ, լես վոչ վոքից չեմ ծածկիլ, վոր դու իմ սիրեկանն ես:

ՄԱՐԹԱ.—Իսկ լես ել ձեզ ասում եմ, վոր լեթե ձեր ձայնին ձայն տվող չեղավ, պտոեցեք ձեր սիրեկանին ես ջրհորի մեջ խեղդված: Հեռացեք, թե չե ես բոպելիս կըղավեմ:

ԱԼԵՔՍ.—Յես մի քալլ ել չեմ անիլ:

ՄԱՐԹԱ.—Ո՛հ, զգվելի, զգվելի! (Վազում է աջ գոնով):

ԱԼԵՔՍ.—Մթթե ճշմարիտ նա հավատացած է լեղել, վոր լես նրա նմանի վրա թուլլ կտալի ինձ պահկիլ: Տես սիրտը ինչ է ուզիլ: Բայց լես գիտեմ. կնոջ համար առաջի սիրածը միշտ քաղցր ել կմնա: Իհարկե, մի առ մամանակ նա կկոտորովի, կձեացնե իրեն, վոր իմ առաջարկութիւնը նրան խորթ թվաց, հետո ելի, քիչ-քիչ-ինձ մոտ կգա: Հարկավոր է պառաջների հետ հաշտութիւն գցել: Հնար չկա. այդ քաղցածներէ աչքը միայն փողով կարելի կլինի կուրացնել: Այդ խայտառակութիւնից հետո արդոք կգտնվի մի հիմար, վոր պահկիլ նրա վրա: Տեսնենք ով կհամարձակվի: (Գնում է ձախ):

Տ Ե Ս Ի Լ Յ

ԱՆՆԱ յեվ ներսս

ՆԵՐՍԵՍ.—(Մտնում է աջ գոնից): Մայրիկ, չըբշկենք մեկզմեկից, պարզ խոսենք: Անցածը անցել է, ել հո չէք տանջելու նրան: Ինչի՞ չեք թողնում նա լել գա, նստի մեզ հետ: (Յերբեմեք քեփվում է մահեցակալի վրա):

ԱՆՆԱ.—Վո՛չ եր ծնվել անզգամը: Սա ռը ե, վոր մենք ենք քաշում: Առաջ մի կտոր հացի հոգսն եր ինձ մաշում. հիմի մի կողմից եմ մեռածի հոգսը, մյուս կողմից քո հիվանդութիւնը, հիմի լել ես անբախտութիւնը: Մթթե աստծո լեղկնքի տակ մենք մի որ չպետք է տեսնենք: Ախր ինչո՞ւ չե նա եղբան խողով կացել մեր գլխին: Շատ բան ելինք ուզում քեզնից, աստված: Ախր մեր մեղքը թնչ է, այ վորդի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Բայց եղ անպզամ շան ծնունդները ղւմ ասես չեն
խաբում: Մի կողմից ել Մարթային մեղադրել չի կարելի.
խեղճ լերեխան աչք ե բացել թե չե, տեսած լսածը ախ ե
չեղել, վախ:

ԱՆՆԱ.—Ի՞նչ անենք, վոր մեր ճակատին եղպես ե դրած, վեր
կենայինք աստօժ հետ կոխվ անելինք: Խեղդվեր ու պըրծ-
նելինք նրա լերեսից:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ի՞նչ ես ասում, մայրիկ, քո սիրտը բոլորովին փոխ-
վել ե:

ԱՆՆԱ.—Քար կտրվեր նրա սիրտը, ինձնում սփրտ ե մնացել:

ՆԵՐՍԵՍ.—Տեսնել նրան վոչ թե խաբված, ալլե խեղդված... Ել
ղւմ վրա լես դնում քո հուլսդ, խեղճ պառաւ:

ԱՆՆԱ.—Ավելի լավ եր խեղդված լիներ, քանց եսպիսի մեկ դժոխ-
քի պատիժ բերած լիներ մեր գլխին: Գիշեր ցերեկ ցավս
կուլ տալով լես խեղդվեցի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Բավական ե, մայրիկ, կանչիր նրան: Յես ուզում եմ
քո մոտ մի քանի խոսք ասեմ նրան: Են Մինասը ուզում
ե նրան:

ԱՆՆԱ.—Մթթե լես նրան մի սափրիչի համար ելի աչքիս լուսի
պես պահել մեծացրել... ենտեղը հասցրեց, վոր նրան ել
արժանի չենք:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ինչի՞ համար:

ԱՆՆԱ.—Ասում ես պարզ խոսենք: Չի վոր են որվա խայտառա-
կուլթունի մասին նա լել լսած կլինի: Ուզում եք մի նոր
խայտառակուլթուն ել հետո դա գլխներին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ո՞ր գիտե, կարելի լե խեղճ տղան ենքան ե սիրա-
հարվել Մարթայի: վրա, վոր եղ բաները իսկի ականջը չի
մտնում:

Տ Ե Ս Ի Լ 4

ԱՅՃԱ, ՆԵՐՍԵՍ յեվ ՍԵՐՈՐ

ՍԵՐՈՐ.—(Գալիս ե միջի՞ն գոցով): Կարելի՞ լե մասնակցել ձեր
ծածուկ խորհրդին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Լավ բոպելին լեկար, Սերոբ ջան: Մեջտեղ մի հարց
կա, վորի վճռելու մեջ դու լել ձայն ունես: Ընտանեկան
խորհուրդ ե:

ՍԵՐՈՐ.—Ընտանեկան խորհուրդ: Շատ լավ: Դե ասացեք տես-

նենք բանը ինչձևին և: Տղամ լեք ուզում պսակել, թե աղջիկ եք ուզում գլխից ռադ անել: Յեթե խոսքը իմ մասին և լինելու, խնդրեմ նեղութիւն չքաշեք, վորովհետեւ լեւ մտքումս դրել եմ վարդապետ ձեռնադրվեմ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մի ծիծաղել: Ձեռն իմանում, վոր սրանով մայրիկի սրտին ես կպչում:

ՍԵՐՈՒ.—Հա, մայրիկ: Սրտիդ կպի:

ԱՆՆԱ.—Դու չլինելիք, եղ խայտառակութիւնն ել եղպես չեր բացվի: Յէրբ ես ճանապարհի գալու, վորդի:

ՍԵՐՈՒ.—Ի՞նչ ճանապարհի մասին և: Փռիկ ես ուզում: Համեցե՛ք: (Մի բուռ փող կապած գցում է սեղանի վրա): Մախար, խմիր, քեֆ արա:

ԱՆՆԱ.—Յետ վեր ան, քո փողդ մեկ հարկավոր չի:

ՍԵՐՈՒ.—Հասկանում եմ, մայրիկ: Դու կարծում ես խփած են: Ձե, սխալ ես: Հիմի խփելը թողել եմ և դտել եմ ավելի ազնիվ փեշակ.—խաղացող եմ դառել: Աստված զորութիւն տա մեր տղերքոնց մեջքին. ես դիշեր բախտը շուռ տվա՛վ իմ կողմը և զորս դու պատվիրեցեր, թեփրտեցի անիրա՛ւ ներին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յետ վերցրու: Ձեռն իմանում, վոր նա ձեռք չի տալ:

ՍԵՐՈՒ.—Վոչինչ. մուռտառ եք հաշվում, թող նա իմ դրսւնումս մնա: (Դնում է գրպանը): Սե որի համար հարկավոր կգա: Դե գոնե ասացե՛ք տեսնե՛ք: Ինչձև լե աչքունքներդ կախ:

ԱՆՆԱ.—Յէրբ և մեր աչքունքը բաց լեղել:

ՍԵՐՈՒ.—Ինձ հարցնես, վողջ աշխարհը չարժի մարդիս մի կաթիլ արտասուքին անգամ: Աշխարհը արժանի չե, վոր միայն թքես նրա յերեսին և կոխ տաս: (Անում է):

ՆԵՐՍԵՍ.—Գնա. մայրիկ, կանչիր Մարթային. թող Սերոբն ել իր կարծիքը հայտնի: (Անճաճ գնում է աջ զուգով):

Տ Ե Ս Ի Լ Ծ

Ներսես յեկ Սերոբ

ՍԵՐՈՒ.—Ծճմարիտը ասեմ, թեպետ դու ինձ պատիվ ես անում, բայց լեւ ընտանեկան գործերում չկամ: Յեռ նրա յերեսը տեսնելու չեմ չեկել: (Նայում է այս յեկ այն կողմ):

ՆԵՐՍԵՍ.—Սերոբ, լեւ իմանում եմ դու ինչու լեւ չեկել:

ՍԵՐՈՒ.—Իմանում ես, իմացիր:

ՆԵՐՍԵՍ.—Դու ե՛ն անպիտանին ես պտուռւմ. աստծո սիրուն,
թո՛ղ մնա քո եղ մտադրութիւնդ: Մարդ սպանելը դժուար
բան չե, ճշմարիտ ե, դու կսպանես նրան. բայց սպանելով
նրան, դու կսպանես մեղ ամենքիս: Մեկ մտիկ արահ, ի՞նչ
կլինի ես խեղճերի դրութիւնը:

ՍԵՐՈՒ.—Ի՞նչ եք ուզում ինձանից, ի՞նչ եք ուզում ինձանից:
Դուք ուզում եք ամեն մի շունի ցած արարմունքը առանց
պատժի մնա:

ՆԵՐՍԵՍ.—Հանդարտ, նրանք կլսեն:

ՍԵՐՈՒ.—Յես իմանալով եմ ձայնս գլխիս գցում, թո՛ղ թեկուղ
արար աշխարհը լսի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Բայց մեկ մտածիր, ռ՛վ ենք մենք:

ՍԵՐՈՒ.—Ախ, ինչո՞ւ լես քեզ եղպես քաջացնում, ապեր, հըմ, «ռ՛վ
ենք մենք»:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ի՞նչ ե, դու կարծում ես քո ասածներդ լես չե՛մ հաս-
կանում:

ՍԵՐՈՒ.—Տեսնում եմ: Քո սեփական մտիցդ քեզ խորոված են
ուռտեցնում, իսկ դու լուռ ես:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ի՞նչ անենք, աղքատութիւնդ դեմ կռիվը թողնում ե
մեզ աչք բացել:

ՍԵՐՈՒ.—Սա լս ձեր կռիվը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ապա ի՞նչ ե: Չար բախտի դեմ չե՛նք կռիվ անում:
Յեթե չանենք եղ կռիվը, չե՛ վոր մեր վողջ ընտանիքը
կջնջվի աշխարհի լերեսից: Սերոր, հոգիս, ի՞նչ անենք, վոր
փոքր ենք, բայց չե՛ վոր մենք ել մի տուն ենք, ինչո՞ւ
թողնենք, վոր մօրվի մեր ճրագը:

ՍԵՐՈՒ.—Վաչ են մարվող ճրագին, վոր մեզ նմանների լուղով
պետք ե վառ մնա:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մի ասիլ, նամուսով մարդը ինչպես ել լինի, մի կտոր
հաց կճարի իրա ընտանիքը պահելու համար:

ՍԵՐՈՒ.—Հաց, հաց. եղ մի կտոր հացը հո շունն ել ե ճարում:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յեթե դու լել ինձ հետ մեջք մեջքի տված լինելիք, մեր
դրութիւնը ես որին չեր հասնիլ: Յես ել հագիվ վեր կե-
նամ ես հիվանդութիւն ձեռքից, իսկ դու չես խնայում մեր
պատիվը:

ՍԵՐՈՒ.—Հըմ, ցեխի մեջ տրորված մեր պատիվը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ուրեմն ի՞նչ անենք:

ՍԵՐՈՒ.—Յերկուսից մեկը պետք ե սպանվի, ապեր:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ի՞նչ:

ՍԵՐՈՒՔ.—Յերկուսից մեկը: Կամ պետք է մորթել մեկին, կամ շանսատակ անել Էն մշուսին:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ինչէ՞ր ես խոսում:

ՍԵՐՈՒՔ.—Եդ տեսակ կեղտը պետք է արշուճնով լվացվի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յես քեզ ասում եմ խաղաղ ապրուստի մասին:

ՍԵՐՈՒՔ.—Իսկ յես քեզ ասում եմ, եդ տեսակ ապրելը ցածու-թյուն է: Ինձ վրա պետք է ծիծաղեն, տնադ անեն, անունս կնիկ դնեն, իսկ յես ապրելու մասին մտածեմ: Ձե. եդ մեկը Սերորը չի կարող: Նա չի կարող իրա անպատված քրոջ յերեսին մտիկ անել: Նա տղամարդ է, գլխին դդակ ունի դրած: Եզուցվա որը ուրիշները վոր լսեն, մարդիս ճակատի մեջտեղին կթքեն: Ինձ ստեղծողը ինձ մեկ անլեզու անասուն չի ստեղծել: Եդ մեկը, ապեր, խնդրում եմ, թող իմ հոգիիս պարտքը լինի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յես նրանց համար եմ ասում, նրանք ապրել են ուղում:

ՍԵՐՈՒՔ.—Սրանից հետո նրանք ապրել են ուղում: Մահը հո նրանց համար մին աստծո վողորմություն է: Թող նա ապրի, վորի համար փակ դուռ չկա, վորի համար ցածությունը տղամարդություն է, վորը (ցած) աչքիդ առաջ քրոջդ պոռնիկ կոչեց: Ել ի՞նչ ես ուղում: Եդ անպատվությունից հետո դու դեռ ապրելու մասին ես խոսում: Ձե, ապեր. բանտ շատ եմ նստել, բայց վոտքիս վոսկորները քոր են դալիս, պետք է բրասխետներ հագնել և մին Սիբիրի կողմերն ել վիզիտ անել: Սերորի մեռած որը պետք է լինի, վոր նրանց տունը սուգի տուն չլինի:

ՆԵՐՍԵՍ.—(Պուլացած): Գլուխս կարծես մի դատարկ տարածություն լինի, չորս կողմից նրա պատերով թափվում են յեռ յեկած կաթիլներ: Նո գարունը ինձ վախեցնում է, Սերոր: Բաղդը ե կլանքը. յես ուղում եմ, Սերոր, ներել մարդկանց բոլոր մեղքերը, յես ուղում եմ ապրել...

ՍԵՐՈՒՔ.—Տո աստված, վոր դու լավանաս և ապրես, ապեր, իսկ յես, հէ... (Մտավ Միհնասը միջի գոմից):

Տ Ե Ս Ի Լ 6

ՆԵՐԱՅԱ, ՍԵՐՈՒՔ ԵՎ ՄԻՏԱՍ

ՄԻՆԱՍ.—Բարի որ ձեզ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Բարով, վարպետ:

ՄԻՆԱՍ.—Կարելի՞ լի հարցնել, ինչպէս ե զգում իրեն Ներսեսը:
ՍԵՐՈՒՑ.—Համեցէք:

ՄԻՆԱՍ.—Դձ լիս ինձ համեցեք անում: Ուրեմն հաշտվենք:

ՍԵՐՈՒՑ.—Յես քեզ հետ խռով չեմ, վարպետ:

ՄԻՆԱՍ.—Դե, ձեռքդ: (Մեկնում ե ձեռքը):

ՍԵՐՈՒՑ.—Բռնիր հիվանդի ձեռքը, անշնորք: Յերևի նրա համար
ես լեկել:

ՄԻՆԱՍ.—Ուղիղ ես հրամայում: (Քռնում ե Ներսեսի ձեռքը):

Վարպետ Հակոբը ինձ ասաց, Ներսեսը մի՛ քիչ իրեն լավ
չի զգում: Ուղիղը ասած, լիս շուտ-շուտ կգալի, բայց սրա-
նից եմ քաշվում: անհանգիստ տղա լի: Ինչպէս ես:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յես ինձ վատ եմ զգում:

ՄԻՆԱՍ.—Նստեղ շատ ել լավ չի քեզ համար, պետք ե գնալ
սենյակ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Նստեղ ել խոնավութիւնն կա:

ՄԻՆԱՍ.—Հնար չկա, Ներսես, դու պետք ե ձեռք վեր առնես եղ
թամբաքվի ֆարբիկից:

ՍԵՐՈՒՑ.—Տո խելքի տողրակ, եղ ճարերը հո լիս ել եմ իմանում:

ՄԻՆԱՍ.—Յեկ լիս քեզ մեր գլուղը հլուր տանեմ:

ՍԵՐՈՒՑ.—Իսկ թնձ, անշնորք, համեցեք չմս անում:

ՄԻՆԱՍ.—Յես քեզ ել եմ խնդրում:

ՍԵՐՈՒՑ.—Խնչ ես ասում, ապեր, չգնանք:

ՆԵՐՍԵՍ.—Շնորհակալ եմ, վարպետ. դու ինքդ ել իմանում ես,
վոր մենք կարողութիւնն չունենք, ենպես վոր վարձիդ մա-
սին պետք ե ներես:

ՄԻՆԱՍ.—Յերբ վոր դուք ամենքդ մի ուր գլուղում մեր տան մեջ
հացի նստած կլինեք, եղ կլինի իմ վարձը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ինչքան ել լինի, վարպետ Մինաս, ապրուստը գլու-
ղում հո ձրի չի:

ՄԻՆԱՍ.—Իհարկե ձրի չի, բայց դե եղքան ել հո թանգ չի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Խնչ իրավունքով քեզ նեղութիւնն պատճառենք:

ՄԻՆԱՍ.—Վնաս չունի, լերբ վոր հարստանաք, կվճարեք:

ՍԵՐՈՒՑ.—Տո անշնորք, եղ պալմանով լիս հո Պարթե ել կգնամ:

ՄԻՆԱՍ.—Բայց գիտես մեր գլուղի ողը ինչ ող ե:

ՍԵՐՈՒՑ.—Ասում են դրախտը ձեր տան լեռնումն ե լեղել ե վոր
Աղամը ձեր հանդումն ե թաղված:

ՄԻՆԱՍ.—Մեկ համեցեք մեր գինիի կարասները տեսեք, հետո
կխոսենք: Յես քեզ պես չեմ: Յես քեզ ենտեղ չեմ տսիլ, թե
«եստեղ մեկը ավելորդ ե»:

ՍԵՐՈՒՐ.—Ներքի, վարպետ. անցած բան եւ (Ձեռք եւ բռնում):
ՆԵՐՍԵՍ.—Ախ, ինչքան կուրախանար հայրիկը, չերբ եղ տեսներ:
ՄԻՆԱՍ.—Դուք նրան մենակ միք թողնիլ փողոց. թե չե նա
(ճակատի վրա ցնորված ցուլց օալով) մի քիչ փոխված ե
չերևում:

ՍԵՐՈՒՐ.—Բանիդ կաց, վարպետ. ծերերի վերջն ե՛կ կամ անդա-
մալույժ կկտրեն, կամ խելքները տանուլ կտան:

ՄԻՆԱՍ.—Սերոբ ջան, դու մի քիչ ներողութուն անես:

ՍԵՐՈՒՐ.—Յերեկ խոստովանք ունեք, համեցեք: (Գնաց աջ կողմ):

Տ Ե Ս Ի Լ 7

Ներսես յեւ Մինաս

ՄԻՆԱՍ.—Ներսես ջան, լես քեզ մի բան եմ ասելու. բայց խոսք
տուր, վոր խոսքը մեր մեջ կմնա:

ՆԵՐՍԵՍ.—Խոսք եմ տալիս, բայց չեմ չերդվում, վորովհետեւ
կյանքումս սուտ ասած չկամ:

ՄԻՆԱՍ.—Գիտե՞ս իմ միտքը ինչ եւ Յես ուզում եմ տնավորվիմ:
Դու ինքդ ել տեսնում ես, վոր մեզ նման տնավորվածների
համար ապրուստը քաղաք տեղում ինչքան ե դժվարացել:
Դե, փառք ասած, եզ նոր-նոր ցավերը հիմի դուղերումս
եւ ե տարածվել: Դոխտուրները իհարկե պատիվ չեն անում
գլուղ գնալը, ենպես վոր մեզ համար ենտեղ մի կտոր հաց
ճարելը դժվար չի լինի: Բայց իմ միտքս, թի՛չ ասեմ...

ՆԵՐՍԵՍ.—Ասո՛ւ, վարպետ, մի քաշվիլ:

ՄԻՆԱՍ.—Ասե՛մ, լավ. ասեմ: Ասո՛ւ, Ներսես, ուզո՞ւմ ես, վոր մի
նոր չեղբայր ել ունենաս:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մենք առանց են ել չեղբայր ենք:

ՄԻՆԱՍ.—Հա, եղ մեկը եղպես ե: Բայց իմ միտքս ուրիշ բան
ե: Չեմ իմանում, հասկանում ես, թե չե:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մի քիչ հասկանում եմ, բայց չեթե ել պարզ ասես,
ավելի լավ կհասկանամ:

ՄԻՆԱՍ.—Ինչպես ասեմ... Ներքի, չեղբայր, մարդ ենք:

ՆԵՐՍԵՍ.—Վոչինչ, ասո՛ւ:

ՄԻՆԱՍ.—Յեթե քաղաքում մայր կամ քույրս լիներ, բանը ավե-
լի հեշտ կլիներ, վորովհետեւ իմ ասելիքս պետք ե կնիկար-
մատ ասեր: Վարպետ Հակոբը արդեն իմանում ե, լես նրան

ասել եմ: Ի՞նչ ծածկեմ քեզանից: Մի 2 անգամ տեսել եմ քրոջը, վերջը, հավանել եմ... սիրել եմ: Յես նրան ուզում եմ. կտաք՝ լավ, չեք տա՝ ելի դուք իմը, չես ձերը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Յեղբայր Մինաս, դու մեզանից ինչո՞վ ես պակաս, վոր մենք «չե» ասենք: Քեզանից լավ տղի ելինք տալու:

ՄԻՆԱՍ.—Ուրեմն ես եղպես. սա վերջացավ: Բայց չես ելի մի բան պետք ե ասեմ: Դուք չկարծեք, թե չես ես քաղաքումը աղանջներին բամբակ դրած եմ ման գալիս, վորովհետև մի հանգամանք կա, վորի պատճառով դուք կարող եք մտքներովդ անցկացնել, թե չերեի ես մարդը մի շատ միամիտ մարդ ե և աշխարհից խելքը բան չի կտրում:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մենք:

ՄԻՆԱՍ.—Դուք... ինչպե՞ս ասեմ: Դուք ել բերանով չերեսիս չեք ասիլ, բայց մտքներովդ ամեն ժամանակ կանցնի: Ինչե՞ն: Վարպետը ինձ համար շատ ե պատմել աստծո խոսքը... իմ արածը մի շատ ծանր բան ե, դժվար բան ե. (սասթիկ հուզված) հազարից մեկը չի անիլ եդ բանը... Յեղբայր Ներսես. չես ուզում եմ մի անմեղ հոգի ազատեմ: Յես ուզում եմ ազատել ձեր պատիվը, չե, չե՛, իմ պատիվը: Չե՞ վոր նա չել իմ հայ քրիստոնյա քույրս և: Ինչպես կուզես, ենպէս հասկացիր: Յես պրծա:

ՆԵՐՍԵՍ.—Մինաս ջան (ուզում ե համբուրել ճիւղ անոթը):

ՄԻՆԱՍ.—(Ձեռքը բռնելով): Յես կսպասեմ պատասխանի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Աչնիվ տղա... Յես իսկույն կհայտնեմ Սերոբին: (Գնում ե Սերոբի գնացած կողմ):

Տ Ե Ս Ի Լ Ց

Մինաս յեվ Ալեքսանդր

ԱԼԵՔՍ.—(Ձախ կողմից): Բարեկամ. դու իսկի բան-ման հասկանում ես. թե հենց իսկ են ասել, հիմար դուզացի:

ՄԻՆԱՍ.—Ի՞նչ ես ուզում:

ԱԼԵՔՍ.—Յես առում եմ, դու իսկի բան-ման հասկանում ես:

ՄԻՆԱՍ.—Յես իմ հասկացածս ինձ համար շատ բավական ե համարում, և սրանից ավելին չեմ ել ուզում հասկանալ:

ԱԼԵՔՍ.—Յես քեզ ասում եմ, գիտե՞ս ինչ աղջիկ են կապում գլխիդ:

ՄԻՆԱՍ.—Վոչվոք իմ գլխին աղջիկ չի կապում: Աղջիկը չես իմ
կամքովն եմ ուզել:

ԱԼԵՔՍ.—Բայց չես ուզում եմ քո աչքդ բացեմ:

ՄԻՆԱՍ.—Իսկ չես քեզ ասում եմ. բացիր դու քո աչքդ: Միթե,
պարոն, մի մեղք բան ե, չեթե մարդ դալի բերանից մի
գառ աղաթի:

ԱԼԵՔՍ.—Ի՞նչ:

ՄԻՆԱՍ.—Հրամմերես, իսկ ենպես, ինչպես հրամանքդ վոր հաս-
կացավ:

ԱԼԵՔՍ.—Լսիր, իմ գլուխս այդպես բաներ չի մտնում: Յես քեզ
խորհուրդ եմ տալիս, քանի վոր թեփուռդ ցրիվ չեն տվել,
քո կամքովդ հեռացիր ալատեղից:

ՄԻՆԱՍ.—Իմանմամ ես ինչ կա, պարոն: Բոլորովին ել ասածուն
մոռանալ չի լինիլ: Յե՛կ, չես խնդրում եմ, չեթե հայ ես,
քրիստոնյա չես, արլունհեղությունը հեռացրո՛ւ ես տե-
ղերքից:

ԱԼԵՔՍ.—Յես քեզ ասում եմ, քանի վոր գլուխդ ուսերիդ վրան
ե, ել չհամարձակվես վոտքդ դնել ալս կողմերը, թե չե
գլխիդ մի խաղ խաղալ կտամ, վոր չեկած ճանապարհդ
կմոռանաս:

ՄԻՆԱՍ.—Իսկ չես քեզ ասում եմ, աչքդ բաց ե մարդիդ լավ ճա-
նաչիր: (Թռնում ե նրա կոճերից յեվ ուժգին հրում յեռ) ...
Գնա, կորբի եստեղից:

ԱԼԵՔՍ.—Յես քեզ ցույց կտամ: (Սեղանալստնում ե ն ձախ կող-
մում):

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

Ներսես յեվ Սերոբ

ՆԵՐՍԵՍ.—(Գալիս ե ն աջ կողմից): Սերոբ, ել իսկի չասես, թե
աշխարհը չորացել ե, ե մեզ համար մարդ չկա: Ա՛յ մարդ:

ՍԵՐՈՐ.—Ի՞նչ ե ուզում եդ Լողմանը:

ՆԵՐՍԵՍ.—Նա Մաթթային ե ուզում:

ՍԵՐՈՐ.—Դե ել ինչի՞ չեք սպասում, տվեք տանի, ելի:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ուրեմն դու համաձայն ես:

ՍԵՐՈՐ.—Յէս. ո՛ր, չես սափրիչներին շատ եմ պատվում, վորով-
հետե ինչ գոռոզ գլուխ ասես, վոր չխոնարհվի նրանց մըկ-
բաթի տակ: (Թիծաղում ե ն):

Ներսես, Սերոբ, Աճա յեկ Մարտա

ՆԵՐՍԵՍ.—(Նրաճ Գառն աջ զոճից): Խոսիր, մայրիկ. դու գիտես,
թե մենք ինչ ելինք ուզում ասել:

ԱՆՆԱ.—Մայրիկը թնչ խոսի: Նրա բերանում լեզու չի մնացել:
Մայրիկը խոսելու շնորհքն էլ է կորցրել, խելքն էլ:

ՍԵՐՈՐ.—Ուրեմն լես կխոսեմ: Լսիր: Մարթա: Վարպետ Մինասը
սիրահարվել է քո վրա,—յերևի իհարկե նա լսել է քո աղա-
մարդություններդ,—թնչ ես հրամայում, թնչ պատասխան
տանք. ինքդ լավ ես իմանում, վոր էլ են տեղը չի, վոր
կոտորովես, նազ անես, ուսովդ «չեմ իմանում» անես, գըլ-
խովդ՝ «կմտածեմ»: Դեղ համար էլ եդ տեսակ ցերեմոնիա-
ների ժամանակը անց է կացել: Բայց դատարաններում մին
լավ սովորութուն կա: Աշկարա մարդասպանին էլ հարց-
նում են, «վի՞դ ես առնում, վոր մեղավոր ես»: Իհարկե,
վճի հիմարը կասի, թե վի՞դ ես առնում: Քաղաքավարու-
թյունը պահանջում է, վոր մենք էլ քեզ հարցնենք: Հա-
վան ես:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ձե, Սերոբ: Եդպես չի: Մարթա ջան. մեր դեմքին, մեր
լեզվին մի մտիկ անի: Մենք մեր սրտի խորքում ելի ա-
ռաջվա պես սիրում ենք քեզ: Ձկարծես, վոր դու մեր աչ-
քում մի ավելորդ բան ես, վոր մենք ուզում ենք դեն շալըր-
տել: Ձե, աստված վկա, Մարթա, դու իմ աչքում ելի առաջվա
իմ քույրս ես: Մինասի մասին միայն սա կասեմ, վոր քո
մասին մին ենպես խոսք ասեց, վոր լես ուղեցի նրա վոռ-
քերը համբուրել... Մնացածը դու լես իմանում: Մի քաշ-
վի, կուզես «այո» ասա, կուզես՝ «վոչ»:

ԱՆՆԱ.—Խոսիր ելի. ինչո՞ւ չե լեզուդ քարին կապին դեմ ընկել:
Ինչո՞ւ լես պապանձվել, ասա, վոր չես ուզում:

ՍԵՐՈՐ.—Սպասեցեք: Յես չեմ ուզում, վոր նա իր լերեսը իմ
մոտս բացի: (Փածուկ Ներսեսի): Փողերիս գլուխը քոր ե
գալիս: Դու տեսնում ես, վոր նա համաձայն է. լես գնամ
պատրաստութուն անսնեմ (Գնաց միջից զոճով):

ՆԵՐՍԵՍ.—Բացիր սիրտդ մայրիկի առաջ: (Գնում է աջ):

ՄԱՐԹԱ.—Մայրիկ, ինչո՞ւ չե՞ք ինձ մորթում:

ԱՆՆԱ.—Դու ինքդ ես մեզ առանց դանակ մորթել, մեղ ես առում:

ՄԱՐԹԱ.—Ինչո՞ւ ինձ դոնե մի անգամ չասացի՞ք, վոր մարդիկ սուտ ասող են լինում, չե՞րդու՞մը ցեխի մեջ դրող: Ինչո՞ւ թողի՞ք, վոր չես մոլորվում:

ԱՆՆԱ.—Դիշեր ցերեկ քեզ չէ՞լի ասում:

ՄԱՐԹԱ.—Ապա ինչո՞ւ ելի՞ք թողնում, վոր են շունը վռաք դնի մեր տան մեջ: Յես հիմարացա, չես խաբվեցի նրա լեզվին, չես կարծեցի, նա ինձ կբախտավորեցնի: Յես թո՛ղ իմանալի, վոր մինչև այդ աստիճան կարելի չէ չխղճալ մարդուն: Ախ, ինչպես մարդիկ չեն վախենում աստվածանից: Բավական չե՞ վոր նա ինձ խաբեց, հիմի չե՞լ դժւք եք ուզում մի ուրիշին խաբել:

ԱՆՆԱ.—Խաբել:

ՄԱՐԹԱ.—Կարելի՞ չե՞, վոր նա վռչինչ լսած չլինի:

ԱՆՆԱ.—Յես թո՛ղ իմանամ, լսել ե, թե չե:

ՄԱՐԹԱ.—Ապա չես թո՛ղ սրտով գնամ նրան, չեթե նա չի իմանում: Յե՞վ թո՛ղ աչքով պետք ե մտիկ անեմ նրան, չեթե նա հետո՞ իմանա:

ԱՆՆԱ.—Տանջանք ե, ելի:

ՄԱՐԹԱ.—Յեթե մեղք չլիներ, վաղուց չես վերջ դրած կլինելի իմ կյանքիս: Կրակի մեջ երվում եմ, մայրիկ: Դիշեր ցերեկ չես աստծուն խնդրում եմ ինձ ների: Բայց չեթե դուք չեք ներում, վճիռեղից նա ինձ կների: Դոնե դո՞ւ ինձ ների, մայրիկ, ախ չե՞ վոր դու առաջ ինձ սիրում ելիր: Միթե հավիտենական ընկամ չես քո աչքում:

ԱՆՆԱ.—Թող աստված ների քեզ... չես թո՛ղ ասեմ: Ինչ կրակ մաղվեց իմ գլխիս: Բո՛ւ անբախտութունը լեզուս կապեց, սպանեց ինձ... ախ չե՞ վոր ամենքիս ուրախութունը մենակ դո՞ւ ելիր, իմ խեղճ չերեխա:

ՄԱՐԹԱ.—Կարգադրեցե՞ք իմ վիճակը և ո՞ւմ ուզում եք, տվե՞ք, միայն թե նա իմանա, վոր չես մի անգործ չերեխա չեմ լեզել, մոլորվել եմ, սխալվել եմ, թող առաջ նա ինձ ների, հետո ին-

քը գիտե: Յեթե նրան ել արժանի չեղա, դցեցնք ինձ տան մի անկյուն, կապեցեք չերեսիս դուռը, թող ենտեղ կծկվեմ և մինչև կյանքիս վերջը քավեմ իմ մեղքը: Յերևի իմ անբախտ ճակատիս եղ եր գրած:

ԱՆՆԱ.—Ձե, չե: Եղպես մի ասիլ: Գոնե դու ապրիր և որ տես: Մենք մի բախտավոր որ չենք տեսել աստծո չերկնքի տակ: Վոչ մի մարդ մեր նեղութունումը մեր դուռը չի ծեծել, մեզ չի հարցրել: Եղ խեղճ տղեն ե, վոր մի քիչ մեզ ձեռք ե բռնել: Կարելի չե նրա հետ դու ապելի բախտավոր ես լինելու... չե՞ վոր հալոդ ասում ե, վոր նա մի բարի տղա չե: ՄԱՐԹԱ.—Յեթե նա բարի կլինի և հետո, չես ամեն կերպ կաշխատեմ, վոր նա բախտավոր լինի:

ԱՆՆԱ.—Աստված տն, վոր դուք բախտավոր լինեք, վորդի:

ՄԱՐԹԱ.—Միայն թե թող նա ինձ տանի, հեռացնի հատեղից... վոր ամեն ինչ մոռացվի: Ախ, ինչքան եմ դառնացրել ձեր որերը: Դե գոնե հիմի թող մեկ լսեմ քո քաղցր բերանից իմ անունը:

ԱՆՆԱ.—Մարթա, Մարթա (Փաթաթվում եմ): Շատ արտասուք թափելուց աչքերս են քոռացել:

Տ Ե Ս Ի Լ 12

Մարթա, Աննա, Ներսես յեվ Մինաս

ՆԵՐՍԵՍ.—(Մտնում եմ աջից): Հա, եղ լավ ե: Արտասուքը շատ ցավեր ե լվանում:

ԱՆՆԱ.—Նա համաձայն ե:

ՆԵՐՍԵՍ.—Աստված քեզ նրա հետ բախտավոր անի, քույրս: (Կապում ե): Վարպետ Մինաս: (Հագում ե սիրօք բռնելով):

ՄԻՆԱՍ.—(Քալից): Յես ենքան ել հեռու չելի: Ինչո՞ւ նեղութուն տվիր քեզ:

ՆԵՐՍԵՍ.—Վոչինչ... անցավ: Հիմի խոսելու հերթը քոնն ե:

ՄԻՆԱՍ.—Մինչև եսօր չես քեզ մոր տեղ եմ հաշվել, հստիմանից ել դու ինձ քո վորդիդ հաշվիր: Իսկ քեզ, իմ հալ ջրխտոնյա քույր: Թնչ ասեմ, իմ բախտիս աստված քեզ ե նշանակել, քո բախտիդ՝ ինձ: Աշխարհ ե, թնչ պետք ե անես: Եսպես ել ե լինում, ենպես ել: Եհ, փառք աստծո: Վարպետ

Հակորի աղջիկ, հուլս ունեմ ել Հասես, թե աներեսի մեկն-
եմ, մտիլ եմ ենտեղ, վորտեղ ինձ համեցեք չեն արել:
ՆԵՐՍԵՍ.— Հա, հա, հա... եղ թի՛նչ նոր բան ե (Հագում ե):
ՄԻՆԱՍ.— Ձե, ել չխոսես, Ներսես... վնասում ե քեզ: (Նստեցեց,
մտեցապալի վրա):

Տ Ե Ս Ի Լ 13

Աճճա, Մարթա, Ներսես, Միգաս յեվ Սերոբ

ՍԵՐՈՐ.— (Միջին գոցով): Կարծեմ արդեն կարելի չե շնորհավո-
րել: (Հագում ե գագազան գրպաններից ողի): Սա փորա-
ցավի ճար, (գիցի) սա գլխացավի (հեռ բաժակներ, հաց-
պանի յեվ . ալի): Դե մալրիկ (աժում ե գիցի յեվ ա-
լի): Ապա մի որհնիր: Են ինչպես են ասում. «որհնեմ, որհ-
նեմ դորանաս, կանաչես չորանաս, գինի խմես քռանաս»...

ԱՆՆԱ.— Վողորմած աստվածը լսի իմ մեղավոր բերանիս որհնան-
քը: Վատ որ չտեսնեք, սիրով ծերանաք: (Խմում ե գիցի):

ՍԵՐՈՐ.— (Վրացեղով նրա ասածը): Մի բարձի տիրանաք, հ'մ:
Անճա: Դե վարպետ, տեսնեմ դու ինչպես ես սիրում նշա-
նածիդ: (Մժում յեվ ալիս ե նրան գիցի):

ՄԻՆԱՍ.— Լավ ձեռքի չե:

ՍԵՐՈՐ.— Բռնիր, ասում եմ (Միգասը բռնելուս, յես ե բացում,
ուզում ե խմել, նորից ալիս ե նրան): Ձե, վարպետ, չես
սրանում չկամ, բռնիր: Իմը եղ անուծի կաթն ե (Ցալիս
ե նրան գիցի, իրա համար աժում ե ողի): Դե, աստված
շնորհավոր արասցե: Յեթե ուզում ես հարսնացուդ քեզ շատ
սիրի, լավ քամիր: (Խմեց):

ՄԻՆԱՍ.— Կենացդ, վարպետի աղջիկ: (Խմեց):

ՍԵՐՈՐ.— Միշնչ տակը, միշնչ տակը: Այ եղպես: (Մժում ե գի-
ցի յեվ ալիս ե Ներսեսի): Խմիր, ապեր, սա ամեն հիվան-
դությունների ճար ե, ոճի կծածից միշնչ մարդի կծածը:

ՄԻՆԱՍ.— Նրան վո՛չ թե խմելը, խոսելն ել ե վնաս:

ՍԵՐՈՐ.— Աղչինչ, չես կխոսեմ նրա տեղ. «Սերոբ, յետ դառ վատ
ճանապարհից ե լավ մարդ դառ»: Շատ լավ ապեր: Ասենք
թե եսորվանից խոսք տվի չես ել լավ մարդ դառնամ: Բայց
չե՞ վոր եստեղումս (սրում) կա մի ցավ, մարդուն խելքից
հանող մի ցավ: Նա չի թողնում ինձ, վոր չես ել հաշտ աչ-

քով մտիկ անեմ աշխարհիս չարութիւններին, նա չի թողնում, վոր լես ել կեղծ ժպտամ, սողամ փորիս վրա և լիզեմ ինձ կոխ տվող վտաքերը: Շատ անգամ մտածում եմ, «քեզ թնչ, վոր աշխարհը լի լի անարդարութիւնով և զրկանքներով»: Բայց չի լինում. նա զարթնում ե և ասում՝ գլուխդ բարձր բռնիր, աչքերդ համարձակ, կուրծքդ հպարտ: Տուր, խփիր, ջարդիր, քեզ հանգստութիւն չկա: Յեթե դուք, ապեր, կարողացաք եղ փոքրիկ սատանայի գլուխը ջարդել ես տեղում, յեթե դուք ինձ կարողացաք բժշկել եղ ցավից, լես ել խոսք եմ տալիս ձեզ լավ մարդ դառնալ: (Խմբոյ):

S E U I L 14

Աճնա, Մարթա, Սերոբ, Ներսես, Մինաս յիվ Հակոբ

ՀԱԿՈԲ.— (Պռաջ բեմի հետեւից լսվեց նրա հառաչանքը «ա՛հ, ա՛հ», հետո նա մտավ սեւ վերաւիզի վերի կոճակները բաց, փոթի մեջ կտրած, զլխաբաց յիվ մագեքը բռնելով): Մարթա, իմ Մարթա: Յես տեսա նրա հորը, նա փողոցի մեջտեղով անցնում եր կառքի մեջ: Յես վազեցի նրա վրա. բռնեցի կառքից և ասացի. Հիսուսի անունով ասում եմ քեզ, կանգնիր, լես տուր ինձ իմ ընտանիքի պատիվը: Իսկ նա վտաքով խփեց կրծքիս, «խելքից ցնորված ե» ասաց, զցեց ինձ հողերի մեջ, քշել տվավ առաջ:

ԱՆՆԱ.— Թնչ ե պատահել քեզ, խեղճ մարդ, ուր ե գդակդ:

ՀԱԿՈԲ.— (Անոջը): Յես նրան մի վատ բան չասացի, անուշ ջան. թնչ իրավունքով խփեց նա ինձ: Մեղավորը նրա վորդին ե... լես թնչ եմ արել նրան: Յես կանչեցի իմ տեր Հիսուսիս, բայց նա չեկավ ինձ ոգնութիւն, յերևի հավատը մեռած ե իմ մեջ:

ՍԵՐՈԲ.— Յես կգամ քեզ ոգնութիւն, լես. եղ բանը նրանց եժան չի նստիլ:

ՀԱԿՈԲ.— Դու ելի չեկել ես: Կորիր, մի յերևալ աչքիս: Իմ վորդին Ներսեսն ե (Համբուրում ե նրան): Դու, իմ սիրելիս, ինչպէս ես հիմա:

ՆԵՐՍԵՍ.— Սիրիր և նրան. նա խոսք ե տալիս լավ մարդ դառնալ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Հա: Աստված ներե քեզ... չե՞ վոր դու յել (համբուրում
ե Սերոբիճ).... իմ արյունս ես:

ՍԵՐՈՒՐ.—(Սչեռք սրբելով): Եհ... չեմ կարող տանել եդ վերա-
վորանքը, պետք ե վերջացնել: (Գնաց ձախ):

Տ Ե Ս Ի Լ 15

Աճճա, Մարթա, Ներսես, Մինաս յել Հակոբ

ՄԻՆԱՍ.—Ինձ չե՞ս ճանաչում, վարպետ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Հա հա հա: Սա աղքատներին լավացնում ե, բայց փող
չի վերցնում. ասում ե, «միս, յերբ հարստանաք, կվճարեք»:
Ապա ինչո՞ւ չես կարողանում սրան լավացնել: Ախր չե՞ վոր
սա յե իմ տան սյունը. չե՞ վոր սա պետք ե վառ պահի իմ
տան կրակը, ես մարվող ճրագը:

ՄԻՆԱՍ.—Նա կլավանա. աստված վողորմած ե: Եզուց մենք ճա-
նապարհվում ենք գյուղ:

ՀԱԿՈՒՐ.—Հա: Տար նրան, լավ մտիկ արա, լավացրու նրան, թե
չե նա հատեղ կմեռնի, չի ապրիլ: (Հանկարծ ճրա գեմբը
փայլում ե յել վորպես քե ծիծաղելով): Բայց մտիկ արա,
ի՞նչ նա մեռնի, չգաս, ինձ չասես, «աստվածանով մխիթար-
վես, ծերունի»: Ձե, չե: Ինձ թ՛նչ, թե նա կմեռնի: Դու պնտ
մխիթարությունը նրան ասա: Ինձ թ՛նչ, Հմ, նրանն եր,
նրանն ել դառավ: Յես վորդի չունեմ: Յես ինքս վորդին եմ
իմ տեր Հիսուսի: Աղոթք անենք:

ՄԻՆԱՍ.—Ձե, վարպետ, սպասիր:

ՆԵՐՍԵՍ.—Հայրիկ, յես իմ աչքով ուղում եմ տեսնել: Որհնիր,
Մինասը արդեն մեր Մարթայի նշանածն ե:

ՀԱԿՈՒՐ.—Ծղմարթ ե: Ուրեմն դուք լսեցի՞ք խեղճ ծերուկիս խոս-
քը (Մարթա յել Մինաս մոտենում են): Անուշ-ջան. որհ-
նենք նրանց:

ՆԵՐՍԵՍ.—Ախ, աստված, ա: (Բռնում ե սիրք յել քառկեմա-
կով բերանը):

ԱՆՆԱ.—(Հանկարծ): Յերեխաս ձեռքից գնաց:

ՄԻՆԱՍ.—Վոչինչ. մի՛ վախեք: Նստեղ ցուրտ ե, պետք ե նրան
տանել ներս: (Թգնում ե ճրա):

ՀԱԿՈՒՐ.—Մի թողեք, լերեխան մրսում ե: Տարեք ներս: (Մինաս
յել Մարթա օտնում են Ներսեսիճ, վորի ձեռքում ճկառ-

վում ես սաստիկ արյունոտ քափկեմակ: Անճառն զուսն մոտ
հեծկլեում ե): Աննա, դու լաց ես լինում: Աստ ուրհնյալ լի-
նի աստծո կամքը:

ԱՆՆԱ.—(Լացով)... Ուրհնյալ լինի աստծո կամքը:

ՀԱԿՈԲ.—Հա. եղ լավ ե: Ուրհնյալ լինի նրա կամքը:

Տ Ե Ս Ի Լ 16

Հակոբ, Աննա յեկ Սերոբ

(Բեմի յեփվից լսվում է Ալեքսանդրի ձայնը): «Յես քեզ
ասում եմ, բաց թող ինձ... սրիկա»: (Սերոբի ձայնը). «Մե-
ռիր շուն շան վորդի»: (Ալեքսանդրի ձայնը): «Ա, ոգնեցեք...
ն»: (Սերոբը մտնում է ձախից, արյունոտ դաշույնը ձեռին):

ԱՆՆԱ.—Տեր աստված, եղ ինչ ե, ի՞նչ ե պատահել:

ՍԵՐՈԲ.—Վոչինչ. լես մաքրեցի մեր տան պատիվը:

ՀԱԿՈԲ.—(Վորպես քե չըմբռնելով իր օուրջը կասարվածը): Ա -
դոթք անենք... (չտփում ե) ադոթք անենք:

Այս ձայների վրա Միքա յեկ Մարթա ալբերը բռնած հայս-
նվում են աջ զուսն մեջ: Պատկեր. վարազույրը հան-
դարս իջնում ե):

ՄԿԻՃԻ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

III Տպագրություն

ԳՈՐԺՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԱՐԱՅԱՄ ԱՊԵՐ — հարուստ վաճառական.

ԽՈՋԱ. ԱՐՋՈՒՄԱՆ — գեղական.

ԱՆԹԱՌԱՄ — նրա կինը, տնեւրում բանող:

ՄԿԻՃ — Արքահամի ծառան.

Բեմը ներկայացնում է կեսասիական կեսսլավոնական
ճաշակով դահլիճ: Մեջտեղ, աջ յեւ ձախ դռներ:

Տ Ե Ս Ի Լ 1.

Արաբական յեկ Մկիճ

ԱՐՐԱՀԱՄ.—Տեսնում ես, Մկիճ, առանց կնկա տունը ինչ դժոխքի լե նման։ Պատերը ինձ ուտում են։ Յես ասացի բարիկենդան ե, Շուշանը այսօր կփռվանի, լետ կգա տուն, բայց չե, սխալվում եմ։ Եհ, շատ ել հոգս չեմ անիլ։ Գնամ մի լավ ձուկ առնեմ բերեմ, խորովիր ուտեմ՝ կարմիր գինին խմեմ, ֆուսս չունի, թող այս մեկ բարիկենդաններս ել այսպես անցնի։ Այստեղ լինես։ (Գնում ե միջի զոհով)։

Մկիճ.— Խեղճ ապեր։ Ղուշը¹ զնֆասան² փախալ ա, Զնացալ ես երվիլով։ Ինձ հարցունես, մեղա աստու, ուզում ամ ասամ լափ³ տեղն ա։ Մարթա պետկանամ պանի լավ ֆիքիր⁴ անի։ Ալլան⁵ լավ պտուղ ա, համա դե⁶ նրա չհասածը այնա⁷ մին զահրամար⁸։ Յուրլուշ պան ա նրա հասածը։ Վոր տինիմ ես երկու ազվիտ⁹ արանքմը հուպտամ, չլախկոցը գեոգն ա¹⁰ պացրանըմ։¹¹ Տյու ապերս՝ ասա ինքիտ մեծ հորս լաշըմ¹², քինացալ ես մին կնիգ ես առալ քի վոտը հալա հերու չե մեկալ տարի փախիզին¹³ տասնութումը տիրավ։ Իլի Մկիճի պես։ Ինքիտ քսանոխտ տարեկան, ախլիգ ամ սիրալ լերեսնոխտ տարեկան։ Դե ուղորթ ա, եքուցվան որը անանց¹⁴ կնիգի աթանց¹⁵ (իբանց ցուլց օալով) տղին կթողնի, քու Շուշանիտ պես հերանց տուն կփախչի։ Հար¹⁶ պանիս ալ աթանց ա։ Մտկով, խելքով, խիտրութունով¹⁷, ջուվալլաղութունով¹⁸։ (Յիտեղով)։ Ուֆ. պերանս հախ ա¹⁹ ուրախ ա խոսըմ, համա²⁰ սըրտըս մըխկըտամ ա։ Գու հոր տունիգի բարբադ²¹ իլի սեր։ Տյուլիգիթ²² մին ալամաթ²³ ցավ ես։ Գե-

1 Թուշունդ. 2 վանդակից. 3 քուրդովին. 4 մտածունք. 5 շլորը. 6 բայց դե. 7 խեղական. 8 Թուշ. 9 աղորեք ատամիդ. 10 յերկինք ե. 11 հասակումը. 12 աշնանը. 13 այսպես. 14 այնպես. 15 ամեն. 16 խորամանկությամը. 17 չարամտությամը. 18 Թեհ. 19 բայց. 20 ալերակ. 21 դուխիդ. 22 գերբնական.

դի տեսնամ քի դարգամահ¹ իլես. սատկես, տմկես, չորանաս, տիղ իլես կպչես դու վարան², ալ պուք չի կաս: Աշի³ աջաբ⁴ խաթի⁵ չընգանք: Տրանա առաջ լես ի սիրահարվողների վերա ծծաղըմ, հիմիդ քի ինձ ամ միտիգ անըմ, լափ ծեր արե, ծըծաղ քի չե, խեխչա ա կամ ինձ, խեխչա: Ախր Մկիճը հո՛վ, սերը հո՛վ: Մկիչը հորդե՛, Անթառանը հորդե՛: Տես պանի հորդե ա հասալ, քի Անթառանիս վերա շարադրանք ամ կիրալ:

Տ Ե Ս Ի Լ 2

Մկիճ յեվ Անթառամ

ԱՆԹԱՌԱՄ.—(Միջի գոցով ճեռս գալով): Բարի լերեկո տեսանք, ալ Մկիճ:

Մկիճ.—Պարլուդդուն, ասսու պարին (կողմ): Ուրախթունաս սըրաթս պլտոց տուրավ: Խեր⁶ իլի, ալ Անթառան: Աս ժամածամքին ալի հի՛նչ կա:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ուրախութունն է. աչքդ լույս (ծիծաղում է):

Մկիճ.—Լսող աստոծը քեզիգին լիսով պահի: Ծըծաղըմ է՛ս:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Բարիկենդանն է, ուրախ եմ:

Մկիճ.—Աստոծ քեզի պարի կենթան պահի:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ապերը տանն է:

Մկիճ.—Քինացալ ա ծյուգն առնի: Հարաս⁷ կիկա⁸: (Պատուգա): Անթառան:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Հըը⁹:

Մկիճ.—Ախր լես սպասիլան մեռա:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ուհ, ՅՔրը ենք պրծնելու քո ձեռքիցդ:

Մկիճ.—Մի տանջիլ, խեխճ ամ, մեխկ ամ, տիվեր աստոծ կա:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Եհ, չեմ իմանում դու ել խելքդ ինչ ես տանել տվել:

Մկիճ.—Խաչ իմ ցեքիս չի: Ինձանա իլի չամմանըմ¹⁰ քի հի՛նչ կանամ: (Անթառամ ծիծաղում է): Մի ծըծաղիլ: Տա սեր ա. տա դարաֆաթ¹¹ չի: Միրողը խելքն ալ տանիլ կտա, լուրան ալ: Տես ալ պանի աստոծ հորդե¹² ա հասացուրալ քի, մոտիտ իրեսիս արուռ¹³ մըռացալ ամ: Ալ մեռուն, ամոթ, հարկ չի մնացալ ինձ ետի¹⁴:

¹ Ցավամահ. ² պտուղ. ³ ալ մարդ. ⁴ լավ. ⁵ դժբախտություն. ⁶ բարի.

⁷ հորես կգա. ⁸ չեմ իմանում. ⁹ կատակ. ¹⁰ վորտեղ է. ¹¹ ամոթք. ¹² համար.

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Յես չեմ իմանում դու ինձանում թնչ ես գտել
Հաղարներով տներում աղջիկներ կան պառաված, քո աչքդ
հենց ինձ ե տեսել, Փառք աստծո, փեսացուն ցերեկը ճրա-
գով են փնտրում հո:

ՄԿԻՃ.—Յես ալ քեզ ամ ճրագով շուռ¹ կամ ալի², Էլան տեղով
մին ոսկի, վոր իմ օերս քեզիդին ա ճոկալ: Հի՛նչ անամ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Տեսնող խոսողները թնչ կասեն:

ՄԿԻՃ.—Առաչիւնի պանի թաքուն կլոխ կպերանք: Երկուինջի-
նի³ քի տասանա թաքուն չի, բանդիան⁴ ամ վախիլլու: Ա-
սըմ ա չախկալդան⁵ բուլուգ⁶ ասլան⁷ վար⁸:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Իմանում ես, վոր մարդիս լեզուն չար ե լինում և
շատ անգամ թացն ել չորի կրակով ե երվում, ՄԿԻՃ:

ՄԿԻՃ.—Հարկս հարկաց, պատիվս արժանավորաց: Հասկանըմ
ամ մըտկըտ: Լափ արխեյին⁹ իլի քի, նա ալ իմ ցեքիս:
(Պառուզա): Անթառան:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ի՞նչ կա:

ՄԿԻՃ.—Ախր քեզ հետի¹⁰ մին շարադրանք ամ կիրալ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Հիմի ամեն մի ծառա լել շարադրող ե դարձել: Յե-
թե դու լել Մարտիրոսենց ծառայի նման ես գրել, թող մնա:

ՄԿԻՃ.—Նա հինչի՞ վերա ա կիրալ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Սխտորի:

ՄԿԻՃ.—(Փիծաղից քուլանալով): Բա քու տունիգիդ աստոծ շի-
նի, Անթառան աղջիկ: Աքա¹¹ ըստ սխտորի մասին ալ պան
կիկիրան: Հա, հա, հա: Իմիգի¹² մին ալամաթ պանայս:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Դե մի կարդա տեսնենք:

ՄԿԻՃ.—Նա լալ իմ ցեքիս: (Ձեռքեռն ու քիքը սրբելով գրպա-
ցից հանում ե մի քուլը): Անգոջ¹³ տիր տես հինչ սըրտի
կանձ խոսկեր ա: (Սկսում ե կարգալ)

«Մազերտ սե հյուլոր հյուլոր¹⁴

պուռշներտ կըլոր կըլոր:

Ժամի տուռնան¹⁵ լեն ուսերիս,

մատաղ արա, աս¹⁶ ՄԿԻՃիտ:

Անթառանս հալ կխաշի,

հորի մեչան ճյուր կքաշի:

¹Ման. շելի. ²յերկըրդ. ³մարդկանցից. ^{4,5,6,7,8}աղվ ելսից մեծ առյուծ կա.
⁹միամիտ. ¹⁰քեզ համար. ¹¹«աքաց» բառի կրճատած, աղջիկ. ¹²քնքշացրած
«իմ» բառը, իմիկ. ¹³սկանջ. ¹⁴ոլոր. ¹⁵դռնից. ¹⁶այս:

Հաստ կոնները սըրտ կմաշի,
մատաղ կանի առ Մկիճիտ:
Տափը սիպտագ նախ² ունքերիտ.
շեկ մաղերով խելունք կլիտ.
տեղին խունգի երգան¹ վիզիտ,
թող փթաթվի առ Մկիճիտ:

Ճակատտ ա ոսկի հելլի²,
յես Մեժլում ամ, տյու մին լելլի³,
վոր քեզ հաղար սիրող իլի,
ցեքտ մեկնիր առ Մկիճիտ:

Յես ծեր բախչին⁴ բաղ⁵ ամ ասըմ:
Յեկ քաշանք դամաղ ամ ասըմ.
զլարզարի պես հաղ⁶ ամ ասըմ.
ցեք մի քցիլ առ Մկիճիտ:

Մասիլ Մկիճ ունքտ ծուռ ա,
տյու լեկ սրտիս միտիգ արա.
աստոժ կանչիր աղոթք արա,
արժանանաա առ Մկիճիտ:

Հինչպէս եր:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Լալ եր: Բայց մի տեղ մաղերիս սե ես ասում, մյուս
տեղ շեկ:

ՄԿԻՃ.—Շատ ալ խրթին ինչան քինալ: Սերան⁷ քոռացած
մարթը սե սիպտագ կկարի⁸ ճոկթիլ: Ծան⁹ ալ տիրալ ամ:
Ուզում ես մին զիմզիմա¹⁰ անամ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Բարեկենդան ե, լալ կլինի: Յերգիր մին ուրախա-
նանք: (Փրծազուգ ե):

ՄԿԻՃ.—«Ճակատտ ա ոսկի հելլի, յես մին Մեժլում, տյու մին լել-
լի...» (Լավում ե Աբրահամի հազոցի ձայնը):

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Վալ, ապերը լեկավ:

Տ Ե Ս Ի Լ Յ

Մկիճ, Աբրահամ յեկ Անբառալ

ԱԲՐԱՀԱՄ.—(Մտնում ե միջի գոցից. ձուկը ձեռից): Ձայնդ
անսպառ, ալ ուստալ¹¹ Մկիճ, ձայնդ անսպառ:

¹ Յերկար. ² Հայելի. ³ պարսկական «լելլի Մեժլում» պոյեմայի հերոսներ
⁴ պարտեղին. ⁵ այգի. ⁶ յերգ. ⁷ սիրուց. ⁸ կարող ե. ⁹ ձայն, յեղանակ. ¹⁰ հան-
դարտ յերգել, նվագել, զվարճանալ. ¹¹ վարպետ:

ՄԿԻԾ.—(Կողմ)։ Իստե ան ասալ քի «սոհրաթին չիբին վախ-
տընդա, մոլթանի գլալդի քի ալլա սախլասուն»¹։ Ներողու-
թյուն, ապեր։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Բան չունես։ Անթառամ, բարի լինի, ի՞նչ կա։

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Մարտիրոս ապերը խնդրեց շնորհ բերեք իրանց
մոտ։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Ի՞նչ կա։

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Վնչինչ. բարեկենդան ե, այնտեղ պառ բռնելու։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—(Ուրախ) Ուրեմն կնիկս ել այնտեղ ե լինելու։

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Դե վոր իմացաք, ել ի՞նչ ասեմ։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Դե սա մի փոքր շուտ ասա ելի։ Այդ լուրիդ պա-
տասխանը մին աչքալուսի լեւ լեւ քեզ ասեմ։ Դո լեւ աչքդ
լուս, մարդդ լեկել ե։

ՄԿԻԾ.—(Ճրագը վառելով լեւ օեղափոխելով)։ Պարուգուն
ապերիս։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Աստծո բարին։ Տես այս ձուկը ի՞նչպեսն ե։

ՄԿԻԾ.—(Հոռ անելով)։ Փահ. շատ զանազանն ա։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Դե, ՄԿԻԾ, այդ լավ լեղավ, կտանենք Մարտիրոսանց
տուն, այնտեղ կուտենք։ Ուրեմն այդպես, պասը այնտեղ
կբռնենք, մեր տան կբացենք։ (ՄԿԻԾ ձուկը օսնում ե
զնում մի կողմ)։ Ա՛ ՄԿԻԾ. հենց իմանաս մի քիչ կաղում ես։

ՄԿԻԾ.—Հրամբես, ապեր. վոտս բլուզուրմիշ ա՛ իլալ։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Խոսքը ժամանակին կգա։ Անցյալ տարի բարեկեն-
դանին չմը, վոր կարծեմ ելի մի այդպիսի բան պատահեց
քեզ։

ՄԿԻԾ.—Հա սալդաթի կռե՞վը²։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Ի՞նչ կռիվ։

ՄԿԻԾ.—Բոհդուրի³ կռեվը։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Հա. պատմիր տեսնենք նա ինչպես բան եր։

ՄԿԻԾ.—Նա լալ իմ ցեքիս։ Ուռուսը տասան⁴ եր կամ, թուրքը
տանան⁵։ Մեք ալ մեր դուվարի⁶ տակին թամաշա լինք⁷
անըմ։ Թուրքը քի շատացավ, զոռ առավ, ուռուսը փախավ։
Ուռուսը փախավ, մեք խառնվեցինք։ Մին թուրքի կնիդ
վրաս լեկավ, լեւ իզինքիս⁸ լեւ քաշեցի, թուրքի կնիդի
մոտեցավ։

¹ Առակ. «խոսակցության քաղցր ժամանակ մոլթանին մտավ թե՛ բարի
ուրախ»։ ² սալդաթը։ ³ 1881 թվի հայտնի թուրք ե ուսւ ամբոխի կռիվին.
⁴ տակառադործի. ⁵ այս կողմից. ⁶ այն կողմից. ⁷ պատի. ⁸ հանդիսատես եյինք.
Գանձա։

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Տեսնում եմ, Անթառամ, ինչ տեսակ կնիկարմատ ե
յեղել:

ՄԿԻՃ.—Ձալըմ¹ կնիկ եր: Համամչի² խանըմը նրա մոտին, մուկ-
նի հաքի: Մոտացավ դեռչի³ տախտագին մին լափաշկալ⁴:
Մեշկըս⁵ տուրի դուվարին, վոտս պարցրացուրի քի թափե-
զով⁶ փորին կուպցունամ, վոտս փռնեց: Վոտս փռնեց, հինչ
փռնեց: Բաշեց, քաշեց, մին խելլազ⁷ տեղ տառավ: Ինս ալ
ան մին վոտիս վերա տընգլի⁸ տալով, տընգլի տալով—քի-
նամ ամ: Բիրդան⁹ վոտս պարցրացրուց կպցրուց լափ քիթիս:
Բիրդան քի քուռուշ չտուրավ, ինքի փախավ, ինս տուն-
դուռուղիս¹⁰ վերա կպա տափին:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—(Սասեիկ ծիծաղելով): Ինչ աներեսն ե յեղել:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—(Նույնպես ծիծաղելով): Հեռո, հեռո:

ՄԿԻՃ.—Կոխքս հախա¹¹ կոտրվեց, համա¹² վեր կացտ ւորա քա-
մազան¹³ մին սալըանդ¹⁴: Չուժուշկը թողացավ փախավ:
Յես չուժուշկը վեկալա, մին սալղաթ փռնեց բողազաս¹⁵:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Նա ինչհա:

ՄԿԻՃ.—Յես ալ հանց նա յամ ասըմ քի, ազանամ¹⁶ թուրքի գլուս
ամ¹⁷, ան կնիդի ինձի հինչի շիքաստ¹⁸ աբավ: ազանամ ու-
ռուսի գլուս ամ, աս սալղաթը ինձի հինչի¹⁹ աս խելտըմ:
Հարնախա²⁰, ան որան տոսնա կոխկս տթանց²¹ զլուգլուրդ²²
մնաց: Ապեր աս կնիկարմատին հեռացրու, սեկրեռ ունամ:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—(Սքքառամիճ): Գնա մլուս սենյակ: (Սքքառամը
զնետմ ե աշ գնացավ): Ասա տեսնեմ:

Տ Ե Ս Ւ Լ 4

Աբրահամ յեղ Մկիճ

ՄԿԻՃ.—Ապեր, ավետարանան կլուխտ լմվ տ տլուս կամ:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Ավետարանը աչնպես գիտեմ, վոր լեթե մին մախաթ
ես յերեսից անց կացնես մինչ մլուս յերեսը, ինս կլմտնամ
թե Մատթեոսի վոր գլխով ե անցել, Մարկոսի վոր տնով,
Դուկասի վոր տառով: Ապա դու ինչպե՞ս ելիր ճանաչել
ապերիդ:

¹ Գալ. ² Բաղնիսպան. ³ Կրճքիս. ⁴ ապտակ. ⁵ մեջքս. ⁶ քաջիտով. ⁷ բավա-
կանի. ⁸ մի վոտի վրա վոտոտտելով. ⁹ հանկարծ. ¹⁰ յեռելիս. ¹¹ թեե. ¹² բայց.
¹³ յետեից, ¹⁴ սալ. ¹⁵ շնչափողիցս. ¹⁶ յեթե. ¹⁷ կողմ եմ. ¹⁸ տնդամալուշ. ¹⁹ ինչհա.
²⁰ աչնպես. ²¹ զրկված:

ՄԿԻՃ.—Բախլիա՛:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Բայց դու փորացավդ չասացիր:

ՄԿԻՃ.—Ձիմ ալ՝ մեղավոր մահկանացու անք:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Սա խելոք խոսք եր:

ՄԿԻՃ.—Ապեր, իմ ցավս մին ալամաթ ցավ ա: Համ քաղցր ա, համ տառնու: Իմ ցավս, ապեր, մին անանց ցավ ա քի. հինչքան յուրյուշի չամ ասըմ հինչքան թաքուն տմ պահըմ, անքան հոքիս փառավորվըմա, սըրտըս ուռչում: Հպարդանըմ ամ. կոռոդանըմ ամ. ալ չամ ուզում քի մին դանա³ մարթի իրես տեսնամ: Բազ⁴ վախտ ալ ուզում ամ ինձ ծովը քիցամ խեխտամ: Համա վախըմ ամ կան մեյդիս⁵ վերա կաննան վոտով կուպցունան, ասան, տրա ըրըխին մտիգ արա, տա ալ ուսում առածների ջարզըն ա⁶ ուզացալ ընգնի: Վախըմ ամ ինձի տնազ անան:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Մկիճ, ենպես բան խոսի, վոր լսողն ել ասի, թե սա բարիկենդանի խոսակցությունն ե: Դու չեկ ինձ քո փորացավդ ասա:

ՄԿԻՃ.—Իրեսս չի կամ:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Ասա ասում եմ: Ուրեմն չես քեզ համար ռվ եմ:

ՄԿԻՃ.—Ապեր, չես ուզում ամ մի փխտիկ գիժուկութուն ալ չես անամ: Ասսանա թաքուն չի, քեզանա հինչ թաքուն: Ուզում ամ տնոորվամ:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Այ աստված շնորհավոր անի, շատ ել լավ ես միտք արի: Խեղճ տերտերները մեռել թաղելուց ճաքեցին: Բաս հարսնացուդ ով լինի:

ՄԿԻՃ.—Յես իմ չափս չըմացողը չամ: Իմ սիրածս Անթառանն ա:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—(Պոքկացնում է յեվ իրան զսպում): Ի՞նչ, ռվ:

ՄԿԻՃ.—Իսկի մի ծըծաղիլ. տա սեր ա. տա զարաֆաթ⁷ չի:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Ի՞նչ կտաս ամեն բան իմ ձեռքովս գլուխ բերեմ, քեզ պսակեմ:

ՄԿԻՃ.—Ախ ապեր. վոտերտ ճյուր կանամ կխմամ, մատերս ճրաք կանամ առաչիտ կվառամ: Եշտ կիլամ. հորդե ուզես, ինդե կուպի: Համա վախս տա չա քի⁸ հարսնացուս սազլաս⁹ չիլի:

ԱՅՐԱՀԱՄ.—Յես Աբրահամը չեմ, չեթե հենց ես բոպելիս հարսնացվիդ չհամոզացնեմ և հենց ես գիշեր չպսակեմ քեզ:

ՄԿԻՃ.—Ապեր, հարսանիքիս հինչքան միս կուտվի. մին փուկ բոլ ամ¹⁰:

¹ Իհարկե. ² ամենքս ել. ³ հատ. ⁴ յերեմն. ⁵ դիակիս. ⁶ շարքն ե. ⁷ կատակ.

⁸ վոր. ⁹ համաձայն. ¹⁰ բավական ե:

ԱՐԱՆՆԱՐ.—Ի՞նչ ես ասում. վոր հուտեն, նա լի շատ է:
 ՄԿԻՃ.—(Գիշ գնում է յեղ հեռ գալիս): Ախր մին պան ամ քի-
 չբը¹ անում:
 ԱՐԱՆՆԱՐ.—Հը՛:
 ՄԿԻՃ.—Տի՛ւ ասում ես «մին փութը ագանամ հուտան, նա լալ
 շատ ա». ախր լիս վախում ամ ուտան, նա լալ քիչ իլի:
 ԱՐԱՆՆԱՐ.—Դե. ասած դու, նա լալիմ ձեռքիս:
 ՄԿԻՃ.—Ջան ապեր, ջան, ջան: Դե մնացածը տա քեզ կասի:
 (Թուղքը օալիս է Պարահամին յեղ գնում է ձախ):
 ԱՐԱՆՆԱՐ.—(Կանչում է): Անթառամ:

Տ Ե Ս Ի Լ 5

Արահամ յեղ Անթառամ

(Մտնում է աջ կողմից)

ԱՐԱՆՆԱՐ.—(Մի փոքր քղթին նայում է, ծիծաղում, յեղ ցույց
 օալիս Անթառամին): Այդ ի՞նչ է:
 ԱՆԹԱՌԱՐ.—Ինչպե՞ս է համարձակվել այդ աներեսը...
 ԱՐԱՆՆԱՐ.—Սպասիր. մին բան եմ խնդրելու: Այս գիշեր պետք
 է Մկիճի հարսնացուն դառնաս:
 ԱՆԹԱՌԱՐ.—Ապեր, ուզում ես ամբողջ քաղաքում ծաղրի առաք-
 կա դառնանք: Միթե՞ մեղք չէ:
 ԱՐԱՆՆԱՐ.—Ի՞նչ մեղք, չե՞ վոր Ղարբի գանձումը ասված է
 «բարիկենդանի որերումն եղ նստեցեք, դավալեներումդ հար-
 սեր նստացրեք, սուտ-սուտ հարսանիքներ արեք և ծիծա-
 ղեցեք»:
 ԱՆԹԱՌԱՐ.—Յեթե ասածո ընդդեմ չե, թող ձեր ասածը լինի:
 ԱՐԱՆՆԱՐ.—Այ որհնյալ լինես: Մկիճ: (Մկին ներսից. «Համ-
 մե»): Այնտեղ ի՞նչ ես անում: (Մկին ներսից «Ջուրվա-
 րում»): Լավ, այստեղ լիկ. հարսնացուդ համաձայն է: (Գը-
 նում է աջ դռնով):

Տ Ե Ս Ի Լ 6

Մկին յեղ Անթառամ

ԱՆԹԱՌԱՐ.—Ջարձանք ձեռքիցդ ելի:
 ՄԿԻՃ.—Վերջը փափուգիցի՞ր:

¹ Մտածումը:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Լինես ապերի մատաղը:
 ՄԿԻՃ.—Իլամ քու մատաղտ: Հիմի՞ ալ չես թողնիլո՞ւ մոտանամ:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Մինչև անթառամ պսակս չլինի, մոտենալ չկա:
 ՄԿԻՃ.—Տյուլեգիտ ինձ ետի հանց Անթառան ես ալի:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Զեմ սիրում քեզ. կողքդ ծուռ ե:
 ՄԿԻՃ.—Գեներալ կա, վոտ չունի:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ասում են վախկոտ ես:
 ՄԿԻՃ.—Խանչալս¹ հարան² աշխանըմը³ հարփալիս⁴ կլխան կախ
 արած:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ասում են պսակված ես:
 ՄԿԻՃ.—Հա հա հա: Ասա չես մամմադական ամ իլալ, ինքիս պա-
 նա՝ բելխաբար⁵: Յես վախըմ ամ տուլ ինքիտ փսակված
 չիլես:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ասում են ուղեցել ես մալական դառնաս:
 ՄԿԻՃ.—Կարմյուր կինիան ամ քուշտացա՞լ. լեռխսա⁶ բորշն ամ⁷
 սիրալ:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ասում են խմող ես:
 ՄԿԻՃ.—Նա Բոռ Բյասպարին տես:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ասում են թուղթ խաղացող ես:
 ՄԿԻՃ.—Մեղա ասսու ազանամ⁸ քի փորճըղվածը⁹ տանձանոցան¹⁰
 ճոկիլ կարամ:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Ասում են գող ես:
 ՄԿԻՃ.—Նա գիթ-Բալասիին տես: Պրծա՞ր:
 ԱՆԹԱՌԱՄ.—Պրծա. հիմա տեսնում եմ, վոր ամենքն ել զրպար-
 տել են:

Տ Ե Ս Ի Լ 7

Մկին, Անթառամ յեւ Աբրահամ

(Աջ դռնով գալիս ե):

ԱՐԲԱՀԱՄ.—Հը, չպրծա՞ք:
 ՄԿԻՃ.—Ապեր. հիմի ամ իմացալ քի աս խեղճըմը մեխկ չկա:
 Մեր փախըլ¹¹ հայերը պան չի մնացալ քի վերսս չսարքան,
 քի լես զումարբազ¹² ամ, պիանըսկա¹³ լամ, կող ամ, տա լամ,

¹Դառույնս. ²հա. ³խոհանոցում. ⁴մահճակալիս. ⁵անտեղյակ. ⁶թե. ⁷պուր-
⁸յեթե. ⁹փոսիկ. ¹⁰տանձիկ—խաղաթղթի անուններ. ¹¹հախանձոտ. ¹²խաղամուլ.
¹³արբեցող:

նա լամ: Ադա ասողի սըրտին գլուլա¹ կպչի: Ասողը առնը մընա², Թարթափիլ³ անի, գլուլախըրով⁴ իլի, տեաժարվի⁵: Ասողի բարան⁶ կոնդըկծիկ⁷ իլի: Նրա ոխաը պորտը տուռնաց տուռնի հաց հավաքի: Ազաննամ դողրուն⁸ խոսող ա, կն իրեսիս ասի:

ԱԲՐԱՀԱՄ.—Լավ, մի չարանալ, Մկիճ:

Մկիճ.—Ձե դա, ապեր. մեք ալ մին մարթի տղա լանք: Դասադ⁹ ա կամ: Մեք անք զարաֆաթի¹⁰ քիցիմ, ախր լաղողիլն¹¹ մին հյուշտի¹² և բանդ, քի պանան պան տուռս պերի:

ԱԲՐԱՀԱՄ.—Դե լավ, գնա կանաչ կարմիրդ կապիր. (Մկիճ գընում է ձախ գոնով): (Տալիս է բանալիճ Անթառամիճ): Ա՛ն կամողի բանտլին: Դու լիլ գնա գուգվիր, Թե չե քեզ չի սիրիլ: (Անթառամը գնում է աջ):

Տ Ե Ս Ի Լ 8

Աբրահամ մենակ

ԱԲՐԱՀԱՄ.—(Ձախ գոնե մոտ): Մկիճ, մեր պապական որենքը վոտնատակ չանես, ձիք գտակս կգնես: (Մկիճ ճեքսից. «Բաս իմ գալաբանցիս¹³ քի երկու մանեք վեց օսեիով ամ տալ»): Մողան ինձ դժւ լիս սովորցնելու Թուրս ել կըրես, վոր կնքահայրդ եմ լինելու: Ի՞նչ կա, տնքում ես: (Մկիճ ճեքսից. «Ջաբմանես¹⁴ հուփ ա տամ»): Դե շուտ արա: Յես ել գնամ հարսնացվիդ հագցնեմ:

Տ Ե Ս Ի Լ 9

Մկիճ մենակ

(Մտնում է ձախ դռնով)

Մկիճ.—(Յերկարաբով լուխա, կարմիր քաւկիճակները խայաձեկ կըծփն անցրած, մի ձեռքիճ քուր, մլուստումը վառած կիսաօ մոմ: Յերկար կոթիկներով, մի չքի լեկար քաւկիճակ գոթից կախ, ձիք գտակով, քեքը կարմրացրած):

Փառք քեզ տեր, փառք քեզ: Վերջը հասանք մեր մուրաղին¹⁵: Ուղորմած հոգի մեծ մերս կասեր. «առողատ վեր

¹ Գնդակ. ² արյունում մնա. ³ Թրթա. ⁴ գնդախորով. ⁵ դեաժարվի
⁶ պապը. ⁷ կաթվածահար. ⁸ ճիշտ. ⁹ կողորովում եմ. ¹⁰ կատակի. ¹¹ փողորդիլն. ¹² չանի
¹³ Գարիբալդի գտակ. ¹⁴ կոշիկներս. ¹⁵ ուխտին:

կացար, մին հրաժարամ ասան: Ասոր ասելիս, Անթառանս աչքիս մին իրենց. ասեցի տեր ողորմյա: Հիմի հինչ կարմյունսլ և թուշերս. լափ, շամախեցիի ասած, մում կվառլի: (Յաճօ հայեով): Խոսքը մեր մեշին, խանըմիս¹ քերշանան² ամ կողացալ: Աստու պանի ըմանալ չիլի: Հով եր ըմանըմ քի աս քիշեր իմ փըսակս պետկ ա իլեր: Համա աստոծ անանց պերմունք արավ քի ինձ տեսնի աթանց շաշախուստին³ կեցված, աչկին չի հավատուլու: Կաչիլու և վիդաս պուք չի կալու: Յարաբ Անթառանիս պես ալ կընիկ կա աշխարքըմըս, ջան ա ջան: Հիմի դուռնիս ծանը լիսողները հարցնուլու ան քի «տա հի՛նչ ա. տա հի՛նչ ան» քի հարսանիք. «Ադա տա հի՛նչ հարսանիքն ա»: Մկիճի. «Ադա հի՛նչ Մկիճ»: Ադա գլումաշ Մկիճի: Բագա իմ անըմըս գլումաշ⁴ տինողը սարսաղ ան⁵ իլալ:

Տ Ե Ս Ի Լ 10

Մկիճ յեվ Անթառամ

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Թասակհալով աջ կողմից մեցեկով յեվ կեղծ առասպելով):

ՄԿԻՃ.— Տա հիմիգվանան հի՛նչ գիլասներ⁶ ես թափըմ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Ինձ համար պետք ե թանգագին շորեր առնես:

ՄԿԻՃ.— Կառնամ, հինչի՞ չամ առնիլ, կաննի՞ մին մակարիս⁷ քինամ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Ժամացուլց եմ ուզում, կունի վոսկի լեմ ուղում:

ՄԿԻՃ.— Նա ալ իմ ցեքիս: Ամիսի հինգ մանեթը հի՛նչ ետի ամ առնըմ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Յես ֆալտոնով եմ ման գալու:

ՄԿԻՃ.— Սաղ⁸ իլի Բախիշ դալիս⁹. հի՛նչ որվան ֆալտոնչի¹⁰ դալիս ան:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Ակնոց եմ դնելու, հովհար եմ բռնելու:

ՄԿԻՃ.— Աջաբ ան¹¹ կանես. լանվ ան կսագի:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Յերկար շլեյֆ¹² եմ կարել տալու, գլխարկ եմ դընելու:

¹ Տիկնոջս. ² յերեսի քսելու կարմիր սնգուր. ³ չքեղ հագված. ⁴ գոմեշ. հիմար. ⁵ կեռաս. ⁶ Մակարիի տոնավաճառ. ⁷ վողջ. ⁸ քեռի. ¹⁰ կառասպան. ¹¹ լավ ել. ¹² ձիք փեշեր:

Մկրժ.— (Կողմ): Տրա պողերն ա իլնլ, լես բեխաբար ², Աշխ ³
քեզ բալ ⁴ ալ կտանամ, հի՛նչ ֆիքերի ⁵ լես: Համա Անթա-
ռան, տերտերի առաջին կարմրլուլու լանք ե:

Տ Ե Ս Ի Լ 11

Մկին, Անքառամ յեկ հոգա Արզուման

(Ծիծի դոնով):

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Ընթառանը ըստեղ ա:

Մկրժ.— Հի՛նչ «Ընթառան ա»:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Մեր ողլըշաղը ⁶:

Մկրժ.— Հի՛նչ «ողլըշաղ ա»:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Մեր տնացին:

Մկրժ.— Հի՛նչ «տնացի»:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Մեր խոխոց մարը:

Մկրժ.— «Խոխոց մարը» հի՛նչ ս:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Ըմբ. «ես հի՛նչ ս, ես հի՛նչ ս» թս վերն-
ա: Իմ կենկս ըմ ողլմ ե, իմ կենկս:

Մկրժ.— Բնգամ կնգանտ զարոռլլին ⁷ ի՛նք:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Պա դե հի՛ն գիտամ: Ասըմըն ես ա Ապ-
րամ ադին քշտին:

Մկրժ.— Բսս մարիֆթաթ ⁸ աստոծ կտրի: Հարսանիքի տուն ես
մտալ, մին աստոծ շնորր անիի տեղ, կնգանտ կռեվն ես
բաշտամիշ ⁹ արալ:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— Ըմբ, ետ հի՛նչ հարսանիքի սոհրաթ ¹⁰ ս
կենկս ըմ ողլմ ե, կենկս: (Անքառամ ձեռով բերանք,
բռնելով, ուզում ե հոգա Արզումանին հասկացնել, բե
լոն): Ըմբ, ըմբ: Ետ հու Ընթառանն ա: Ախլի եդ խե
մատըշկալ ըս ¹¹ տանալ:

Մկրժ.— (Ծիծաղում ե): Հա հա հա: Աս մարթըմը խաթա ¹²
կա... Այ դբբը ¹³ շնական. տա իմ հարսնացուս ա քի:

ԽՈՋԱ ԱՐԶՈՒՄԱՆ.— (Փպառնակաճ): Ե՛լ, լես իմ կենկս ծե-
քաս առնողին...

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Ծիծաղում ե): Վալ սիրտս գնաց:

Մկրժ.— (Անքառամին): Մի վախիլ, մատաղ իլամ: Ապեր. ին-
դեան ¹⁴ մին թաս ¹⁵ ճլուր պեր, նշանածս լուրանն ¹⁶ քինաց:

1 Յեղյուրենք. 2 անտեղյակ. 3 այ մարդ. 4 պարահանդես. 5 մտածմունք
6 ընտանիք. 7 պահպան. 8 քաղաքավարությունը. 9 սկսել. 10 խոսակցություն.
11 տիկին. 12 զժբախտություն. 13 կոպիտ. 14 տյն տեղից. 15 բաժակ. 16 իրանից:

Մկիճ, Աճրառամ, Խոզա Արգուման յեվ Աբրահամ

(Պ. 2 գոճից)

ԱՐՐԱՀԱՄ.— Այդ ինչ է պատահել (Նկատելով Խոզա Արգումանին, միճ, Մկիճը Աճրառամին փազաբում է, Աբրահամը համոզում է Խոզա Արգումանին, վոր եա լոճ):

ԽՈՋԱ ԱՐՁՈՒՄԱՆ.— Պա դե տնաշեն իտի ասի լի: Բարիկենթան ա, վեչինչ: Ետ հիճը¹ տղա յա: Չառչ Ռըստամին տղան չինի:

ՄԿԻՃ.— Յես ամ: (Թուրք ճալիս է Աբրահամին, մոմը Աճրառամին):

ԽՈՋԱ ԱՐՁՈՒՄԱՆ.— Կիր ոնիս (Գրգանից մի ճամակ հանելով ճալիս է Մկիճին):

ՄԿԻՃ.— (Առնում է ճամակը յեվ ճայում կնքի): Փեչատը² աշկիս սե ա կամ, խեր³ իլի (Քացում է, կարգում): «Թթառատ լեխպայր իմ. Մկիճ ապերիտ քուրական վողջուն», Բյուրս ան կիրիմ. կիրանձ կիրիտ մեռնամ, ա Գյուլնազ (Շարունակում է կարգալ): «Ջանշան աղաբաջիս⁴ հմը⁵ քեզ բախշեց»: Լիսալ ամ, ուղորմի չւրան. լանվ ջան եր (կարգում է): «Մաման ասըմ ա լիսալ ամ. Մկիճը պապրոս ա քաշըմ. կիրի աչկենբա լլուս. շնոր իլի»: Ախ ալ փախել⁶ հայեր: Յանի տա ալ խանբ⁷ տալի պան ան: (կարգում է): «Դադաշն⁸ ալ ութ ամիս է վոտնահեղի⁹ եր ընգալ. փորացավան պարանգալ եր չոփ կըտըրվալ: Մեք հալա հնգալ ինք. փող չկար: Անցկացած շապատ դադաշը մե-մե... մեռալ ա...»: (Թուրքացած ճայում է լալիս): Վայ դադաշ վան, Ախր ես հանց արազը տեսալ ի: Ախր հանց իմ սըբտըս մին ըշխին¹⁰ եր տուրմալ: Դադաշս վան, դադաշս վան: (Թուրքը ձեռքը լայնացնում է): Տարինը տասներկու ամիս տրա նրա տուռնըմը գոճով մխաք¹¹ պիժանող դադաշս վայ: Ասորվան ուրը տոճ պետք ա մինիգ դանա¹² Մկիճիտ հարսանիքին մակարենբը կանչի: Հակառակի պես իմ ուրախութունիս սուքըշիվան¹³ խառնող դադաշս վայ: Յես աս դարիբ¹⁴ տեղըմը ծեղ ետի ամ չալը¹⁵ կամ: Աչկիտ սե սիպտանգ Մկիճիտ

1 Ոճ. 2 կնքը. 3 բարի. 4 նոր հարս. 5 կյանքը. 6 նախանձոտ. 7 լուր. 8 հայերի. 9 լուծի. 10 նախազգացումն. 11 վարդաջուր. 12 մի հատիկ. 13 սուգ ու լաց. 14 ոտաբ. 15 ջանք:

քեզ զուրբան¹ իլի: Աջսը² լեթիմ³ մնացինք ալ Գյուլնազ քյուրիզիս: Լսցիտ լսցիտ խառնի, ալ Անթառան, ալ ապեր: (Պարզումագիծ): Այ քու վոտիգիտ կոտրվեր, վոչ ասորվան որը իստե վոտ տինիր: Տա հի՛նչ սև արիւր տյու իմ կլխիս իմ հարսանիքիս: Վայ վայ վայ, վայ վայ: Վայ դադաշս վայ, վայ: (Նամակը Պարախամը վերցնում է յեզ աչից ածցնում): Փորը մեշկան⁴ կպած, յերգան⁵ բոյխո⁶, յերգան բեղիտ, պլոգ-պլոգ աշկերիտ Մկիճիտ մատաղ իլի դադաշ: Տարինի տասներկու ամիս մին թաս⁷ արնդի կարոտ դադաշս վայ: Ուֆ Ապեր: Հո՛վ ա տիսալ քի կանանչ կարմլուրտ կապած, ջահիլ ջուվան⁸ հարսնացուտ կոխկիտ կանանած, տյու հորտ մեյիգին⁹ որշաթմիշ¹⁰ անհա: Ուֆ ապեր. տա կազեթ¹¹ քիցիլի պան ս. հի՛նչ ես կարթըմ: Որը հյունչյուրյուգլուն¹² տրա նրա ցեքին թագվող դադաշս վայ: Ախ ալ քարասըրտ դադաշ, տյուսլ մեռնիլի վախթ քիթմը: Ուֆ ուֆ: (Խոջա Պարզումագիծ): Իրեսրտ պարզ, լսվ նամակ պերիւր ինձ ետի, հիմի ալ առաչիս տանձանոցի սալդաթի¹³ մնան յեկալ ես կաննալ: Վայ դադաշս վայ:

ԱՐՐԱՀԱՄ.— (Մկիծիծ): Սոսա արա, տաժար, դու վոր կարդալ չես կարողանում, էլ ի՛նչ ես եշի նման գոռում, իմ տունս սուգի տուն շինում:

Մկիծ.— (Դեռ լացակեցած): Հի՛նչ ս կիրած:

ԱՐՐԱՀԱՄ.— Զահրմար¹⁴ ե գրած. կարդա քոռացած աչքերովդ. (կարգում է իճեք): «Դադաշը մեռալ ա մեռալ»: (Յուլջ օալով Մկիծիծ): Հետո, կարդա:

Մկիծ.— (կարգում է աչիքը սրբելով): «Մեռալ ա մեռալ, յետ ա յեկալ», (Թուլում է օեղից, կարգում է): «Հիմիկ փառք աստծո բազար ե գնում»: (Սասեիկ ամայելով): Վայշ:

ԽՈՋԱ ԱՐՁՈՒՄԱՆ.— Յես ըրմացալ ըմ. ըտա յուրան ապրի՛ն ար թաղըմ: (Մկիծիծ): Ատա զուռնաչու տղա, ետ կիրըտ լըհո¹⁵ քու հար¹⁶ ա տուվալ, ետ հիբի մեռավ:

Մկիծ.— Ալ սուս արեցեք քի քիչ եր մնացալ բիտըուռ¹⁷ իլինք. լսվ պրծանք: Աստու պանի իմանալ չիլիլ: Նա ուրախութունիս սուք խառնեց, վոր յուրան չմոռանանք: (Ուրախա-

¹ Մատաղ. ² լավ. ³ վորը. ⁴ մեշքից. ⁵ յերկար. ⁶ հասակիդ. ⁷ բաժակ. ⁸ մատաղահաս. ⁹ դիակին. ¹⁰ սաղացնել. ¹¹ լրագիր. ¹² մինչ յերեկո. ¹³ տանձիկի զինվոր խաղաթղթի, ¹⁴ թույն. ¹⁵ հենց. ¹⁶ հայր. ¹⁷ խայտառակ:

ցած) Աշի նա տասլ ա աս չուրլուգլուն Մկիճի հարսանիքի
իլի, հանց իլիլլու ալ ա ալի:

ԱՅՐԱՀԱՄ.— Դե ձուկը խոջա Արզումանը վերցնի և խաչեղ-
բալը դառնա: (Խոջա Արզուման ձուկը վերցնում է, մի-
ջի դուռն ձախ կողմում կանգնում): Յես կնքահայրս ել
այտեղ կանգնեցի: (Կանգնում է աջ կողմում. Անթա-
ռամ մոմը տալիս է Մկիճին, կանգնում է մեջեղ): Ապա
Մկիճ, մին են կողմից առկուծի նման հարձակվիր հարսնա-
ցուհիդ վրա, առ քնանք: Դե հա:

Մկիճ.— Նա չալ իմ ցեքիս: (Բեմի առաջի ձախ անկյունից տա-
պում է միջի դռնով. Աբրահամ բուրը հանում է, վոր նրա
գլխին դուռն վրա պահի, Մկիճ սաստիկ վախենում է յեվ
յես.յես է գնում):

ՊԱՏԿԵՐ

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՆԱՎԹԻ ՖԱՆՏԱՆ

Կասակ մի արարվածով

ԳՈՐԺՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԿԱՐԱՊԵՏ ՌՈՒՍՏԱՄԻՉ

ՄԽԻԹԱՐՅԱՆՅ—նավթհանքատեր:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ—նրա կառավարիչը:

ՄԻՐՉԱ } նավթհանքի
ՇԱՖԱՂԱԹ } մշակներ:

ԽԱՉԻ—գործակատար:

ԱՆԹԱՌԱՄ—մի մշակի մայրը:

Անցքը կատարվում է 1890 թ. Բալախանում

Ծանոթություն.— Ձայնավորները, վերոնց վրա նշանակած են բուլբ
(¹), պետք է հնչել ավելի մեղմ. վերտեղ շեշտ (²), ախտեղ ըստերը
պետք է շեշտել. շեղած տեղը սովորական կանոնով:

Տեսարանը ներկայացնում է ընդարձակ սենյակ: Մեջտեղ-
յեւ աջ կողմ (հանդիսականների) դռներ: Ձախ կողմ պատուհան:
Աջ դռնից դեպի դահլին մեծ գրասեղան, վորի տակին քթոց, իսկ
վրան զանազան հաշվեգրքեր, թանաքաման, գրիչ, համրիչ: Մեջ-
տեղի պատի վրա, դռան աջ կողմ հեռախոսի ապարատ, ձախ
կողմ Բալախանու քարտեզը: Այս յեւ այն կողմ աթոռներ:

Տ Ե Ս Ի Լ 1

Ալեքսանդր մեհակ

Ա.Լ.Ք.ՍԱՆԴՐ.—(Շրջելով): Պարիզի աշխարհահանդիսում մեր այս-
քանդված Բալախանի տեսարանը այնքան գրավիչ և զմայ-
լելի չե՞ր շինված, վոր մտքումս դրի—«վերադարձա Բագու թե-
չե, անպատճառ մի վորեւե պաշտոնով տեղափոխվել Բալա-
խանի»: Հանգամանքները հաջողվեցին և լես շատ տարա-
բախտաբար, ինչպես տեսնում եք, գտնվում եմ այստեղ:
Այստեղ, այս սև նավթի, մուրի, ծուխի, ցեխի և կեղտոտու-
թյունների մթնոլորտում: Յեւ կան հիմարներ, վորոնց մեր-
նավթոտ դափնիները հանգիստ չեն տալիս: Պաշտոնով թեև
կառավարիչ եմ պարոն Մխիթարյանի մոտ, բայց ինքս ել
զարմանում եմ, թե այդ հիմար և փքուն բաւը ինչո՞ւ չեն
խփել մեր պոչից: Յեւ ճշմարիտ, ի՞նչ կառավարիչներ ենք
մենք: Գաղաքի հաշվետան վերջին ծառան համարձակվում
ե քեզ նկատողութուն անել, թե «այդ ի՞նչ ե, այսքան ել
ճարպ կբանեցնեն, ուտում ե՞ք, ինչ ե»: Իհարկե, կամա ա-
կամա բարկութունդ կուլ ես տալիս և բանը կատակի քցե-
լով ասում. «սիրելի Ջավադ. միթե մենք մուկ ենք, վոր
ճարպ ուտենք. հա՛ հա՛ հա՛, հա՛ հա՛ հա՛»: Թչո՛ւ այդպիսի կյան-
քի մեջ: Մի բոպե հանգիստ չկա: Հազիվ ուզում ես մի
բան կարդաս, մեկ ել տեսնում ես լեկան այդ Սաչինները ու
Միրզաները. «աղա ժալումկան¹ ինգամ հորի մաչը», «աղա
պարավիկին² տոպկան³ փոր ա տուրալ», «աղա խիշտանգը⁴

¹ Դուլլ. ² Դոգեկաթսայի. ³ վառանոց. ⁴ յերկաթի ձող

կորեց քարաստին՝ նի թափեց հորին տակը: Յեկեք դուք
այդ լուրերից հետո հանգիստ չեղեք: (Դրոփց լսվում է սաս-
փկ զրմփոցի ձայն): Ախ, ելի այդ թո՛ւն պատահեց:

Տ Ե Ս Ի Լ 2

Ալեքսանդր յեվ Խաչի

Միջին դռնով գալով

ԽԱՉԻ.—(Շտապով ճայում է առաստաղից) Ետ հի՛նչ թըրըմփոց
եր իլավ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Այ տղա, դրոփց դո՛ւ լես գալիս, թո՛ւն ես հարցնում:

ԽԱՉԻ.—Յես հենց գիդացի ստեղ թըրըմփոց եր իլավ: (Գնում է
միջի գոցով):

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Խաչիի յեռեկից): Շուտ իմացիր այդ ինչ բան
եր: Հը. և սա իմ գործակատարս է. իմ տիրոջ, պարոն
Մխիթարյանցի կնոջ լեղբայրը: (Գնում է):

Տ Ե Ս Ի Լ 3

Ալեքսանդր յեվ Միրզա

ՄԻՐԶԱ.—(Մտնում է միջի գոցով յեվ գուռիմ ոտ կանգնում):
Պարոն կառավարիչ, վախիս ուն, ետ թըրըմփոցը փանտա-
լին պլիտան² եր. վեր արձաբին³ մանան լեր քցեցին, ինդի
սաս⁴ եր իլավ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Այ ապրես:

ՄԻՐԶԱ.—Յես Միրզանըմ, Ապրեսընստեղ չի:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Լավ, կեցցես Միրզա: Գնա՛ր Խաչիին ասա, սալլա-
պանին մի 50 կապեկ փող տա, ճանապարհի:

ՄԻՐԶԱ.—Բաշուստա՛: (Հեռախոսի զանգակը հնչում է): Տըլ-
փոնը⁶ զվանի ա⁷ անըմ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Լավ, տեսնում եմ, վոր լես ինքս լսում եմ «տլը-
փոնին զվանին»: (Նոսր): Այստեղ լես իմ մաքուր հագերենս
եղ կմոռանամ: Արդեն քիչքիչ Ջանգեզուրի բարբառը մոտաք
է գործել իմ լեզվիս մեջ: Յեվ թո՛ւն լեզվով խոսես այդ

¹ Դործիք. ² ծածկոց. ³ սալլ. ⁴ ձայն. ⁵ զլխի վրա. ⁶ հեռախոսը ⁷ հնչում է:

վողորմելիներէ հետ: Ե՛ւ ինչ եմ կորցրել, ինչ եմ փնտռում:
(Միրզայիճ) Հը. ել ինչ կա, կանգնել ես, Միրզա: Յերեկ
մի փորացա՛վ ունեա:

ՄԻՐԶԱ.—Կոռավարիչ. վեր մըեր չթվերտի¹ նումերը² փանտալ
անի, դոննդը³ ըվըցըննականը⁴:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Ինչպե՛ս չե: Հետո (Հեռախոսի զանգակը հըն-
չում է):

ՄԻՐԶԱ.—Վոչինչ: Տըլփոնը դվանի ա անըմ: (Գնում է միջին
զոնով):

S E U I L 4

Ալեքսանդր յեվ Խաչի

Ալեքսանդր մենակ խոսելու, խաչին հանդարտ
միջի դռնով մտնում է:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Վեր ե կեցում յեվ մոտեցում հեռախոսին, վորով
յեվ սկսում է խոսել): Պարոն Մխիթարյանի նավթահան-
քը: Այո, չե՛ս եմ, Ալեքսանդրը: Այո: Ինչպե՛ս: Դուք Բժ:
Բարյավ ձեզ, Կարապետ Ռուստամիչ: Զորրորդ համարը մեծ
հուլիս ե տալիս: Ամեն բոլե ֆանտանի չենք սպասում: Հին-
գերորդում բաններս լավ չե: Յերեկվանից այնտեղ կացին
ե նստած: Այո: Արդեն բռնել ենք և քաշում ենք. չերկու-
ղւում չեկել ե: Յերկրորդից ժալոնկան հանել ենք: Թեե
ամբողջ գիշեր չարչարվել ենք, բայց անպիտան կլապանը
մնաց հորումը: Վոչինչ. նա չե՛լ կհանենք: Անիւրավ Բաղամ-
յանը նավթներս 157 պուղ պակաս ե ցուլց տվել: Զրի հա-
մար մեծ նեղութիւն ենք քաշում: Ճարս կտրված գործա-
կատարին 3 ռուբլի կաշաւք եմ տվել. հիմա ամբարը լըք-
նում ե: Դե ինչպե՛ս մնանք, վոր հնար չկա: Դե գիտեք, ան-
հաշիվ ծախսերը միշտ լինելու չեն. ի՛ զուր եք նեղանում:
Ի՛ սեր աստծո, Կարապետ Ռուստամիչ, հրամայեցեք Թոգը
լավը լինի: Յես իրան ասում եմ, բայց նա լուր չափը չգի-
տե. համարձակվում ե ինձ նկատողութիւն անել: Յես կար-
ծում եմ, յեթե նա լուր պաշտոնը լավ գիտե, մենք ել մեր
պաշտոնը լավ գիտենք: (Յերեմիճ աղաճը ե գնում): Ինչ-

¹ Զորրորդ. ² համարը. ³ ռոսիկա:

պես (Ջայնք Բառացեկով)։ Հարեմնը. նախանձից տրա-
քում ե. գալիս ե նալում և քնթի տակ մոմոալով կորչում։
Նրանք ել 158 սաժենուցն են և լեռ վախենում եմ, չլինի թե
միկնուչն աղբուրը լինի և մեր նալթն ել նրանց մոտ
գնա։ (Սովորական ձայնով)։ Շտապում ենք, միամիտ եղեք։
Ինչպես կտոր շաքարի վրա ճանճեր, ախպես ել մեր չորբոր-
դի վրա բանվորներ։ Դե տխր ինչպես կլինի, համ շտա-
պենք մարդ ալեկացնենք, համ ել ծախսը քիչ լինի։ (Պարե
զանգ տալով հեռացում ե)։ Քաղաքավարութուններդ կտըր-
վի։ Խոսքը բերանումս զանգակը տվալ ու հեռացալ։ Թչո՛ւ։
(Ժամացույցից ճայելով)։ Ժամի լերեքն ե, իսկ լեռ դեռ
չեմ հանգստացել։ Ի՞նչ կա, խաչի։

ԽԱՉԻ.— Փանթալին դափաղը ընթունեցի։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Լավ արիւր, Հետո։

ԽԱՉԻ.— Յես ողըմ ըմ մըն պեն խնթրած։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Ո՛հո լինթրած». լավ վոճ ե. ասո տեսնեմ, լեռ
ուղում եմ լսած։

ԽԱՉԻ.— Դե ասըմ ըմ մոռնք ել մըն մարթ ընք, մըն մարթու տղա
ընք, մըեն ոտիլ խմելի մաջալ¹ չկա։ Դե կենեկ չկա, մաը²
չկա, հաը³ չկա։ Խնթրըմ ըմ մըն վաղդա⁴ նշանակեք.— Թա
հիբի⁵ պետմ ա հոտինք, հիբի պետմ ա խմինք։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Պարզ բան ե. գնա, լերը քաղցած ես՝ կեր, լերը
ծարավ ես՝ խմիր։

ԽԱՉԻ.— Հրամանա։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Գիտեմ, վոր ալդ սահմանափակ գլխովդ ալդ հա-
սարակ փիլիսոփայութունը չես հասկանալ։

ԽԱՉԻ.— Հրամանքա։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— (Պարզ)։ Վորպես թե հասկացալ։ Ուրի՞շ։

ԽԱՉԻ.— Որլուշ պեն չկա։ Յես ողըմ ըմ տլուս կլամ։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Ինչո՞ւ։

ԽԱՉԻ.— Լեռա ինդի⁶։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Ինչպե՞ս թե «լեռա ինդի»։

ԽԱՉԻ.— Դոնլըղս խրեկ ա⁶, ետ ա փանտալ ա իննական, լեռ ետ
դոնլըղավ կենալ չըմ։

ԱԼԵԲՍԱՆԴՐ.— Յեղբայր, դեռ վոչինչ չկա, ամենքդ վոտներդ
բարձրացրել եք։ Դո՛ւ վոդորմելի, վորտե՞ղ ես դնալու, ո՞վ
քեզ ալեկ կտա։

¹ Միջոց. ² մայր, հայր. ³ ժամանակ. ⁴ յերբ. ⁵ հենց ենպես. ⁶ քիչ։

ԽԱՁԻ.—Մորելը:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Ո՞վ:

ԽԱՁԻ.—Մորելը, Մորելը, Իրեք տարի ընդրա քշտին¹ ըմ իլալ:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Յերեսդ պարզ: Յերեք տարի այնտեղ ես լեղել ե
դեռ խեղճի անուռնն ել ուղիղ չես սովորել:

ԽԱՁԻ.—Հրամանքս:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Այդ եւ Դու հենց խոսքի տակին գլխին քո «հրա-
մանքսդ» չմոռանաս: Բայց դու գիտես, վոր նրանց մոտ
պետք ե լավ ոսերեն գրել կարդալ իմանաս:

ԽԱՁԻ.—Յես ինքս քանի տարի ըստեղ ընտեղ դուլլուդ² արած ըմ:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Ե՛լք՝ վորտեղ:

ԽԱՁԻ.—Չունի գորոգի³ պրիստավին⁴ քշտին: Առոի⁵ ընդրա աչ-
քին մաչի լլուսն ըմ իլալ:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Փչիբ այդ սուտերը, փչիր:

ԽԱՁԻ.—Են Ընջրմակա ճիրաքը, են խուղուտուլիք, են Պանտա-
լեվոն բժիշկը: (Խաչակցուում ե):

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Պանտալուոնը հվ ե:

ԽԱՁԻ.—Յեքքա⁶ սորփ ա: (Ըռուքյուլեցից հետո): Մհեկս⁷ հիւն-
չըս ասըմ: Ետ ա փառք ասսու, փանտալ ա: Առանց ինձ
հունց կինի:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Ո՞ր, իհարկե: Առանց եշի գլուխ պատարմդ:

ԽԱՁԻ.—(Հիմա՛ր ծիծաղով): Հրամանքս:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Հետո ոսերեն գրել կարդալ գիտես:

ԽԱՁԻ.—Հրամանքս: Ետա իմ կիրած մին պրաշեննի⁸ ոնիմ քըշ-
տիս: (Հաճուում ե ծոցից ծալած թուղքը):

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Տեսնեմ: (Մաճուում ե յեզ ցայուում): Ոհո, խնդիրք ե:

ԽԱՁԻ.—Չե. պրաշեննի ա:

ԱԼԵԲՍԱՆԴԻՐ.—Միկնուլն ե: (Ծիծաղուում ե յեզ կարգուում): «Յեզո
ըլագորոտնի գոսպողա Մորել: Խաչի Ագաջանովա: Պրաշեն-
նի: Վոտ մոլ խատտ⁹»: (Մալեի ծիծաղելով): «պաժուստա
մինն պըրնմատ գտելալ: Մոլ ժալովաննի պըղըսադ ուրու-
լի մեխաց: Մալու: Մեստ. պրկաշիկ, զդանչիկ պսե բաջու¹⁰»:
Այ տղա ե դու այդ հիմարուլթյունները պետք ե տանելիր ե
ներկայացնելիր այդ ոտարազդին ծիծաղելի մեզ վրմ: (Ըռուք):
Գիտես, Խաչի, լես քեզ խղճում հմ, խղճում եմ քո ընտանի-

¹ Մոտ. ² Ժողովուրդներ. ³ Մե քաղաքի, ⁴ Թաղապետ. ⁵ համարյա. ⁶ մեծ.

⁷ այժմ. ⁸ խնդիրք. ⁹ նրա ագնիվ պարոններ Մորել: Խաչի Ագաջանյանի խնդիր:
Ահա իմ ձեռագիր. ¹⁰ խնդրեմ ինձ ընդունել արա: Իմ ոտեկը հիսուն ուրլի
ամիս: Քիչ, Տեղ գործակատար, հանձնող բոլորը միկնուլն:

քիդ: Մնացեր ինձ մոտ. լեզեր ինձ հավատարիմ. լես քեզ լավ գրել կարգալ կսովորցնեմ. անպես վոր մի լերկու տարուց հետո դու ինքդ քեզ վրա կդարմանաս: Ինձնից մի չարախոսիլ և հուսով գիր ինձ վրա: Հավատացիր, խեղճ ես, լեթե քեզ դուրս բերեմ, ելի պետք ե գնաս յաստուլ դառնաս: Խելքդ գլուխդ ժողովիր և մնացիր: Բայց դու այդ ռսերենը վորտե՞ղ ես սովորել:

ԽԱՉԻ.— Տաթևա վանքումը:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Սա լես կուղարկեմ մեր լրագրիներին:

ԽԱՉԻ.— Հալա¹ ըտա չոռնավոյն ա², բա բալքամ³ բելավայը⁴ տեսնես:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Հենց սա ել լավն ե: (Դճում է սեղանի արկղում), Կոճերը ընդունեցի՞ր:

ԽԱՉԻ.— Մընը նիգատիս⁵ ըմ արալ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ի՞նչ:

ԽԱՉԻ.— Նիգատիս, բրակ⁶:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Հա, լավ ես արել: Խաչի (ցածր նայնով), կարճդ ես ես մեր հարևան Բազարովենց Ջավադին մի լերեք մասնեթ ալիլ տալ, տեղից դուրս բերել, վոր մեզ մոտ գա:

ԽԱՉԻ.— Խե՛չըմ կարիլ. պա ջանն ել չըմ առնիլ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Դու մեկ գնա եդ հյուսնին կանչիր:

ԽԱՉԻ.— Հյուսնիները շուտանց ա սատկալ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ի՞նչ Հյուսնի:

ԽԱՉԻ.— Տյուս վեր Հյուսնիներն ըս ասըմ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Յես Հյուսնիներն չեմ ասում, այլ հյուսն, դյուլդար⁷, պլոտնիկ⁷:

ԽԱՉԻ.— Դե լես ել տյուլդար Հյուսնիներն ըմ ասըմ լի:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Տո իմ ասածս հաչ է և վոչ թուրք:

ԽԱՉԻ.— Պա խե՛թ տյուլդար Հյուսնիներ հաչ ա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ե՛հե. Խաչի, ինքդ շատ հեռուն գնացիր, ինձ ել շշկլացրեր: Դու գնա մեր հարևան Բազարովի դյուլդարին կանչիր մեզ մոտ:

ԽԱՉԻ.— Ըմմ. ես վեր Խուզազը ընդրա անըմը սարսաղ Ըռաքալ ա տիրալ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ջավադ չե՞ անունը:

ԽԱՉԻ.— Ըմմ. Ջավադը: Ջավադը հնեկ. (ցույց տալով պատուհան—

¹Դեռ. ²սեղանի վրա. ³սապա լեթե. ⁴սպիտակագիր, ⁵մաքուր. ⁶անպետք.

⁷անպետք. ⁸հյուսն:

ճից) վիշկին¹ գլխին քալլաչարխն ա² տինըմ: Բազարովը
յեկը տեսավ, լիհա³ եշ կտրած, դլուզ⁴ քինաց: Երկու մա-
նեթ ալե՛լ ըմ խոստացալ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Այ ապրես. միշտ իմ կողմ յեղիւր, ասածս ճիշտ
կատարիւր և վերջը մարդ կդառնաս: Դե յես քիչ հանգստա-
նամ, թե քեզ հարցնեն, աստ զնաց գործերի վրա: Լսում ես:
(Գնում և աջ զոնով):

ԵՏՄԻԼ 5

Խաչի մեռակ

ՅԱԶԻ.—Դարախալվաթ, թլուլքի բագ⁵: Բագն ել յես ըմ: (Նստում
և կառավարչի տեղումը յեմ մեկ գրիչ վերցնելով գրել ճեր-
կայացնում): Առուի մըեր ուպրավաչուն⁶ մնան մարդ չկա:
Ղորթ ա լլուզուն չար ա, ամմա⁷ սերտը խե պարի ա: Ախ
մըն մըեր չըթվերտին փանթալ անի, դոնլղըս քառասուն
տեռնս, ել դարդս⁸ չիլիլ: Ախ, ա շան տղու դալամ. մին
ճըլվըղտըցրու և, վեր մունք ելուպրավաչի տեռնանք ըստե
նստինք ե: Ամմա հունց ուպրավաչի կտեռնամ: Հրաման
կտամ, ջառ կկանչիմ, ուշունց բիաբուռ⁹ կանիմ: Խոխոց
լոխչին¹⁰ ել դամչլու¹¹ տակ կտամ, կոռ ու բեգառ կտանիմ:
Համա յետ կտեռնան ինձ կթըմփըցնին և, կթըմփըցնին ե:
(Հեռախոսի զանգաղը խփում և): Յա խեր¹². ախ մին
խաղեյինը¹³ ինի (Գառ ձայնով), մի քանի պեներ խաբար¹⁴
տամ բալքա¹⁵ աչքը նի մըննիմ. ետ ուպրավաչուն առուի
ծեղըմըս խմոր շինիմ: (Նեղծավոր ձայնով խոսում և հե-
ռախոսում): Պրոմըսլա¹⁶ Մըխթարով. ապիւր տլո՛ւ ըս: Ըխտո՞¹⁷
ապարատ: Ըխտո՞: Հը ապերն ա: Ապիւր, Հրամանքս: Ե՛նա
քնած: Հի՛ն գիտամ: Մըն երկու սահաթ¹⁸ կինի քնած ա:
Հրամանքս: Լիհա յեր ա կենըմ տըլփոնավ խոսըմ, ելհա
պարանց ա ընգըմ քոն ինիմ: Բիշերը: Բիշերը կարտի ա¹⁹
տամ: (Սկզբից ցած ձայնով յեմ յեռ ճայելով): Ապեր, տունտ
քանդըմ ա, տլու բեխնաբար²⁰: Մունք վեր ինինք վեչ, ըս-
տեղս կթլանեն. են Աստուծ: Հի՛նչ. հով. հո՛վըս ե: (Քառ-

¹ Բուրգի. ² վերեի անիվն և. ³ հենց. ⁴ ուղիղ. ⁵ ձորը խաղաղ, աղվեսը տեր.
⁶ կառավարիչ Դրայց. ⁷ ցավս. ⁸ խայտառակ. ⁹ բուրբին, ¹⁰ մարտիկ, ¹¹ բարի ողուտ,
¹² տերը. ¹³ լուր. ¹⁴ գուցե. ¹⁵ ավաթահանք. ¹⁶ խ. ¹⁷ ժամ. ¹⁸ թղթախաղ. ¹⁹ անտեղյակ:

կացած): Ավանակը ապերտ ա (Կողմ): Յես ել հին գիտամ
 թա ասերն ա: Դե կորեր կլիաս իլ: Դըռըմալ¹: Դե ուղ²
 իլ: (Զանգակը ծալիս է վոր հեռանա, ելեկտրականությունը
 խփում է ձեռին): Հատիկ հա հա: Բու ելեկտրիզոն մաշըթ
 նդոված. քիչ մնաց կեծակու մնան սպանալ ար ինձ: (Նո-
 րից զանգակ. մոտենում է): Պրոմըսլա Մուխթարով: Ապեր
 տո՛ւ ըս: Հրամանքս փանտալա: Թխում ա: Յես (վախեցած)
 լես չըմ լալ: (Հեռանում է, զանգակը մի բանի անգամ
 խփում, վերջը սիգնալ է ծալիս յեվ լռում): Վալ քու
 տունտ աստուծ քանդի իտչի տղա: Ապերն ա իլալ, լես
 գիտացալ չըմ. վա՛շ: (Նստում է կառավարչի տեղում մեա-
 ծելով): Սուտավ կդուզցնինք:

Տ Ե Ս Ի Լ Ե

Խաչի յեվ Շամադար

ՇԱՖԱՂԱԹ.—(Դուռը սաստիկ բացելով յեվ գտնելով մոտենում է):

Աղա, պարով:

ԽԱՉԻ.—Պահ վըխեցի. տնաշենու տղա: Զորտ³ զնայիշ⁴: (Պատու-
 զա): Փափախըտ լեր կցու դուռը զարկեր: (Գթի ծալին
 ծծածաղում է):

ՇԱՖԱՂԱԹ.—Ներողութուն (Դուռը ծածկում է, գտնելով վերց-
 նում): Ուզրավաչին սաեղ մ:

ԽԱՉԻ.—Յեննատ խոսողն ա, վոր իլենք ուրեմն թա մունք: Հի՛նչ
 խընթրմունք ոնիս:

ՇԱՖԱՂԱԹ.—(Գլուխ ծալով): Պարով:

ԽԱՉԻ.—Այ աստուն պարին: Մաշալլա⁵ մարիփաթիտ⁶. հոտ ա
 ըրեվըմ ա վեր մտած տուս եկած տղա ըս:

ՇԱՖԱՂԱԹ.—Աղա լիսալ ըմ փանտալ ոնիք. ինձ մըն տեղ տոք:

ԽԱՉԻ.—Փեշակիտ մոնըմը կխոսի:

ՇԱՖԱՂԱԹ.—Սլուքանչի⁷:

ԽԱՉԻ.—Զնաչիտ⁸ տարտանչի⁹: Այսինքը հայերեն նոթատուսպե-
 րիչ: (Պետ կեցալով յեվ օրջելով): Լավ: Խարչին¹⁰ քղանա,
 Ժալոփնատ¹¹ հինչքմն պրզդըրավիտ¹² անինք:

ՇԱՖԱՂԱԹ.—Մըն ամիս պեն կանիմ, կեշեք¹³:

¹ Սինըր. ² կորիլ. ³ աստանա. ⁴ զիտես. ⁵ դովասանք. ⁶ քաղաքավարու-
 թյանդ. ⁷ նավթջաղդ. ⁸ նշանակում է. ⁹ նավթջաղդ. ¹⁰ կերակրվելը. ¹¹ ոտնիկ-
¹² շնորհավորել. ¹³ կտեսնեք:

ԽԱՉԻ.— Ետ ել ըս բըլղորոզնի¹ բառառում:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Յես պեն հասկացողի դուլլուզ² կանիմ:

ԽԱՉԻ.— Ետ ել ըս լավ նախըմ: Դե կարձառ ոխտնը եշի կարին
ճոկիս:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Խե՞ չըմ կարալ:

ԽԱՉԻ.— (Ուզում է գրել): Անըմըտ հի՛նչ ա՛:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Դեղ ծնոսա Շաֆաղաթ:

ԽԱՉԻ.— Հա՛լ ըս, թորք:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Պա խե՛ թորք ըմ ինիմ:

ԽԱՉԻ.— Ղեչիհնչ, Նեղրազուժեննի³ յեր: Ազգիտ անըմը հի՛նչ ա:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Իբադով:

ԽԱՉԻ.— Պակասը իսպրավիեննի⁴ տեռավ: (Գրում է): Ձեր շենըմը
տերտեր կա՛:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Հրամանքս:

ԽԱՉԻ.— Հա՛լ ա, թորք:

ՇԱՅԱՂԱԹ.— Պա խե՛, թորքու տերտեր կինի:

ԽԱՉԻ.— Դազդեննի⁵ անիս խե՛ չինիլ: Ախր միլի մոլ⁶ յես մին կի-
րոց մարդ ըմ. ել շրեկան, ժմակիր, ել նարեկ, հինչ վեր
ասես կրթեցալ ըմ: Ամմա դե «Շաֆաղաթ Իբադով» հալի
անըմ տեսալ չըմ: Հալի անըմ կինի Խաչի, Ծատուր, Թու-
րընջի, Ջվանշիր, Ջհանգիր, Ջավատ, Միրզա: Թա չե Շփա-
ղաթ: Յես մին ուպրավլայի մարդ. իտի ել...

ՇԱՅԱՂԱԹ.— (Նրա խոսքը կտրելով): Ատա ճարտարեցի Ադա-
ջանին թողնը Խաչի, հի՛նչս յերկնցընը՞մ. կաշիտ դախա-
նըմ⁷ կճհանչիմ: Առ ես որկու մանեթը (եցում է սեղանի
վրա) աչքս կոխիլ, ուպրավլաչուն ասա ինձ մըն տեղ անի:
Պրծավ քինաց: (Գնում է միջի գոցով):

Տ Ե Ս Ի Լ 7

Խաչի մեցակ

ԽԱՉԻ.— (Փայտած): Ադա տեսա՞ք հինչ ջվալլադին⁸ եր: (Փողը
գցում է գրպանը): Փանտալը վեր մըտենըմ ա, գլխուլուրս⁹
շտանըմ ա: (Պատուհանից կանչում է) Միրզա, Միրզա,
հեյ հեյ Միրզա:

¹ Ազնիվ. ² Ժառանգել. ³ Թյուրիմացություն. ⁴ ուզում է ասել ուղղվեց. ⁵ ու-
զում է ասել ստուգես. ⁶ սիրելիդ իմ. ⁷ խաղախորդարան. ⁸ խորամանկ. ⁹ յեկամուտս:

ՄԻՐԶԱ.—(Դրսից): Ա հինչս ասլմ:

ԽԱՉԻ.—Աբա են ժմակիրըս Միրզաշանին մինդարին տական հանիր պեր:

ՄԻՐԶԱ.—(Դրսից): Պա խե. չոլի¹ փահլալ ըմ²:

ԽԱՉԻ.—Ընդխեն եշի³, ընդխեն: Աչքիս լավ եշի. չես մին չասաղուլ մարթ ըմ:

ՄԻՐԶԱ.—(Դրսից) Դե լավ, սաստ քե քաշի, պերլըմ ընք:

ԽԱՉԻ.—(Մաս 6 գալով): Արմածք դարմածք պեն ա ես մըր հալի պենը: Ախպիր չուզողութունն ստակըմ ընք լի: Պա իտի պեն կինի: Տյուզնը սատկըմ ար, պերի վեդրաչու⁴ տեղ տվի. մհեկս ողըմ ա հորտկամութենան⁵ ճաքի: Ասա հիշնչեան ըռըշվաթ⁶ ըս տուրալ. թաքչա⁷ երկու բաղի⁸:

Տ Ե Ս Ի Լ Ց

Խաչի յեվ Միրզա

(միջի դռնով)

ՄԻՐԶԱ.—(Ցալով յերկու գիւրգ): Միրզաշանին մինդարին տակին պեն չիւ, տրանք ել չալլագին⁹ չերա լին:

ԽԱՉԻ.—Տեստար, պա տա ժմակիր ա, թա Ոհանջանին չերքարանն ա: (Կարգում ե): ՔԱհա հղե, հղի ա հաղ ա. հղի ա հեղի աղ ա: Միրզա դիթարփանմազ ա¹⁰ ե: (Դեռում ե կողմ):

ՄԻՐԶԱ.—Ատա դիթարփամազս թա վերն ա: Ետա չըտվերտին փանտալ ա ըննական (ցած). թորքը հինդ մանեթ ա տամ, վեր ընդրա կանալը¹¹ նոթ պեց թողնինք:

ԽԱՉԻ.—(Փասեղով) Հը. չիլի չըմանամ: Առանց ինձ պեն չինի: (Նայում ե մյուս գիւրգ): Բո. պա տա ժմակիր ա, թա ռըտնուլ սլով¹²:

ՄԻՐԶԱ.—Յես կըթեցալ չըմ. գիտալ չըմ:

ԽԱՉԻ.—Ետ ա կըթեցալ չըս, վեր իտի քոռ ըս մնացալ ե:

ՄԻՐԶԱ.—Վեր տուլ կըթեցած ըս ե, լափ լուսնահակ պողան ըս¹³ փռնալ:

ԽԱՉԻ.—Տոնավանդեցի Միրզա: Աչքիս մաչին դուռը եշի. չես մին

¹ Դաշտի. ² մշակ եմ. ³ տես, նայիր. ⁴ դուլլակիւ. ⁵ գոռողութունից
⁶ կաշառք. ⁷ միմիայն. ⁸ քսանկողպեկանոց. ⁹ դուլլ. ¹⁰ լեզվանշարժ ե. ¹¹ առուն. ¹² մայրենի լեզու. ¹³ յեղջյուրիցն եմ:

յասադուլ մարթ ըմ: (Կարգում է): «Պետուշուկ-պետուշուկ
զալատու: Գրեբըշուկ մասլենի: Դալովուշկա շյուկոֆնիկ: Բո-
րուզուշկա շոտ տի»¹:

ՄԻՐԶԱ.—Ետ հի՛նչ ա ասըմ:

ԽԱՉԻ.—Ասըմ ա, հայ վերցակ, վերցակ. ետ խն կլոխտ քաշ ըս
քիցալ, մրոքտ ցեց ըրալ: (Կարգում է): «Պրլամի² տարոգ³,
բոլշոյ⁴ տարոգ: Տի վիդալ⁵, Պոդնյալսի. պրլամը սըտըլնայ⁶:
Ետ ել ոսերեվար դիլթարփանմազ ա. թա ուրեմն, ալ հղի
հղի. հանց ա քեզ կրակն տուրալ:

ՄԻՐԶԱ.—Եզ հո պընդըլ ա⁷: Տյու են ասս (Ջայցը Բաւացնե-
լով): Սանդուխը քնած ա: (Ժողովրդի կողմ հեզեածիծա-
ղով): Հը մըբր ուպրավլաշին նարդուվանին⁸ «սանդուխ»
ա ասըմ: Հը հը⁹:

ԽԱՉԻ.—Պա ետ ըս ասըմ, Միրզա (ճուլնպես ցած ձայնով).
դյուրգար⁹ Ջավադին «Հյուսեյին» ա ասըմ: (Միծաղենք
պահել չեմ կարողանում):

ՄԻՐԶԱ.—(Յերկյուղ կրելով չիճի քե Ալեքսանդրը լսի ճրա
ծիծաղը ճեսում է): Պա քու հի՛նչ ասիմ: Հա հա հա:

ԽԱՉԻ.—Ատա արչու տղա, մըբզ բիաբուռ ըս¹⁰ ըննակմն: Տյո՛ւս:

ՄԻՐԶԱ.—(Վեր կենալով): Բո բո բո:

ԽԱՉԻ.—Տյուս ասըմ ըմ. թարս¹¹ սիլլան¹² լեկը. տյո՛ւս:

ՄԻՐԶԱ.—Բո բո բո:

ԽԱՉԻ.—Միրզա, լես մին յասադուլ¹³ մարթ ըմ:

ՄԻՐԶԱ.—Յանի մըղըրով ը՛ս¹⁴, թա զալաբազի¹⁵ ըս: «Տյո՛ւս, հա
տյուս: Երկու բազին կխոսի:

ԽԱՉԻ.—Ատա քու երկու բազուտ մանն ըմնդովալ: (Յալով ճրաճ
փող): Ունք առ կըլխաս իլ: (Դուրս է բերում միջի գոցով.
Ինքը լեվս հետք գնում գոռգոռալով):

Տ Ե Ս Ի Լ 9

Ալեքսանդր մեմակ, հետո Անթառամ

(Մտնում է աջ դռնով):

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ.—Այդ Խնչ աղմուկ եր. չթողին մի քիչ հանգստա-
նամ: Ո՛ւր կորավ Խաչին: Սիրում հմ ալդ տղային. շատ

¹ «Աքրո-աքրո վոսկի: Սանրիկ յուղած: Գլխիկ մետաքսի (ուզում է
ասել): Միրուքիկ Խնչ ես դուս: ² Ուղիղ. ³ ճանապարհ. ⁴ մեծ. ⁵ «Դու տեսա՞ր: ⁶ Բարձ-
րացավ. ուղիղ կրակ տուր». ⁷ հանելուկ. ⁸ սանդուխը. ⁹ հյուսն, ¹⁰ խալտառակ.
¹¹ ձախ. ¹² աղտակ. ¹³ յեսադուլ, ¹⁴ գավառապետ:

հալատարիմ ¹ և ինձ և կարապետ Ռուստամիչի մոտ գովելով,
ինձ յերկինք ե հանում:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—(Մոգեկով միջի գոցով): Ալիքսանը տո՛ւ ըս:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Հրամեքես, ախն: Խոնչ ² եք կամենում:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—(Մոգեկով ճայում ե Ֆլեբսանգորից): Ըմբո.
(ցույց տալով ճրտ միտուքը): Ա. չլուսվո՛ւլ.¹ ևզ խե՛ իմ
խոխիս² տուու ըս քցալ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Կողմ): Յերեմոնի չի սիրում տիկինը: (Ֆեքա-
ռամից): Ո՞վ ե ձեր խոխան:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Միրզան ա, հով ա:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Կողմ): Ելի Միրզա:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Երկու տարի ա ըստեղ ղուլլուղ եր անըմ, յանի
քու հացտ եր մտըմ: Ախր թաղազլալդի³ ըս տեռալ: Մրքին
յեշի: Ետ ա քինամ շահար⁴ խոխիս ելնո՛ղըրկընկան ըմ
քոշտըմ⁵:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—(Կողմ): Յեվ մենք գանգատվում ենք, թե հաչ
կնոջ միջ քաջութլուն չկա: Այան, հրամայում եմ, թե խընդ-
րում:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Խնդրում ըմ, Ալեքսան ջան: Հանց ապրիս, մունք
ել հաչ ընք, քրիստոնա ընք: Դարիբ⁶ ոլքա ա⁷: Հանց ինի
իրես պարզ ինինք, յուրյուշու հացի մոլթաջ⁸ չինինք:
Մունք ել մին ոճախի ոչլադ ընք⁹: Տյու ինձ ճաննչըմ չըս.
յես Խոջա-Արղմանին խոխոց մարն ըմ: Հըռնե չե մեկալ
տարի ովումը վարազը յարալու¹⁰ ընդըմ ա յերան ենդողա
կեռքավ ա տամ, վեր թա՛ք երկու որ ապրեց: (Զգացված),
թա չե յես հըշտեղ, Բալախանին հըշտեղ, Վաբանդու մա-
հալը¹¹ հըշտեղ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.—Վնաս չունի. ուղարկեցեք գա: Աստծով ֆան-
տաններս կխփի, մի գործի կդնենք:

ԱՆԹԱՌԱՄ.—Շատ ապրես, Ալիքսան. աստոծ ոմրտ¹² յերկան ա-
նի: (Դնում ե սեղանի վրա մի գուլգ գուլբա): Ետ ել քեզ
փեշքեշ¹³:

ԽԱՉԻ.—(Միջի գոցով մոցում ե Ֆլեբսանգորից): Կանաթը¹⁴ պե-
րին: Համա փթած ա, խելքս պեն չի կտրում: (Ֆլեբսանգոր
միջի գոցով գնում ե):

¹ Ծնողի վրա մորուք. ² յերեխայիս. ³ Խորեկ. ⁴ քաղաք. ⁵ մոտո. ⁶ ոտար
⁷ յերկիր. ⁸ կարոտ. ⁹ ցեղ. ¹⁰ վիրավոր. ¹¹ գավառ. ¹² կյանքդ. ¹³ ընծա. ¹⁴ պա-
րանը:

Անթառամ յեկ Խաչի

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Մտածելով գալիս և բեմի առաջ): Յարար եդ Այիքսանը Թագագլուխին տղան ամ, Թա Մեհրի բաջուհն թողն ա: Չե Ղալագեցի աղուն թողն ա: (Խաչի՛ն, վու ձախ անկյունումն և կանգնած, չի նկատում: Հեռախոսի զանգը խըփում և): Վուլ ա գաղա¹ վխեցի: Վուլ քաջքեր ըն. վուլ հրաժարամ սատանա. (ճորից հնչում և զանգը): Վուլ իմ հար քրմատաղ վխեցի: (Ուզում և փախել միջի դռնով, նկատելով ապոած Խաչի՛ն): Վուլ: (Անցնում և Մլխիֆսանցի՛ն հեղը):

ԽԱՉԻ.— Այան, եդ խեյ ըս կյողլու կացալ: (Զանգալ):

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Ա տղալ, պա հալ ըս, խե՛ չըս խոսում: (Յուլյց տալով հնչող զանգալը): Լսում չըս: Սըտանա յա:

ԽԱՉԻ.— Այան, եդ հի՛նչ ստանի սոհրաթ ա²:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Վուլ, ա գեղա, վխեցի: Մըն խոսիր լի: հի՛նչ թարզ մարթ ըս:

ԽԱՉԻ.— Հա հա հա: Տըլփի՛նն ըս ասըմ: Հա հա հա: Պա մարթ ել եդ պուճուռ³ դանգլուկան⁴ կվախի: Հա հա հա: Ըտա մին մաղալլու⁵ մաշին ա: Վախիլ մի. յեկ շանց տամ, տես եդ տըլփոնը հունց պեն ա:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Վախըմ ըմ:

ԽԱՉԻ.— Այան, սիրեղինիտ⁶ անողը լահա⁷ կնիկարմատ ա. խե տյու վախըմ ըս, նա չե: Մոտ յեկ, յեշի. Կիքինաս Ղարաբաղ, կպատմիս, լոխ⁸ ել կզըրմանան: (Անթառամ մոտենում և): Յեշի. տես, ըստրա մաշին կեծակ կա:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Յես կվախիմ:

ԽԱՉԻ.— Ատա ետ եքքա⁹ տղամարթը քշտիտ, խե՛ վախըմ ըս: Յես ըստեղան զանգի կտամ իստի: (Զանգալ և տալիս): Մաղմաղելը¹⁰ կասի (կառնացի ձայնով): «Յենտրալնի»¹¹: (Լսում և): Ասից: Յես ընդրան ասըլական ըմ. (ասում և Բեֆուճուճալը) սերեղինիտ և պաժուլտալ կիսլոտեննի դավոտու¹² Յրանգլուլ Հատրլութիլ Փոնակոթովը: Մհեկա հաղիր ա¹³: Զանգը տամ, խոսելու ըն:

¹Տղա. ²խոսակցություն և. ³փոքրիկ. ⁴դանդաղից. ⁵հետաքրքիր. ⁶միացնել. ⁷հենց. ⁸բողբոլ. ⁹մեծ. ¹⁰որիորդը. ¹¹կենտրոնական. ¹²միացրեք խնդրեմ թթվածնի գործարան. ¹³պատրաստ եմ

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Տյուք ետա ոսեվար ըք խոսըմ. ախր լիս գիդըմ
չըմ:

ԽԱԶԻ.— Պա տնաշեն, թաղուղ մոլթանու լլուզյու խոսիլը
(Զառեքը սալիւ ե): Յեշի: (Խոսում ե), Ըխտո՞ ապարատ:
Զիլիի, տյո՛ւ ըս: (Քիչ բաւ), Զդես¹ ադին դարաբաղսկի մա-
ղամ² լիստ. կարող ըս լեննան խոսիլ: (Մեքառամիւն): Առ
տիր անջուղումըս համ լսիր, համ խոսիր:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Կասարում ե): Հո՛ւ ըս. Ընթառանը: Հի՛նչս ասըմ:
Ըմմ թյո՛ւ. (ճանգ սալով): Առա լի, առա լի: (Թողնում
ե խոսելը):

ԽԱԶԻ.— (Միծաղելով): Հա հա հա: Այան, հի՛նչ ասից:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— Ը՛հ ցա՛վս ընդրա: (Խաչիւն հոհում ե):

Տ Ե Ս Ի Լ 11

Խաչի, Անթառամ յեվ Կարապետ

(Միջի գոցով գալով):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Այդ ի՛նչ ե:

ԽԱԶԻ.— (Վախեցած): Մարըս ա... բիբիս³ ա... Միրզի ալանն
ա... Ոհանջանի նանն ա⁴...

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ուրեմն չորս հոգի լեն. բաս մնացյալները վճրտեղ
են: (Հանգատ Խաչիիւն): Խաչի, հույսս դու լիս հա. անտեք
չթողնես այստեղիքը, ինչ վոր պատահի, ինձ ասո՛ւ, վոչ վո-
քից մի վախիր: Գործ ունես, գնո՛ւ (Խաչիւն գնում ե միջի
գոցով): Այ կնիկ, մծրդդ ե այստեղ բանում:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Գլխով ըվոյ) ասելու ճեւե ե անում):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Տղա՞դ ե մեզ մոտ:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Գլխով «այո» ե անում):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Քանի՞ տղա ունես:

ԱՆԹԱՌԱՄ.— (Մտաւորով ինն ե ցույց տալիս: Հեռախոսի գաւ-
գալը հնչում ե):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Մոտենում ե խոսելու. Մեքառամ գնում ե միջի
գոցով): Մխիթարյանի նաւթահանը: Հա Խաչին եմ: Ո՞վ.
Զիլիի: Հա ի՛նչ ես ասում: Ի՛նչ մաղամ: Կորիւ հեռախոսից
անզգամ. մյուս անգամ չհամարձակվես խոսել այս նաւթա-
հանքի հետ: Տխմար ես դու լիլ, Խաչին ել: (Քիչ լսելուց

¹ Այստեղ մի Ղարաբաղի տիկին. ² կա. ³ հորաքույրս ե. ⁴ մեծմայրը:

հեռո)։ Յես քեզ ասում եմ ձայնդ կտրիր։ (Վոսք գեցեցի ե խփում) Թյու։ (Թողնում ե հեռացում)։ Աստված վեր կառնի։ Գործները թողնեն և հեռախոսով հիմարութուններ խոսեն։ Թյու։ Ինձ ասել են «Ֆանտան ունենք, ֆանտանը խփում ե»։ Վաղեվադ կառքը քշել եմ տվել լեկել, ի՞նչ. դեռ կոճերը նոր ե տեղ հասել։ Հարյուր հազար փող մախես, բերես դնես հողի տակին ու ալսորվա որը, վոր նոթը չոթ կուպեկ ե, ի՞նչքան նոթ ունենաս, ի՞նչքան, 1500 պոլդ։ Թյու։ Գիրքը թուղթ են խաղում, ցերեկը քնում են։ Վոչ մեծ կա, վոչ փոքր։ Յես ել հիմարաբար քաղաքում բղավեցի, թե ֆանտան ունեմ, վոռզ Բալախանի լեմ գնում։ Իդ կնիկը ուր փախավ։

Տ Ե Ս Ի Լ 12

Կարապետ, Ալեքսանդր յեկ Խաչի

(Միջի գոնով գալիս ե)։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Այ տղա, Խաչի, այդ ո՞վ ե Կարապետ Ռուստամիչին հայտնել, թե ֆանտան ե։

ԽԱՉԻ.— Յես տեսցի թա բուրավոյ մաստերը¹ ասում ա կթխի։ ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ուրեմն խոսողը դժև լեա լեղել։ Հըմ։ Իսկ այն թե «ավանակը ապերդ ո՞»։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ի՞նչ. ո՞վ (Խաչիից ցուլց հալով)։ Սո, հեռախոսով ձեզ կոչել այդպե՛ս։

ԽԱՉԻ.— Ետ տըլըփոհն ա ծուռ։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ինչպե՛ս։ Ուրեմն ճիշտ ե, վոր խոսողը դու ես լեղել։ Ո՛ր ո՞ւր...

ԽԱՉԻ.— Յես հանդիտամ Ավանես ապերն ա. ըսեցի Ավանես ապեր. ետ ա տըլփոհնավ «ավանակը ապերո» ա տուս լեկալ։

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Բաս ֆանտանը, վոր ասեցիր, թե «թխում ա»։

ԽԱՉԻ.— Բուրավոյ մաստերը...

ԿԱՐԱՊԵՏ.— (Նրա խոսքը կտրելով)։ Այ քու ել, մաստերի ել, են մեկի ել, են մյուսի ել. Վոչ մեծ կա, վոչ պատիկ կա. տունս քանդեցիք։ Փող ե, վոր տո՛ւր հա տո՛ւր։ Նոթ չկա։ Հարեանը ծծեց, վոսկի տափիս նոթերը տարավ։ Բանդվի. Բալախանին, մին պրծնենք ալստեղից։ Հեղեղի նման գնում։

¹ Հոր փսրոզ վարպետը։

ե փողերը, մեջ տեղ բան չկա: Դա ինչ է, թող տո՛ւր, չերկաթ տո՛ւր, խողովակ տո՛ւր, դա ինչ է, փայտ տո՛ւր, դա՛ ինչ է, գերան տո՛ւր, մեքենա տո՛ւր: Տուններս քանդվեց, լսող չկա: Մինը գիշերն է թուզթ խաղում, ցերեկը քնում: Մինը ժալոնկան է հորում թողնում, մինը կացինը չի կարողանում հանել:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Մի փոքր ել համբերեցե՛ք, կարապետ Ռուստամ-միչ, փառք աստծո, գործներս լավ է գնում:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Տասներկու տարի չե սպասում եմ, աչ տնայինի տղա, 12 տարի: Բավական չի: (Նստում է):

ԽԱՉԻ.— (Ֆլեխագործ): Մհկա հի՛նչ ըս ասըմ: Ետ Շափաղաթը մին գողալ¹ սյուլքանչի ա. հանց լի ձեքներաս տղուս չի-կա: Են ա պետի նումերըմն ըմ տիրնյ ժալումկան հանի:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Լավ, կասես դա: Ֆանտան հոր քաշած կա:

ԽԱՉԻ.— Շատ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Տո դուք սրած խոսքով եք մարդ բռնում... Թյ՛մ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ինչպես թե նրա խոսքով: Միևնույն չե՛:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Նա վերաբերյալ ձեր ասեր, թե դուք գիշերն վողջուն առնյալ լինեք ղթղթախաղս: (Խաչից հեռաբերությամբ լսում է):

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— (Փիծաղելով նայում է Խաչից): Միթե՛, նա՛ ասյալ ել չըմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Յեկ վոր ի տվընջանն վողջույն, միայն ե չեթ գիրկ Մորֆեոսի ննջեք:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Այ քեզ բան: Նա՛ ասյալ իցե:

ԽԱՉԻ.— (Հեռաբերությամբ լսելով յեկ հասկանալով): Ետ դորթ ա. եդ Շափաղաթը մի քիչ կարտի տվող ա, ցերեկն ալ քնող: Համա իմ ցեքումս, առու չես ընդրա մում կանիմ: (Նոզմ): Գիտըմ ըն թա մունք եշ ընք, կիրափառ գիղըմ չընք: (Նայում է պատուհանից յեկ կողմ): Յեկ ըստրանա չետը իտի խաղչինի լյավ դուլլուղ աըմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ելի պատմությունը փոխվեց: Ուրեմն ալդ ել ուրիշ կերպ եմ հասկացել: Թյու:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Նա ինձ համար ձեզ վատ բան չի ասի: Նա ինձ պաշտում ել (Գրտում ազմուկ):

ԽԱՉԻ.— Աղա, փանթալը թխեց, աչքտ լլուս:

¹ Գեղեցիկ:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— Ասացի՛ ձեզ, Կարապետ Ռուստամիչ, վոր Բալա-
խանիի գործը համբերութիւնն է սիրում: Տեսա՞ք:

ԽԱՉԻ.— Մըշտըլըզըս¹ տոք: (Ուրախ-ուրախ բռնկոտում է):

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Վերջապես, վերջապես: (Հաճում է փողը, վոր ռա-
խայիին: Միջի դռնով յերեվում են մօակներ, վորոնք գոռ-
գոռում են «փանօալ ա, օղա, փանօալ ա»):

ԽԱՉԻ.— Խոխեք խամուշ, խոխեք խամուշ²:

ՏԵՍԻԼ 13

Կարապետ, Ալեքսանդր, Խաչի, Շափաղաք յեվ Միրզա

ՄԻՐԶԱ.— (Մօակների միջով գալով): Աղա, աչքտ լլուս
Ֆարուշ նումների բալթան տյուս չեկը:

ՇԱՖԱՂԱԹ.— Աղա, աչքտ լլուս, պետի³ նումների ժալումկան
հանեցի:

ԿԱՐԱՊԵՏ.— Ո՛ր ո՛ր. վերջապես, վերջապես:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ.— (Միջուկի փեռը գլխին է քաշում, վոր զուրս
վազի): Շուտով թիակները վերցրեք, չեկեք իմ յետևից:

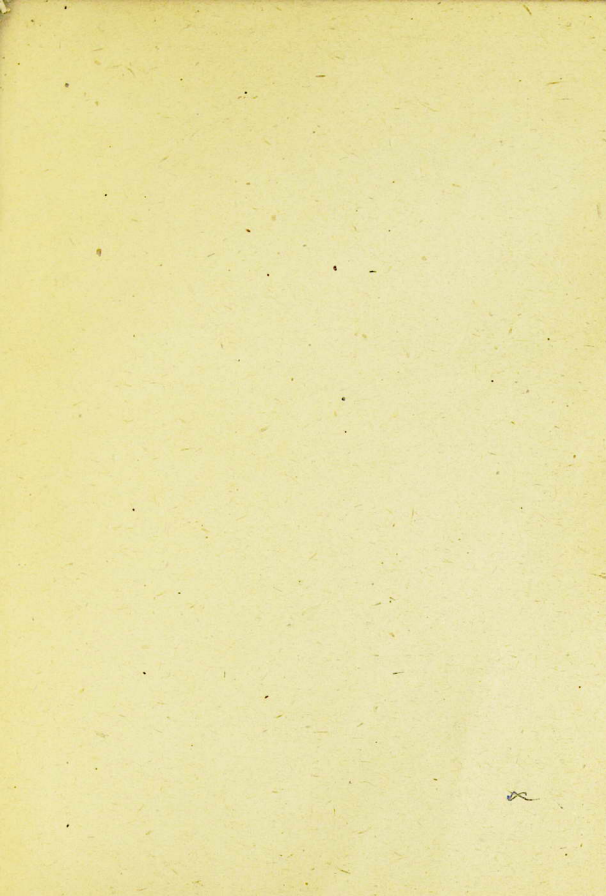
ԽԱՉԻ.— Յես լիհա տեսի վեր քարերը թախ պալարոմբոմ տյուս
քիցեց, փանտալն ալ քմական փրո փրո ո ո ո ո: (Կարա-
պետը զուրս է զնում, ամենքը ճրա յեռեկից բղավելով)
Ա՛յ հո՛ւյ, հառա՛յ, փանտալ ա, փանտալ ա:

(ՎԱՐՄԳՈՒՅՐ)

¹ Աչքալուսանք, ² հանդարտ, ³ հինգերորդ:

[30]

A $\frac{\pi}{70934}$

Կիմը 50 էրպ. (6 մամ.)

Ա. Աբելյան
ТРИ ПЬЕСЫ

Госиздат ССР Армении
Эривань, 1930 г.
